

Fieldmanager

HET VAKBLAD VOOR SPORTVELDBEHEER

WAARIN EEN KLEINE CLUB GROOT KAN ZIJN

Vv Hoonhorst loopt voorop met nieuw hybrideveld

Belijningsrobots
worden steeds
gebruiksvriendelijker

‘Proflex Elite is
de crème de
la crème’

Geen kans voor
algen en schimmels
door applicatie

RS technologie in actie

Hoe ga je om met lichthinder rond sportvelden

De verstedelijking van de samenleving leidt tot meer woningen in de nabijheid van sportaccommodaties. Hierdoor worden lichthindervoorschriften steeds belangrijker en veeleisender, terwijl de lichtkwaliteit op de sportvelden gelijk of zelfs beter moet zijn.

Onlangs heeft AAA-LUX de RS (Reduced Spill) technologie geïntroduceerd. Een technologie die het licht binnen de beoogde zone houdt, met behoud van een optimale uniformiteit. Tegelijkertijd beperkt het de hoeveelheid gemorst licht in de directe omgeving tot een absoluut minimum, ruim binnen de nieuwe richtlijnen lichthinder van de NSVV. Deze zijn gebaseerd op de internationale norm CIE150. Met RS technologie kan de norm voor natuur en landelijkegebieden zelfs gehaald worden.

Neem contact met ons op voor een onafhankelijk verlichtingsadvies voor uw sportveld, tel. 040 782 02 72.

www.aaa-lux-lighting.com

AAA-LUX®
TRIPLE A LIGHTING

SMART. FLEXIBLE. LED.

Nieuw!

EUROGRASS TetraTop 100

- ✓ Supersnelle opkomst óók bij lage temperaturen
- ✓ Zeer goede ziekteresistentie en hoge vitaliteit

MEER INFORMATIE?

Onze grasspecialisten helpen je graag!
Bel 0485 550 983 of mail naar
info@dsv-zaden.nl

50% Tetrasport

- Supersnelle opkomst
- Hoog kiempercentage
- Verbeterde ziekteresistentie en vitaliteit
- Topprestaties bij doorzaaien

25% Pollen

- Groeit 25% sneller dan een gemiddeld Engels raaigras bij lage temperaturen
- Zeer goede ziekteresistentie

25% Eurosport

- Zeer hoogwaardige diploid Engels Raaigras
- Topper in de beste Europese rassenlijsten
- Robuust ras met hoge bladfijnheid

Het beste van drie werelden!

Een uitgebalanceerd mengsel met drie rassen die elk een specifieke eigenschap meebrengen om tot een top resultaat te komen. Door gebruik van dit uitgekiende mengsel is doorzaaien het hele jaar door mogelijk. Lage temperaturen of droogte vormen geen probleem. Kwaliteit en een robuust sportveld zijn daarmee gegarandeerd.

Meer informatie over de sportmengsels van DSV zaden vindt u op www.dsv-zaden.nl. Onze grasspecialisten geven u graag advies op maat over de keuze van het juiste sportmengsel.

018

‘Zo was ik het niet eerder op Nederlandse sportvelden tegengekomen’

In 2018 verliep een meerjarige aanbestedingsprocedure voor de gemeente Zwijndrecht desastreus. Het aanbestedingsteam wilde golfkwaliteit voor zijn geld op de natuurgras- en hybridesportvelden (gras en gravel voor honk- en softbal). Voor de markt was dat – nog – een stap te ver. De aanbesteding werd ingetrokken.

INHOUDELIJK

013

Complimenten voor de zelfrijdende klepelmaaier Roberine F5

Onlangs schafte groenvoorziener Engelen Groen Uden twee Roberine F5-maaiers aan. 'Een sterke machine met veel capaciteit', vertelt Stephen Marcusse.

026

032

Een schone kunstgrasmat is de basis

Waar het de laatste maanden veel ging over onkruidbestrijding met pesticiden op grasvelden, is de aandacht voor middelengebruik op kunstgrasvelden minder. Terwijl het areaal kunstgrasvelden in Nederland aanzienlijk is en middelengebruik op kunstgras door de aanwezigheid van algen, mos en onkruiden veel voorkomt.

092

'Bij alles wat wij kopen, staan het gemak en de mening van de gebruiker voorop'

In 2018 schreef de gemeente Rotterdam een aanbesteding uit voor de aankoop van onderhoudsmachines voor de sportvelden van deze gemeente. Die tender is nu een paar jaar onderweg. Arjan van Bodegom, locatiemanager van het geprivatiseerde Rotterdams Sportbedrijf, daarover: 'De gebruiker staat bij ons centraal.'

114

084

'Langzaam maar zeker zal de verkoop van de belijningsrobot gaan lopen'

Alhoewel de investering voor velen nog te groot is, denkt zowel Arjen Spek van Milati Grass Machines als Raf Bogaerts van Expoline dat robotbelijning de toekomst wordt.

Vragen of opmerkingen

Nino Stuivenberg
Vakredacteur
E: nino@nwst.nl
T: 024-360 2454
M: 06-33429078

Alberto Palsgraaf
Uitgever
E: alberto@nwst.nl
T: 024-360 2454
M: 06-20436728

Hoe zien de hockeyvelden van de toekomst eruit?

Waterbesparing, algengroei, recycling: het zijn allemaal thema's waar de hockeysport mee te maken heeft. Kunstgrasproducenten spelen daar elk op hun eigen manier op in met nieuwe ontwikkelingen. Vakblad Fieldmanager maakte een belronde langs de grootste spelers op de hockeymarkt en vroeg hoe zij de hockeyvelden van de toekomst voor zich zien.

Toro Outcross: geen woorden, maar daden

Het Feyenoord-stadion De Kuip kreeg vorig jaar voor de zesde keer op rij de prijs voor het beste veld van de eredivisie. De schaal, uitgereikt door de Vereniging van Contractspelers (VVCS), is een pluim op de hoed van grasmaester Erwin Beltman. En van zijn machinepark, waaronder de gloednieuwe Toro Outcross.

Marcel Bouwmeester

Participeer en denk mee bij de ontwikkeling van kunstgras

Beste collega's: het wordt de komende tijd nog niet rustig aan het front. Naast de gevolgen van COVID-19, nu en in de toekomst, maak ik mij zorgen over de mogelijke impact van Europese wetgeving om microplastics te verbieden. De Europese Commissie heeft het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) gevraagd een nieuwe REACH-beperking te ontwikkelen voor het gebruik van opzettelijk toegevoegde microplastics. De Europese Commissie werkt momenteel aan plannen die milieuvuiling door microplastics aanzienlijk moeten reduceren.

De VSG, enkele sportbonden, BSNC en ESTC hebben schriftelijk aan ECHA laten weten wat de impact is van de voorgenomen beperking. Of dit gaat helpen, is de vraag. Het is op dit moment erg onzeker wat de Europese Commissie gaat beslissen over de toepassing van synthetische infill op sportvelden. Medio september 2020 valt het besluit. Indien dit negatief uitpakt, hebben we als branche een enorm probleem. Nederland kent een uitzonderlijk hoge kunstgrasdichtheid. Daardoor kunnen clubs en gemeenten, ondanks de hoge bevolkingsdruk en de beperkte beschikbare ruimte, sporters laten sporten onder extreme (klimatologische) omstandigheden. Volgens mij anticiperen wij nog te weinig op deze ontwikkeling.

Lees verder op pagina 68

VERDER

- 008 **Kort nieuws**
- 014 **Waarom een kleine club groot kan zijn**
- 034 **Klem om sponsorborden op te hangen werkt fantastisch**
- 036 **'De machine doet wat hij belooft'**
- 038 **Rond sportvelden kunnen we het hele plaatje invullen'**
- 042 **Flinke upgrade voor MHC Almelo**
- 050 **Geen kans voor algen en schimmels door applicatie**
- 056 **Perfect pitches**
- 062 **Na lockdown meteen weer voetballen?**
- 071 **Daar zijn ze: de nieuwe verticuteermachines van Schouten**
- 074 **IPM gaat verder dan gras en bodem alleen**
- 080 **'Als je uit de sportwereld komt, begrijp je het'**
- 088 **Rechtlijnig**
- 094 **Gepast omgaan met water zonder velden tekort te doen**
- 096 **Buitensportvelden in Coevorden krijgen kwaliteitsimpuls**
- 100 **'Proflex Elite is de crème de la crème'**
- 104 **Infinicut krijgt steeds meer voet aan de grond**
- 108 **Een eigen visie op het microplasticsprobleem**
- 112 **GKB gaat de diepte in**
- 117 **Hulp uit onverwachte hoek**
- 122 **Oplossing recyclingdossier lijkt eindelijk nabij**
- 126 **Hoofdreactioneel**

COLOFON

Fieldmanager -een uitgave van NWST NeWSTories bv- wordt in een gemiddelde oplage van 1.900 exemplaren verspreid onder sportveldbeheerders in dienst van gemeentes, sportclubs en aannemers. Fieldmanager is het belangrijkste Nederlandse vakblad voor sportveld-onderhoud waarbij de praktisch ingestelde vakman centraal staat. **REDACTIE & COMMERCIE** NWST NeWSTories bv, Fransestraat 41, 6524 HT Nijmegen, T 024-3602454, F 024-3602464, www.fieldmanager.nl
HOOFDREDACTEUR Hein van Iersel (hein@nwst.nl) **OPERATIONEELMANAGER** Peter Jansen (peter@nwst.nl) **REDACTEURS** Willemijn van Iersel (willemijn@nwst.nl) Nino Stuivenberg (nino@nwst.nl) Karlijn Klei (karlijn@nwst.nl) Sjoerd Rispen (sjoerd@nwst.nl) **VORMGEVING** StudioBont Nijmegen **ADVERTENTIES** Alberto Palsgraaf (alberto@nwst.nl) Rik Groenewegen (rik@nwst.nl) Huub Snijders (huub@nwst.nl) **SALES SUPPORT** Lieke van der Weijde (lieke@nwst.nl) **ABONNEMENTEN** € 86,- per jaar. De abonnementsperiode loopt tot en met 31 december van ieder jaar en uw abonnement zal jaarlijks automatisch worden verlengd, tenzij uw schriftelijke wederopzegging uiterlijk 31 oktober voorafgaand aan de nieuwe abonnementsperiode in ons bezit is. Voor opgave van een nieuw abonnement belt u met (024) 360 24 54. Op alle abonnementen zijn onze leveringsvoorwaarden van toepassing. Deze vindt u op www.fieldmanager.nl/pages/10/abonneren

ISSN: 2212-4314

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van (de inhoud van) deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze berusten bij Fieldmanager c.q. de betreffende auteur. Niets uit deze uitgave mag zonder schriftelijke toestemming van de uitgever worden vervoelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, scan, foto-kopie, elektronisch of op welke wijze dan ook. Fieldmanager wordt tevens elektronisch opgeslagen en geëxploiteerd. Alle auteurs van tekstbijdragen in de vorm van artikelen of ingezonden brieven en/of makers van beeldmateriaal worden geacht daarvan op de hoogte te zijn en daarmee in te stemmen e.e.a. overeenkomstig de publicatie- en/of inkoopvoorwaarden. Deze zijn bij de redactie ter inzage of op te vragen.

Fuseren voetbalverenigingen in Geervliet

Bij het fuseren van diverse voetbalverenigingen in voetbalvereniging GHVV '13 in Geervliet hoorde een mooi nieuw complex. Op de nieuwe locatie aan de zuidkant van de Toldijk is een prachtig sportcomplex, bestaande uit diverse sportvelden, centraal gelegen kleedruimtes, kantine, terras en een voetbalkooi. Hercules Speeltoestellen heeft daar in samenwerking met KSP kunstgras in opdracht van aannemer Antea Group een leuke speelplek aan toegevoegd.

Zo kunnen de kinderen die tijdens de wedstrijden even moeten wachten, volop vertier vinden. Hierbij is gekozen voor een inclusieve vogelnestschommel en een normale schommel, een traditionele houten wip, een tweevoudig duikelrek en vele andere toestellen, zoals de zeer passende voetbal-evenwicht-balanceerwipveer.

Hoofdveld KFC Witgoor (weer) op de schop

Hoewel de natuurgrasmat pas één jaar oud is, kampte het veld van KFC Witgoor afgelopen seizoen met veel wateroverlast. Deze zomer gaat het veld van de Belgische club daarom weer op de schop. KFC Witgoor kreeg in de zomer van 2019 een nieuw hoofdveld en nieuwe tribune, maar tijdens het seizoen bleek al snel dat er problemen waren met het veld. De wateroverlast was groot, waardoor het veld nauwelijks nog bespeelbaar was. Malsen Sport & Civiel kreeg opdracht om er cultuurtechnisch onderzoek uit te voeren.

'Bij dit veld waren twee grote problemen: de slechte grondlaag en een grote capillaire breuk', vertelt Mark de Jong van Malsen. 'Bij de aanleg zijn de grondbewerkingen niet goed uitgevoerd. Bovendien was dit veld niet gedraineerd. In de winter konden er slechts met hangen en wurgen

nog wedstrijden op gespeeld worden.' Niet wat je wilt bij een gloednieuw veld. Het veld wordt deze zomer daarom weer gerenoveerd. Malsen Sport & Civiel is bij dit project hoofdaannemer. De werkzaamheden worden door de club in eigen beheer uitgevoerd, waarbij de adviseur zijn toegevoegde waarde kan laten zien. 'Wij zijn door de vereniging aangesteld als contractor', aldus De Jong. 'Wij hebben ervaring met contracting, dus kunnen dat als adviesbureau ook doen. Daar zie je onze kracht. Het maakt ons als adviesbureau sterker.' Het grondwerk wordt uitgevoerd door Kroeze Cultuurtechniek uit Beesd. De drainage is inmiddels in het veld aangebracht; binnenkort komt daar verschalingszand bij. Daarna wordt de grasmat ingezaaid, zodat er voor het nieuwe seizoen weer op gevoetbald kan worden.

#TRENDING

Elco verschieft van kleur

Bij Elco sport en cultuurtechniek in Gemert rijden tegenwoordig twee wel heel bijzondere John Deere-compacttrekkers rond. Geheel in lijn met de rest van Elco's machinepark heeft het duo namelijk niet de karakteristieke geel-groene kleur die we van John Deere kennen, maar rood, zilver en zwart.

Lees hier verder:

www.fieldmanager.nl/article/33456/elco-verschieft-van-kleur

Robot belijnt voortaan de velden in Urk

De afdeling sport van de gemeente Urk krijgt er een nieuwe 'collega' bij: een robotbelijner. Expoline heeft de robot onlangs geleverd. De geleverde belijningsmachine is de Tiny Line Marker, die ingezet zal worden voor het belijnen van de sportvelden van de gemeente.

Lees hier verder: www.fieldmanager.nl/article/33438/robot-belijnt-voortaan-de-velden-in-urk

John Hendriks, petje af en achterstevoren!

In memoriam *20-11-1954 – †16-06-2020
Als je aan graszoden denkt, dan denk je aan John Hendriks, de koning der graszoden. Hij had geen kroon op zijn hoofd of een driedelig pak aan, maar had een oud en wat verschoten Hendriks Graszoden-petje op, liefst achterstevoren gedragen, en droeg een groene overall.

Lees hier verder: www.fieldmanager.nl/article/32743/anton-de-jong-husqvarna-nederland-beste-eerste-kwartaal-ever

DLF Balancemaster voor trainingsveld PSV

Het hoofdtrainingsveld van PSV op Campus De Herdgang in Eindhoven is ingezaaid met het graszaadmengsel Masterline Balancemaster van DLF. Het hybrideveld, een Xtragrass-mat van Greenfields, wordt door de A-selectie van PSV gebruikt als eerste trainingsveld. Met afmetingen van 12.500 vierkante meter is de mat een stuk groter dan de meeste voetbalvelden. Onlangs werd het veld opnieuw ingezaaid. Het bedrijf Agterberg verrichtte het inzaaiwerk; Prograss leverde het graszaad. Op basis van de ervaringen in het verleden is er bij dit hybrideveld gekozen voor Balancemaster van Masterline. Balancemaster is een DLF-mengsel dat bestaat uit 40% Engels raaigras, 35% tetraploïde Engels raaigras en 25% veldbeemd. Dit mengsel wordt op steeds meer hybridevelden gezaaid, vertelt Mark Timmerman van Prograss. 'We zien dat steeds meer in het land. Vanwege het aandeel tetraploïde past 4turf goed bij hybride. Fabrikanten geven er daarom vaak de voorkeur aan.'

Ook PEC Zwolle definitief terug naar natuurgras

De kogel is door de kerk: na dertien jaar voetbal op kunstgras bouwt PEC Zwolle het hoofdveld om naar een natuurgrasveld. PEC Zwolle speelt sinds 2007 op kunstgras. De laatste jaren maakte voorzitter Adriaan Visser er nooit een geheim van dat de club weer op gras wilde spelen. Nu is het officieel: op zijn 110e verjaardag maakte de club bekend dat er vanaf het nieuwe seizoen weer op gras gevoetbald wordt. De club is in zijn nopjes met de terugkeer van gras. 'Met deze transitie zetten we een reuzenstap in het verder professionaliseren van het topsportklimaat bij de club', aldus algemeen manager Jeroen van Leeuwen op Peczwolle.nl. 'Het complexe voorbereidingsproces heeft ruim een jaar in beslag genomen, want het is meer dan alleen even een veld vervangen.' De aannemer is inmiddels begonnen met de werkzaamheden. De club verwacht dat het nieuwe veld medio augustus al bespeelbaar is. PEC Zwolle is na VVV-Venlo en ADO Den Haag de derde

eredivisieclub die deze zomer overstapt naar gras. Volgend seizoen spelen alleen FC Emmen, Sparta en Heracles nog op kunstgras.

「**Hoogste
Kwaliteit
(Kunst) Gras
Sportvelden**」

<http://www.fieldturfbenelux.com>

**PART
OF THE
GAME**

GRASSMASTER
By Tarkett Sports

PLAYMASTER
By Tarkett Sports

www.grassmastersolutions.com

PIONEERS OF HYBRID GRASS

Met stijvere tanden kan Terra Rake ook hybridevelden verticuteren

Wiedemann heeft nieuwe veertanden ontwikkeld voor de Terra Rake-verticuteereg. De tanden zijn stijver en kunnen daardoor onder andere gebruikt worden op hybridevelden.

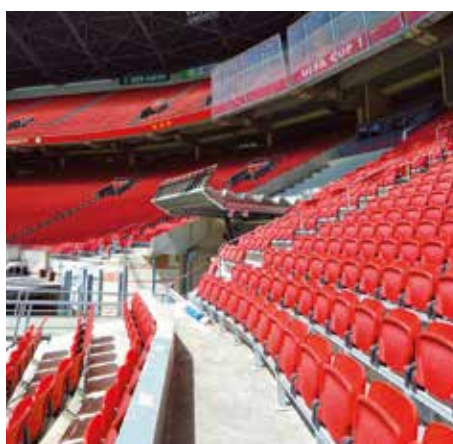
Met de nieuwe tanden is de werking van de verticuteermachine agressiever en daardoor effectiever, aldus Wiedemann. De Duitse fabrikant heeft de druk op de tanden verhoogd: de veertanden zijn 50 procent stijver. De tanden zijn namelijk wat dikker gemaakt dan voorheen en het ontwerp is aangepast. Op onderstaande foto's is het verschil goed te zien.

De nieuwe tanden hebben een hogere contactdruk, waardoor ze beter bewegen en beter bestand zijn tegen vuil. De veertanden kunnen eenvoudig achteraf worden gemonteerd op bestaande machines, zelfs op oudere modellen. De nieuwe tanden zijn al verkrijgbaar in winkels en de webshop van Wiedemann. In Nederland loopt de import van Wiedemann via Jean Heybroek.

Johan Cruïjff ArenA breidt uit

Het werk aan de nieuwe hoekstands in de Johan Cruïjff ArenA is in een vergevorderd stadium. Het stadion krijgt circa 880 extra zitplaatsen, waardoor de capaciteit op ruim 55.000 komt. De eerste hoekstand aan de west-zuidkant is bijna klaar en laat zien hoe het eindresultaat eruit komt te zien. De nieuwe stands zijn gemaakt van beton en staal en worden op maat gemaakt. Elke stand heeft een beweegbaar deel met hydraulische zuigers, zodat het onderste deel van het vak kan worden opgetild. Op die manier kunnen voertuigen en materialen nog steeds de aangepaste helling op rijden tot aan het veld. Met de extra stands willen Ajax en de Johan Cruïjff ArenA voorzien in de grote vraag naar stoeltjes, hoewel deze, in de huidige coronacrisis, voorlopig nog leeg zullen blijven. De Johan Cruïjff ArenA verwacht dat de tribunes, die de hoeken van het stadion zullen vullen, medio juli 2020 gereed zullen zijn.

www.smitsveldhoven.nl

GRAS GROEN
ADVIES RECREATIE
SPORT

**ADVIES
ONDERHOUD
SPORTVELDEN?**

WIJ REGISSEREN
UW SPORT
ACCOMMODATIE
IN TOP CONDITIE

GRAS ADVIES IS
ONDERDEEL VAN **dag.nl**

074 2020 258
www.grasadvis.nl

VOS
Vos Capelle

VOS CAPELLE
Als de basis goed moet zijn

Vredo Sport serie uitgevoerd met DDS systeem

Creëer in **1** werkgang de ideale kiemingsomstandigheden voor het graszaad. De prijswinnende Vredo Sportserie* met DDS systeem zorgt voor een driedubbele werking:

- 2** soorten graszaad, Engels Raai en Veldbeemd, op
- 2** verschillende dieptes in
- 2** verschillende doseringen.

Voor een winterharde en volgroeide grasmat met meer speeluren!

Bel nu voor de laatste beschikbare machines

*De 2.2 meter of de nieuwe 2.5 meter werkbreedte Sportserie met 3,5 cm rijafstand kan als 3 punt of getrokken versie geleverd worden.

Vredo Dodewaard BV
+31 (0) 488 411 254
verkoop@vredo.nl
www.vredo.nl

Redexim OxyShot

Speciaal ontwikkeld voor het beluchten van elk gazon op moeilijk bereikbare plekken. Hiermee verhelpt u eenvoudig de verdichting, verbetert u de afvoer en revitaliseert u de groei.

Tot 500 mm
diep met 8 bar

Redexim

Gebr. Bonenkamp
www.gebrbonenkamp.nl

IJsselstein
Tinbergenlaan 9
3401 MT IJsselstein
030 - 688 0 999

Tiel
Marconistraat 6
4004 JM Tiel
0344 - 820 344

DRAAGVLAK VOOR SPORT
RICHTINGLOZE ANTISLIP STRUCTUUR
BETONPLATEN

- Z** DIRECT UIT VOORRAAD LEVERBAAR
- Z** LANGE LEVENSDUUR
- Z** AFWERKING NAAR KEUZE (MET EXTRA GRIP)
- Z** EIGEN PRODUCTIE EN TRANSPORT
- Z** TEVENS MAATPRODUCTIE MOGELIJK

W.O. BETONPLATEN MET
OPSTAANDE RAND
(VOOR BEHOUD VAN INFILL)

**NU MAILLEN
VANDAAG NOG
EEN COMPLETE
OFFERTE!**

ZWAAGSTRA
BETON PRODUCTEN

info@zwaagstrabeton.nl
www.zwaagstrabeton.nl

Complimenten voor de zelfrijdende klepelmaaier Roberine F5

Het was de eerste keer dat de groenvoorziener met Roberine- en John Deere-dealer Staaedegaard in zee ging. 'Zo'n klepelmaaier leek me een goed idee, vertelt Marcusse van Engelen Groen. Eerder probeerde Engelen dergelijke maaiers al, maar die waren niet vijfdelig en daarmee wat te smal. De vijfdelige Roberine F5 is dat zeker niet.

Marcusse is tevreden met de machines. 'Het is een krachtig apparaat met veel capaciteit. Daarbij geeft hij een heel mooi maaibeeld.' Een minpuntje vinden ze bij Engelen Groen de draaicirkel c.q. wendbaarheid van de F5. Met een cirkelmaaier, zo stelt Marcusse, zijn de 'moeilijke plekken' toch wat eenvoudiger te bereiken.

Zelfrijdende klepelmaaier

Roberine kwam in 2017 voor het eerste met een zelfrijdende klepelmaaier, nadat daarvoor Ransomes en Toro al een dergelijke machine op de markt hadden gebracht. Er was van meet af aan veel interesse in dit nieuwe concept machines, maar de kinderziektes waren ook talrijk. Een klepelmaaier is toch een ander kopje thee dan een cirkel- of kooimaaier. Het belangrijkste probleem bij veel eerdere zelfrijders was gebrek aan capaciteit.

Het grote voordeel van deze F5-machine is het maaibeeld. Waar een kooimaaier snel plukken gras op de mat achterlaat als het gras te hoog of te nat is en een cirkelmaaier het gras ook niet

altijd optimaal verdeelt, verspreidt een klepelmaaier het gras perfect over het gemaaid deel. Maar dit vergt natuurlijk wel de nodige power. 'In de wereld van de professionele zelfrijdende maaimachines voor openbaar groen en sportvelden beschikken de bekendste merken nu bijna allemaal over zelfrijdende klepelmaaiers, als antwoord op de vraag uit de markt', vertelt Henk Jansen van Staaedegaard. 'Roberine is echter de enige die speciaal voor dit doel een machine heeft ontwikkeld. Dat is dan ook duidelijk merkbaar.' Jansen vervolgt: 'Dat uit zich onder andere in het aangepaste hydraulische systeem. Er wordt onder meer gewerkt met plunjermotoren in plaats van tandwielmotoren, waardoor er een veel groter vermogen en hoger toerental kan worden overgebracht. Mede daaraan dankt de Roberine F5 zijn bijzonder mooie maaibeeld.'

Slijpen

Een andere enthousiaste gebruiker van de machine is Eddie van der Stappen van het Bossche bedrijf Weener XL. Van der Stappen is ronduit positief over zijn Roberine F5 en wil met de lezers van dit blad zelfs een tip delen om de klepels scherp te houden. Het maaibeeld staat of valt ook hier met scherpe klepels en het is veel werk om alle klepels van het ronsel af te halen en te slijpen. Daarom klemt hij de klepel met een tang vast en slijpt hem dan met een lamelenschijf. Een fluitje van een cent, aldus Van der Stappen.

Onlangs schafte groenvoorziener Engelen Groen Uden twee Roberine F5-maaiers aan. 'Een sterke machine met veel capaciteit', vertelt Stephen Marcusse.

Auteur: Karlijn Klei

Met de griptang slijpen van de klepels van de Roberine zelfrijdende klepelmaaier

DEEL JE IDEEËN

Heb je net als Eddie van der Stappen ook een *green hack* voor sportvelden die je wilt delen met andere fieldmanagers? Laat het ons weten! Stuur een e-mail met je idee naar nino@nwst.nl en wellicht komt jouw idee de volgende keer aan bod in deze rubriek.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33216/complimenten-voor-de-zelfrijdende-klepelmaaier-roberine-f5

Waarin een kleine club groot kan zijn

Vv Hoonhorst loopt voorop met nieuw hybrideveld

In de zoektocht naar meer speelcapaciteit koos vv Hoonhorst niet voor kunstgras, maar voor een hybrideveld – een primeur voor de gemeente Dalfsen én voor de noordelijke provincies. Vv Hoonhorst is immers één van de eerste clubs in het noorden van het land die over een hybrideveld beschikken. Nadat het veld medio mei ingezaaid was, ging vakblad Fieldmanager er op bezoek voor een reportage.

Auteur: Nino Stuivenberg

Vv Hoonhorst is een kleine amateurclub met 300 leden, gelegen in het gelijknamige dorp. Hoonhorst, onderdeel van de gemeente Dalfsen in Overijssel, is een dorp dat zo'n 700 inwoners in de kern heeft wonen. Erg veel is dat niet, maar deze kleine gemeenschap zit vol met ambitie. Hoonhorst werd in 2010 verkozen tot het duurzaamste dorp van Overijssel. Dat is in het dorp zelf goed terug te zien, evenals bij de plaatselijke voetbalvereniging. Vv Hoonhorst beschikt over een modern clubgebouw met zonnepanelen, dat geheel energieneutraal is. Aan één ding ontbrak het de voetballers echter nog: goede trainingsfaciliteiten. De elftallen van vv Hoonhorst trairden altijd op kleine trainingsvelden; de twee volledige natuurgrasvelden van de club werden alleen voor wedstrijden gebruikt. Het tweede wedstrijdveld kampte

bovendien met veel wateroverlast. Daarom wordt veld 2 van de club in de zomer van 2020 omgebouwd tot een hybrideveld.

Op bezoek bij de wethouder

De aanloop naar die aanleg had wel wat voeten in de aarde, vertelt André Hurink, projectleider namens vv Hoonhorst. 'Na de opening van de nieuwe kantine [in 2014, red.] hebben we de leden gevraagd wat ze van de vereniging vonden. Eigenlijk alles was positief, alleen de trainingsfaciliteiten niet. Er werd hier getraind op twee overgebleven driehoekjes. Als je een eerste elftal met ambitie hebt, kan dat eigenlijk niet. Het voornaamste doel was daarom de capaciteit te vergroten met een nieuw tweede veld om wedstrijdgericht te kunnen trainen. We wilden een veld waarop we genoeg

We bezoeken het nieuwe veld medio mei, net na de inzaai. De kunstsprietten zijn nog zichtbaar.

trainingsuren kwijt kunnen.' Samen met de voorzitter trok Hurink naar de wethouder van de gemeente Dalfsen. 'Bij hem hebben we aangeklopt met de vraag: wat kunnen we doen? Hij gaf aan dat er geen geld was voor kunstgras en dat we met een creatief verhaal moesten komen. Natuurgras gaf ons te weinig capaciteit, maar kunstgras was niet nodig en hoefden we ook niet. Dus werd het een hybrideveld, wat bijna een ton goedkoper is dan een kunstgrasveld. Het heeft uiteindelijk wel een jaar of vier geduurd voordat iedereen daaraan goedkeuring had gegeven.'

Pilotveld

Die wachttijd werd mede veroorzaakt doordat de gemeente Dalfsen nog geen ervaring met hybridevelden had. Bertus Meijer, uitvoerder buitengebied van de gemeente Dalfsen, vertelt: 'De gemeente heeft zeventien natuurgrasvelden en vijf kunstgrasvelden. Vv Hoonhorst is

straks dus de eerste club met een hybride mat. Daarom wordt dit veld ook gezien als een pilot in de gemeente, om eens te kijken hoe het gaat: wat kan hybride hier toevoegen? Vv Hoonhorst krijgt er in ieder geval meer dan voldoende capaciteit mee.' Of er meer hybridevelden volgen als dit veld goed bevalt, kan Meijer nog niet zeggen. 'We hebben in de gemeente kunstgrasvelden die bijna aan renovatie toe zijn; hybride is dan een optie. Het is altijd mogelijk, maar hangt ook af van het budget van de gemeente.'

Toen er zekerheid was dat Vv Hoonhorst een hybrideveld zou krijgen, kreeg de club zelf inspraak in de keuze voor de hybride topplaat. Hurink: 'Hybride is nog een vrij onbekend concept. Als je er met Google naar zoekt, vind je ook slechte voorbeelden. Wij hebben daarom samen met de gemeente een rondje gemaakt langs hybridevelden in Gelderland en Noord-Brabant, om verschillende matten te bekijken.' Uiteindelijk viel de keuze op een Xtragrass-mat van Greenfields.

Goede waterhuishouding

De gemeente Dalfsen schakelde Plann ingenieurs in om de aanbesteding te begeleiden. Jan ter Steege van Plann ingenieurs vertelt: 'Wij hebben het bestek en de tekeningen opgesteld en de voorbereidende onderzoeken uitgevoerd. Voorafgaand aan de werkzaamheden hebben we een scan gedaan om de ondergrond te onderzoeken. Deze scan was de basis voor de bewerkingen die in het kader van kwaliteit uitgevoerd moesten worden. Vervolgens zijn in goed overleg tussen de gemeente en de vereniging drie lokale aannemers uitgenodigd om in te schrijven op dit project. Pekkeriet Dalfsen kreeg de opdracht gegund. De gemeente heeft

zelf de leverantie en installatie van het veld geregeld via Greenfields. Na de voorinstallatie hebben we opnieuw een scan gemaakt. Vroeger nam je een aantal monsters verspreid over het veld; daar kwam dan altijd een goed gemiddelde uit. Een scan is een betere controle.'

Tijdens het ombouwproces is het veld tevens voorzien van nieuwe berekening. Ter Steege: 'Het veld wordt voorzien van vier strengen berekening met elk zes sproeiers, dus totaal 24 sproeiers. Die sproeiers zijn per drie geschakeld, zodat je heel precies kunt berekenen. Dat is wel een vereiste voor dit type veld. Een goede waterhuishouding, met de juiste berekening en drainage, is essentieel bij een hybrideveld.'

Egale opbouw

Bij dit project is de bestaande topplaat van het oude natuurgrasveld gebruikt. De installatie van de hybridemat is gedaan door Greenfields zelf. Namens de fabrikant is André Wolbrink bij het project betrokken. Hij vertelt: 'De Xtragrass-mat hier is een directielevelling. Bij de aanleg hebben we zoveel mogelijk bestaande middelen gewerkt. De uniformiteit was ook heel belangrijk: het veld moest een betere, egale opbouw krijgen. Eerder waren er namelijk problemen met de waterafvoer. De topplaat, die uit veel verschillende grondsoorten bestond, is daarom afgehaald; die hebben we verschaald.' Volgens Wolbrink, die bij de aanleg van veel hybridevelden in binnen- en buitenland betrokken was, is het nieuwe veld van Hoonhorst best bijzonder. 'In het noorden van Nederland is Hoonhorst misschien wel de eerste onder de amateurclubs met een hybrideveld. Voor de levensvatbaarheid van een club als deze is het heel belangrijk dat het gewenste aantal uren gespeeld kan worden.'

'De club heeft straks een trainingsveld waar je ook wedstrijden op kunt spelen'

Aannemer Pekkeriet, bezig met het grondwerk

Overzichtsfoto van het veld; op de achtergrond de oude trainingsdriehoek

GRAS van BRAS

WWW.BRASFIJNAART.NL • 0168 462856

Rethink what to do
with your old turf

Re-Match A/S
HI-Park 415
7400 Herning
Denmark

+45 7734 6734
info@re-match.dk
www.re-match.dk

Re Match
TURF RECYCLING

AQUA·AID

Surfactants
Biostimulants
Special Products

aquaaid.eu

Sport & golf
Exclusief via **VOS**
Vos Capelle

Ernst Bos Advies
cultuurtechniek • sport • golf

- Cultuurtechnisch advies
- Pesticidenvrij beheer
- Kwaliteitsmonitoring
- Training en begeleiding

www.ernstbosadvies.nl
info@ernstbosadvies.nl
tel. 06 53 89 17 86

De kracht van
kennis delen

Bij de aanbesteding werden alleen lokale aannemers uitgenodigd. Pekkeriet kreeg de opdracht.

Vv Hoonhorst heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan. Dat is ook aan het clubhuis te zien.

Bij de aanbesteding werden alleen lokale aannemers uitgenodigd

Primeur

Voor de hoofdaannemer bij dit project, Pekkeriet uit het nabijgelegen Dalflen, was de bouw van dit veld ook een kleine primeur. Pekkeriet was voor het eerst hoofdaannemer bij de aanleg van een hybrideveld. Robbin van Lenthe, verantwoordelijk voor de calculatie en projectbegeleiding bij Pekkeriet, vertelt: 'Wij hebben al veel kunstgras- en natuurgrasvelden aangelegd, maar het coördineren van een hybrideveld was voor ons de eerste keer. Alleen de

hybridemat heeft Pekkeriet niet aangenomen; dat is rechtsreeks met de gemeente gegaan. Voor de rest hebben wij wel alles aangenomen. Ik moet het afkloppen, maar het is supergoed gegaan. Op 30 maart zijn wij hier gestart met de werkzaamheden. Het weer was gedurende de aanlegperiode heel goed, waardoor alles gesmeerd verlopen is.' De installatie van de beregening, de verlichting en de hybridemat is uitbesteed, maar het grond- en zaaiwerk doet de aannemer zelf. Ook de drainage en het straatwerk heeft Pekkeriet aangebracht. Als het veld groen is, komen er nog nieuwe doelen, hoekvlaggen en ballenvangers op te staan.

Nadruk op duurzaamheid

Het uitnodigen van lokale aannemers was één van de eisen die de gemeente Dalflen stelde. Meijer: 'Wij zijn bij de gemeente bewust bezig met duurzaamheid. Daarom hebben we voor de aanleg alleen lokale aannemers uitgenodigd. We willen niet dat er onnodig met veel grond gesleept wordt; dat is niet duurzaam. Als je alleen plaatselijke bedrijven uitnodigt, heb je tijdens de aanleg veel minder transport. Dat

was een bewuste keuze.' En zo waren er meer eisen op het gebied van duurzaamheid, vertelt Meijer. 'Voor ons was het bijvoorbeeld belangrijk dat de bestaande toplaag hergebruikt werd. En duurzame ledverlichting zat inbegrepen in de aanbesteding. Veld 2 van Hoonhorst wordt voortaan verlicht met ledlampen van AAA-Lux. Daar willen we ervaring mee opdoen.'

Sleutel tot succes

Bij ons bezoek aan het veld in mei is de mat net ingezaaid: eerst met veldbeemd, daarna met Engels raaigras. Vanaf september kan erop gespeeld worden. Nu is het opleveren van een hybrideveld één stap, maar het onderhoud achteraf minstens zo belangrijk. De gemeente gaat het hybrideveld onderhouden onder begeleiding van André Wolbrink van Greenfields. 'Het onderhoud van een hybrideveld is op zich niet anders dan bij natuurgras, maar je moet er wel met een andere blik naar kijken', aldus Wolbrink.

'De toplaag moet je schraal houden en de beworteling moet goed zijn; dat zijn belangrijke pijlers voor de levensduur van de mat en voor het speelplezier. De club heeft straks een goed trainingsveld, waar ook wedstrijden op gespeeld kunnen worden.'

Trots

Ons bezoek aan vv Hoonhorst valt samen met een overleg van de werkgroep, waarbij alle betrokkenen aanwezig zijn. Zij kijken positief terug op het gezamenlijke project. Voor het dorp en de club is dit hybrideveld een aanwinst, vertelt Hurink. 'Op het gebied van duurzaamheid loopt het dorp echt voorop. Hoe is het mogelijk in zo'n klein dorp, zou je je bijna afvragen. Maar als je creatief bent, wordt het wel wat. Anders hadden we het nooit voor elkaar gekregen. Ik verwacht dat er na de oplevering wel clubs uit de omgeving zullen komen kijken, zoals wij dat zelf bij andere hybridevelden in Midden-Nederland gedaan hebben.' Jan ter Steege besluit: 'Het hybrideveld is een aanwinst voor dit mooie complex. De samenwerking met de groep is erg goed bevallen: Plann ingenieurs, Pekkeriet, de gemeente, Greenfields en de vereniging. We kijken er tevreden op terug.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33321/waar-in-een-kleine-club-groot-kan-zijn

De gemeente Zwijndrecht verstrekte aannemer Dick Nootenboom (links) een aantal geplastificeerde brochures met alle ins en outs van de sportvelden.

‘Zo was ik het niet eerder op Nederlandse sportvelden tegengekomen’

De Zwijndrechtse maaikwaliteit als eis

In 2018 verliep een meerjarige aanbestedingsprocedure voor de gemeente Zwijndrecht desastreus. Het aanbestedingsteam wilde golfkwaliteit voor zijn geld op de natuurgras- en hybridesportvelden (gras en gravel voor honk- en softbal). Voor de markt was dat – nog – een stap te ver. De aanbesteding werd ingetrokken.

Auteur: Broer de Boer

Projectmanager buitensportaccommodaties Ad van de Luijngaarden van de gemeente Zwijndrecht vertelt eerlijk dat de hoge eisen hem niet in dank werden afgenomen: ‘Mij bleek dat de standaard kwaliteitsnormen in de markt niet passen in de onderhoudsvisie van de gemeente Zwijndrecht.’ En daar kan Ad over meepraten, want in 2014 werd hij Fieldmanager of the Year. Als lid van de Nederlandse Greenkeepers Associatie ervaart hij dat de golfbranche zich sterker inzet voor de bevordering van vakkennis en kwaliteit dan zijn ‘eigen’ brancheorganisatie, de BSNC. Na de mislukte aanbesteding in 2018 stapte aannemer Nootenboom Sport, die niet ingeschreven had, in de ontstane onderhoudslacune voor de natuur- en hybridevelden. De gemeente hanteerde daarbij de Onderhandelingsprocedure zonder (voorafgaande) bekendmaking (OZA), een vrij onbekende procedure als het gaat om toepassing in het sportveldonderhoud.

Eerst PVA en prijs

‘Na deze tijdelijke oplossing waren we verplicht

de openbare aanbesteding opnieuw te doen’, vertelt Van de Luijngaarden. ‘We hanteerden weer de methode dat inschrijvers eerst een plan van aanpak (PvA) en een prijs moesten aanleveren. Pas daarna werd een aantal van hen uitgenodigd om in te schrijven. Dit werd door de markt met minder gemor ontvangen dan bij onze mislukte aanbesteding. De inschrijvers op de meervoudig openbare aanbesteding waren Krinkels, Van Wijlen, Bras Fijnaart en Nootenboom Sport. Wat betreft certificering verlangden we alleen Groenkeur, ISO 9001 en VCA **. Verder stelden we in het bestek eisen aan de technische uitrusting van het machinepark. Ook namen we hierin kerncompetenties op voor technische vaardigheden en beroepsbekwaamheid. Van groot belang bij het in te dienen PvA was de kwaliteitsborging op de onderdelen: maaibeeld, afstemming van de onderhoudswerkzaamheden, voortgang en status van de onderhoudswerkzaamheden, inzet van personeel en duurzaamheid.’ Heel bijzonder is dat er bij deze aanbesteding geen duurzaamheids- of SROI-certificaten waren voorgeschreven voor de

9 min. leestijd

aannemers. Hierover zegt Van de Luijngaarden: 'Duurzaamheid is een lastig, ongrijpbaar verhaal. We wilden beslist geen aannemers bij voorbaat uitsluiten. Dat gold ook voor het werken met medewerkers die een afstand hebben tot de arbeidsmarkt. We juichen het toe dat aannemers hen inzetten.'

Doel: kwaliteitsverbetering

Het project in Zwijndrecht werd met ingang van 2020 voor drie jaar aanbesteed en kan tweemaal

Inschrijvers moesten eerst een plan van aanpak (PvA) inleveren

Zwijndrechtse maaikwaliteit

De gemeente Zwijndrecht definieert de Zwijndrechtse maaikwaliteit als volgt: 'In Zwijndrecht liggen de hoofd- en wedstrijdvelden er voor het weekend keurig gemaaid bij. Ze zijn gemaaid in mooie strakke banen van doel tot doel. Verlangd wordt een egaal en vlak maaibeeld met een onderling hoogteverschil tussen de verschillende banen van maximaal 1 mm. De maaihogte is maximaal 23 mm en de aannemer mag het gras nooit hoger later worden dan 40 mm. De maaier streept niet en laat geen ongelijke banen achter. De maaier verdeelt het gras mooi egaal en laat geen dotten of

met één jaar verlengd worden. Als winnaar kwam Nootenboom Sport uit de bus. Het project omvat het reguliere onderhoud en groot zomeronderhoud van 36 sportvelden, bestaande uit gras- en kunstvelden, hybride en gecombineerde velden. Gekozen is voor een RAW-bestek op basis van frequentie, dat opgemaakt werd door Middelkoop Advies. De gunning was op basis van emvi met kwaliteit als enige wegingsfactor. Daarbij werd een plafondbedrag opgevoerd met indicatieve kortingen. Van de Luijngaarden: 'Ons doel bij de aanbesteding is kwaliteitsverbetering, zowel vaktechnisch als vanuit de beleving van sporters en bezoekers van onze sportcomplexen. De sportvelden moet er niet alleen strak gemaaid bij liggen en prachtig zijn om te zien, ze moeten ook voldoen aan de sporttechnische eisen. Zo moet de bal snel en mooi over de velden rollen en bijvoorbeeld niet stuiteren. Want daar doen we het uiteindelijk voor: het sportplezier voor iedereen die van de velden gebruikmaakt.' Het valt op dat in het tweede

vlokjes op het sportveld of op de verharding achter. Dit voorkomt vegen zoveel mogelijk. Een scherpe strakke afsnede van het gras is bovendien een pre om ziektes te voorkomen en onkruid te onderdrukken. Ook de bekende bruingele gloed van rafelig afgemaaid gras wordt zo voorkomen. Jaarlijks wordt de dienstverlening geëvalueerd. In de evaluatie wordt teruggekeken en vooruitgekeken naar mogelijkheden voor het verhogen van de kwaliteit van het maaibeeld. Wij zien hierin een actieve rol voor de opdrachtnemer om met voorstellen te komen om de kwaliteit verder te verbeteren.'

BESTEK IN BEELD

bestek de eis om met groomers aan de kooi-maaier te werken is vervallen.

Vijf borgingspunten

Voor de beoordeling van de inschrijvingen werd er een beoordelingsteam (BT) samengesteld. Dit bestond uit drie vakinhoudelijk betrokkenen vanuit de gemeente. Het BT liet zich bijstaan door twee inkoopadviseurs van het team Inkoop Servicecentrum Drechtsteden. Grasmeesters, het bedrijf dat de gemeente adviseert bij sportveldonderhoud, speelde hierbij geen rol. De adviseur, Hans Kok, werkte al samen met Nootenboom Sport op de complexen. Zo kon de schijn van partijdigheid vermeden worden. Een strak stappenplan vormde de grondslag voor de toetsing en beoordeling van de inschrijving door het BT. De leden beoordeelden individueel de PvA's. Deze beoordeling, K1, gebeurde op basis van scores op de vijf borgingspunten. Daarna werden de onafhankelijke inkoopadviseurs erbij betrokken om de scores en motivaties in consensus vast te stellen. Een van de onafhankelijke inkoopadviseurs nam het voorzitterschap op zich. Alleen zij kreeg nadien de inschrijfsom onder ogen en stelde een rangorde vast. De basis hiervoor werd gevormd door de mogelijkheden die de aannemers hadden om na de tweede kwalitatieve beoordelingsronde (K2, een interview met het BT) tot de best beoordeelde inschrijvers te behoren. Hierover zegt Van de Luijngaarden: 'Bij dat eerdere interview in onze voorgaande, mislukte aanbestedingsprocedure ging het zo enorm mis. Niet alleen de PvA's bleken beneden de maat, ook de geïnterviewden van de aannemers bleken onvoldoende kennis te hebben genomen van ons bestek en onze wensen. Soms weerspraken ze zelfs zaken in

Dick Nootenboom vindt de kwaliteitseisen niet extreem hoog en dankzij investeringen zeker haalbaar.

Voor Ad van den Luijngaarden was het opmerkelijk dat de markt aanvankelijk onvoldoende was ingespeeld op de gemeentelijke onderhoudsvisie.

G(R)ASS EROP!

TOPGRASS

Sportvelden

TopGrass on tour

Uiteraard met inachtneming van alle
Coronamaatregelen

Benieuwd naar onze diensten?

Bel 0413-820341

Topgrass.nl

Adviseur Hans Kok van Grasmesters is ervan overtuigd dat een aannemer die de klant en de velden goed kent het beste PvA kan maken.

‘De tweede keer werd dit door de markt met minder gemor ontvangen’

het door hen ingediende PvA. Wij voelden dat onze kwaliteitseisen niet echt serieus werden genomen.’

Procedure

De gemeente Zwijndrecht wilde dus dat de aannemers zowel het PvA als het interview uiterst serieus zouden nemen. De te behalen scores voor de kwaliteitsaspecten K1 en K2 werden dan ook expliciet en gedetailleerd op papier gezet. De gemeente behandelde de voorlopige afvalers op basis van K1 ook serieus. Ze kregen een bericht met de motivatie waarom ze op basis van hun inschrijfdocumenten en de gehanteerde criteria waren afgewezen. Vervolgens werden interviews met de vier overgebleven partijen afgenomen. De BT-leden beoordeelden individueel de scores van de geïnterviewden (K2). Daarna werden onder leiding van de inkoopadviseur in het BT de scores van de interviews met bijbehorende motivering in consensus vastgesteld. In combinatie met de eerdere bevindingen en een formule werd dit verwerkt tot de totaalscore van de fictieve inschrijvingsommen. De laagste

definitieve fictieve inschrijvingsom is dan de ‘economisch meest voordelige inschrijving’ op basis van BPKV. De gunningbeslissing, met een aanneemsom van 1,147 miljoen euro, viel de combinatie Nootenboom Sport ten deel.

Investeren

Directeur Dick Nootenboom is tevreden dat hij het kwaliteitspad voor de natuur- en hybridegrasvelden de komende drie jaar mag voortzetten: ‘Nootenboom Sport heeft veel ervaring in het onderhouden van verschillende types kunstgras-sportvelden. We hebben daarvoor de technische knowhow en apparatuur in huis. De partij waarmee we in dit project samenwerken, onderaannemer Groenenboom, beschikt over het volledige equipment en de kennis voor onderhoud van natuurgrassportvelden. Zij hebben hier, net als wij, een vast team van drie man op zitten. We doen al jaren zaken met hen. Wij voerden als hoofdaannemer/penvoerder de onderhandelingen.’ Over het bestek zegt Nootenboom: ‘Ik noem de kwaliteitseisen niet extreem hoog, maar hoog. Voor ons zijn ze zeker haalbaar. Met het PvA wil-

den we een hoog niveau halen en daar hebben we veel tijd in gestoken. Ook investeerden we vanwege de potentiële opdracht al in machines, zoals de vijfdelige John Deere-fairwaymaaier, 8900 A precision cut, uitgerust met groomers en gps. Eerder was er ook al geïnvesteerd in machines voor het onderhoud van kunstgrasvelden en voor bladruimen. Voor de kwaliteitsborging en het kwaliteitsbeheer investeerden we verder in een digitale beheerapplicatie voor de uitvoering, ook vanwege het frequentiebestek. Voor de communicatie hebben we een groepsapp opgezet om de actuele stand van zaken paraat te hebben.’

Serieus

Dick Nootenboom maakt duidelijk als aannemer serieus met de opdracht om te gaan. ‘Als je iets opschrijft in een PvA, verplicht je je daar ook toe. De Zwijndrechtse eisen prikkelden ons om in te schrijven en dit zeer serieus te doen. Vaak ligt de focus bij onderhoud op het grasveld en de grassprietten. De beleving van de gebruiker en de bezoeker wordt dan vergeten. Dat lag in dit project anders. We investeren hiervoor

De spelers

De gemeente Zwijndrecht ligt in de provincie Zuid-Holland, telt ruim 44.000 inwoners en heeft een oppervlakte van bijna 23 vierkante kilometer, inclusief ongeveer 10 procent water. De gemeente werkt samen met enkele buurgemeenten in het regioverband Drechtsteden. Dicht bij Zwijndrecht ligt het Drievierenpunt, het drukst bevaren punt in Nederland. Daar komen de rivieren de Noord, Oude Maas en Beneden-Merwede samen. Nootenboom Sport uit Barendrecht is sinds 1960 actief in de aanleg en het onderhoud van sportvelden, zowel natuur- als kunstgrasvelden. 2015 was voor Nootenboom Sport BV een bijzonder jaar. In dat jaar namen de compagnons Dick Nootenboom en René Rosmolen Nootenboom Sport BV over van de Bam Groep. In dit project werkt Nootenboom nauw samen met Groenenboom cultuurtechnische werken. Dit bedrijf is gespecialiseerd in sport, groen en grondverzet en eveneens gevestigd te Barendrecht. Het bedrijf meldt te beschikken over een betrouwbaar, modern én werkend machinepark. Dit bestaat onder meer uit enkele zelf ontwikkelde innovatieve machines om onkruid machinaal te onderdrukken.

Hockey

 SUPER SPORTSYSTEMS
SUB

INNOVATIEF
DUURZAAM
PRAKTISCH
VOORDELIG
LICHT
SNEL

**De beste basis,
ook voor hockey!**

niet alleen in machines. Ook het omgaan met machines en de kennis die onze medewerkers van sportvelden hebben vinden we van groot belang. We zien dat als een stukje kwaliteitsborging. Onze leidinggevende op dit project volgde eerder de opleiding tot expert natuurgras en deelt nu zijn expertise met de medewerkers van Groenenboom.' Het maaien gebeurt nu met groomers en met gps. Daardoor wordt er effectief gemaaid en bepaalt het systeem exact de banen waar gemaaid moet worden. Hierover zegt Groenenboom: 'Je moet bijblijven en scherp zijn als er kwaliteit gevraagd wordt en je die wilt leveren. En als je bij een oproep tot inschrijving niet voluit gaat voor een opdracht, vind ik het niet kies om als aannemer een dag voor de sluitingsdatum te melden dat je geen interesse hebt in de opdracht.' Het lijkt verleidelijk om deze John Deere-fairwaymaaier ook in te zetten op sportvelden bij andere gemeenten en ook daar de maaikwaliteit te verbeteren. Nootenboom: 'Vooralsnog doen we dat niet. In zo'n situatie zullen we er sterk op moeten letten dat we niet inboeten op de kwaliteit die we de gemeente Zwijndrecht hebben toegezegd in ons PVA.'

Nootenboom Sport maait de sportvelden met groomers en met gps

Adviseurs

Als adviseurs die betrokken zijn bij de procedure, noemt Van de Luijngaarden specifiek twee collega's van de inkoopafdeling: 'Naar mijn mening moeten we als groenmensen deze specialisten vanaf de start van een project erbij betrekken. Bureau Middelkoop Advies schreef voor ons het bestek. Daarnaast worden we op agronomisch gebied ondersteund door het bureau Grasmeeesters'. Het blijkt dat zij hebben meegedacht bij het opstellen van het bestek en relevante punten hebben aangereikt voor de begeleiding van de uitvoering van de werkzaamheden. Hans Kok van Grasmeeesters zegt: 'Er is een nauwkeuriger omschrijving gekomen van punten die vaak discussie opleveren. Denk bijvoorbeeld aan verticaal maaien, of de manier of diepte waarop je de zode scalpeert, snijdt tegen onkruid of vertidraint met een bepaald type

Onderhandelingsprocedure zonder aankondiging

De onderhandelingsprocedure zonder (voorafgaande) aankondiging (OZA) maakt het mogelijk een opdracht 'uit de hand' te gunnen. Zo kunnen opdrachten rechtstreeks aan een voorkeurspartij worden verstrekt, eventueel na een onderhandeling met meerdere in aanmerking komende partijen. De specifieke bepalingen met betrekking tot deze procedure staan in de artikelen 2.32 tot en met 2.37 van de Aanbestedingswet 2012. Zeer beknopt weergegeven kan de OZA alleen worden toegepast als één van de onderstaande specifieke omstandigheden van toepassing is:

- Er zijn geen of geen geschikte inschrijvingen.
- Slechts één bepaalde aannemer kan de opdracht uitvoeren.
- De opdracht heeft dwingende spoed.

Houd in gedachten dat de toepassing van deze procedure zich beperkt tot zeer uitzonderlijke omstandigheden. Uit jurisprudentie blijkt dat bewezen moet kunnen worden dat er gegronde redenen zijn die de noodzaak aantonen dat de opdracht aan één bepaalde ondernemer werd gegund. De te gunnen werken of diensten moeten overeenstemmen met het oorspronkelijke basisproject waarvoor de opdracht werd uitgezet. Het betreft een korte procedure, waarbij termijnen niet dwingend zijn voorgeschreven. Naast voordelen kent de OZA-procedure ook nadelen. Er is slechts een beperkte concurrentiedruk op de aanbieder. Daardoor wordt niet altijd de beste prijs-kwaliteitverhouding gerealiseerd.

Bron: Piano Expertisecentrum Aanbesteden

Certificaten

Zwijndrecht vraagt voor haar bestek bijzonder weinig certificaten. Alleen Groenkeur ISO 9001 en VCA **.

Groomers op kooimaaiers zijn state of the art op golfbanen en geven een prachtig maaibeeld. Op sportvelden gebruiken we ze niet. Nog niet ...

pen. Qua beregenen wilden we ook de puntjes op de i laten zetten. Planning en ontzorgen zijn belangrijk voor de gemeente. Als Grasmeeesters zijn we blij met de dag- en weekplanning die er nu is, de beheer- en de groepsapps, de gps en de toegezegde track-and-trace op de machines.' Over de gevolgde procedure en het resultaat zegt Kok het volgende: 'Over het algemeen kan een aannemer die de klant en de velden goed kent het beste plan maken. Het doel in Zwijndrecht is het verbeteren van de maaikwaliteit. Dat gebeurt nu op een manier die ik niet eerder op Nederlandse sportvelden ben tegengekomen. Het beeld is prachtig, ondanks de hoge onkruiddruk.' Aanbesteding van het onderhoud van sportvelden op basis van de

laagste prijs hebben we wel zo'n beetje gehad, denkt Kok: 'Bij het hanteren van zo'n plafondbedrag proberen aannemers een zo hoog mogelijke fictieve korting te krijgen. Verder zie je dat ze meestal heel dicht bij dat plafondbedrag inschrijven. Bij zo'n PVA binnen emvi blijft het belangrijk af en toe naar de afspraken te verwijzen. Dat geldt zowel voor de opdrachtgever als de opdrachtnemer.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33571/zo-was-ik-het-niet-eerder-op-nederlandse-sportvelden-tegengekomen

Wiedeg Terra Rake

Vraag om
een demo!

Tel.: 06-25280970

✓ Beluchten   ✓ Viltbestrijding   ✓ Onkruidbestrijding

GROENTECHNIEK

Jean Heybroek

Jean Heybroek Groentechniek is distributeur van machines van gerenommeerde merken voor professioneel onderhoud van golfbanen, openbaar groen, recreatie- en sportterreinen en particuliere tuinen. Het programma omvat o.a. gazonmaai-machines, onkruidborstelmachines, werktuigdragers, transportvoertuigen en beregeningsinstallaties.

Jean Heybroek bv
Wilgenkade 6, NL-3992 LL Houten
T: + 31(0)30 - 639 46 11
www.jeanheybroek.com
info@jeanheybroek.com

Member of Royal Reesink

MO5 Sport conform Green Deal

MO5 Sport 100 % biologie
Micro-organismen
Levend materiaal
Bewezen resultaten
"Green Deal"
De beste resultaten tegen
de laagste kosten!

info@algavelan.nl • 06 55 13 06 21

www.algavelan.nl

Efficiënte handontsmetting kan levensreddend zijn in een voetbalstadion

De coronacrisis heeft ons heel erg duidelijk gemaakt hoe belangrijk handhygiëne en ont-smetting kunnen zijn. Het hevig en onverwacht toeslaan van het virus heeft ertoe geleid dat er bij veel retailers en openbare plaatsen aan de ingang geïmproviseerd werd op dit vlak. Safe & Clean kwam snel met een professionele oplossing voor deze problematiek met zijn *high volume* alcoholdispensers. Ikea en Decathlon waren al snel overtuigd. Nu we het virus onder controle hebben, kunnen we weer vooruitkijken en gaan sporten. Ook op de sportclub zal een goede handontsmetting cruciaal zijn. Wanneer we terug naar het stadion mogen om naar onze favoriete club te kijken, is nog niet duidelijk.

Laat ons hopen dat dit snel weer mogelijk is, want sport mist iets zonder publiek. Eén ding is echter zeker: het zal voor altijd anders zijn. Bij een sportclub of in een stadion komen veel mensen samen en is het risico op besmetting altijd hoger. Er zullen permanente maatregelen moeten worden genomen. Handontsmetting is hier zeker één van. Op 15 juni werden door Safe & Clean twee dispensers geleverd op het hoofdkantoor van de Eredivisie en het innovatiecentrum #11 van de KNVB. 'Hiermee wil Safe & Clean aan alle sportclubs in Nederland tonen dat zijn dispenser de enige juiste oplossing is om efficiënte en duurzame handontsmetting te garanderen voor al hun leden en fans', aldus Stephane De Coninck, commercieel directeur bij Safe & Clean. Safe & Clean zet in op plaatsen

waar veel mensen langs komen en is momenteel booming.

De dispensers zijn mobiele units in een duurzame, weerbestendige uitvoering met aluminium behuizing en stalen onderdelen. Ze zijn CE-gekeurd, brandveilig en kidsproof. Het desinfecteren gebeurt door middel van ontsmettingsalcohol (+75%) en werkt volledig contactloos, wat zeer belangrijk is op drukke plaatsen. De ingebouwde sensor detecteert de handen en doseert automatisch de juiste hoeveelheid alcohol van 1,5 ml. Elke dispenser beschikt over een vat met een inhoud van 18 l, wat goed is voor ruim 12.000 spraybeurten. Door de gecontroleerde hoeveelheid verdient het toestel zich snel terug op plaatsen met veel sportievelingen en fans, zeker in vergelijking met dure contact-handpompjes. De dispensers zijn verkrijgbaar met netsnoer of met oplaadbare batterij (werking van vier dagen). Verder zijn de units voorzien van een kantelbeveiliging, die bij omvallen het vat afsluit om lekken te voorkomen, en er zit ook een overdrukbeveiliging op.

Binnenkort zijn alle dispensers ook aangesloten op IoT (*internet of things*), waardoor elke club online het verbruik en de resterende inhoud van het vat kan uitlezen. Hierdoor worden beheer en onderhoud voor een club erg makkelijk, zeker als die over meerdere dispensers beschikt. De nieuwste versies krijgen zelfs een scherm waar- op zowel commerciële boodschappen als veilig-

heidsinstructies kunnen worden afgespeeld. Alle dispensers kunnen uiteraard gepersonaliseerd worden met het logo van de club, waardoor perfecte integratie in de omgeving mogelijk is.

Onze dispensers staan al bij veel retailers, gemeenten en ziekenhuizen. In België zijn we in gesprek met de Pro League en heel wat voetbalclubs, zoals Club Brugge, Anderlecht en Standard. We zijn ook in gesprek met een aantal sportbonden in Europa. De Safe & Clean-dispenser is de innovatieve oplossing om mensen weer aan het sporten te krijgen en sporten voor een groot publiek opnieuw mogelijk te maken.

Meer info op www.sac-dispensers.com of via Stephane De Coninck (+32 490 58 10 49)

**Safe
& Clean**

www.sac-dispensers.nl

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33580/effici?nte-handontsmetting-kan-levensreddend-zijn-in-een-voetbalstadion

Hoe zien de hockeyvelden van de toekomst eruit?

Zand, semiwater en volwater: voor elk een eigen markt

Waterbesparing, algengroei, recycling: het zijn allemaal thema's waar de hockeysport mee te maken heeft. Kunstgrasproducenten spelen daar elk op hun eigen manier op in met nieuwe ontwikkelingen. Vakblad Fieldmanager maakte een belronde langs de grootste spelers op de hockeymarkt en vroeg hoe zij de hockeyvelden van de toekomst voor zich zien.

Auteur: Nino Stuivenberg

Watervelden zijn de laatste jaren hot in de hockeysport, maar tegelijkertijd punt van discussie. Ze verbruiken immers veel water. Wereldhockeybond FIH nam eind 2018 bij monde van voorzitter Thierry Weil een duidelijk standpunt in en wil dat de kunstgrasindustrie

werkt aan kunstgrashockeyvelden die geen water meer verbruiken. Weil vreest dat de sport anders weleens zijn Olympische status kan verliezen, omdat landen met watertekort niet zomaar op een waterveld kunnen spelen. Hockey wil niet bekendstaan als een sport

waarbij water verspild wordt, en dus is er werk aan de winkel. De vraag is wat voor verandering dit teweeg gaat brengen in de markt voor hockeyvelden.

In Nederland wordt nauwelijks nog semiwater aangelegd, internationaal juist veel

Antea Sport: zandveld 2.0

We beginnen onze belronde bij Antea Sport. Gosewin Bos, directeur sport bij Antea, ziet in de toekomst alleen nog zandvelden en volwatervelden aangelegd worden in Nederland. Semiwatervelden zijn wat hem betreft een gepasseerd station. Bos: 'Semiwatervelden zijn op een haar na dood, door alle problematiek van algengroei en beregening. Voor mij zijn semiwatervelden een goed probeersel geweest, maar dat moet je anno 2020 niet meer willen. In principe leggen wij ze ook niet meer aan, tenzij het wordt opgedrongen in een bestek. Als wij bij een vereniging zitten en bespreken welke opties er zijn qua veld, raden we semiwater ernstig af. De afgelopen twee jaar hebben we ook geen semiwatervelden meer aangelegd.'

Zowel op het gebied van zand- als volwatervelden heeft Antea met Edel Grass nieuwe ontwikkelingen. In 2019 leverde het bedrijf in Den Haag een veld op met Fieldflow: een waterveld zonder beregening. Voor dit project is een kunstgrasmat van Edel Grass speciaal geprepareerd. Sensoren naast het veld meten het waterniveau en zorgen dat de mat constant nat blijft door hem van onderaf nat te houden. Bos: 'De toekomst van watervelden zit volgens mij vooral in e-layers en waterterugwinsystemen, zoals wij in Den Haag hebben aangelegd. De aanschafprijs van Fieldflow is nu nog te hoog voor andere clubs, maar wij ontwikkelen het idee door. Het Fieldflow-veld in Den Haag was echt een pilot, en die is geslaagd.' Ook met zandvelden heeft Edel Grass zo'n ontwikkeling: het zandveld 2.0. Dit veld heeft een hogere speelsnelheid en minder opspringend zand dan traditionele zandvelden. Elders in deze uitgave is in een advertorial meer te lezen over dit zandveld 2.0.

Gosewin Bos, Antea Sport

CSC Sport-Greenfields: haalbare en betaalbare systemen

Matthijs Verhoef van CSC Sport-Greenfields vertelt dat zijn bedrijf nog wel semiwatervelden aanlegt, ook in Nederland. 'Semiwater is op zijn retour, maar dit jaar hebben we er wel een aantal aangelegd. Voor clubs is dat dan puur een kostenoverweging. Als je al een zandveld hebt liggen, kun je dat ombouwen naar een semiwaterveld zonder dat je de ondergrond hoeft aan te passen. Bovendien zien verenigingen een

semiwaterveld nog steeds als een opwaardering vergeleken met een zandveld. Er zijn ook steeds meer verenigingen die zo'n veld aanleggen zonder beregening. Ik denk dat semiwater in de toekomst wel minder gaat worden. Er wordt veel omgebouwd.'

Volgens Verhoef is CSC Sport-Greenfields ook bezig met de nieuwe generatie volwatervelden – niet zozeer met een nieuw type vezel of mat, maar meer met een nieuwe constructie. 'Er zijn inderdaad initiatieven geweest waarbij watervelden van onderaf water krijgen, zoals in Den Haag. Dit principe is zeer moeilijk uitvoerbaar en zeer prijzig. Op dit moment kijken wij naar wat haalbaar en betaalbaar is. We zijn bezig met de ontwikkeling van gesloten constructies. Hierbij wordt het regenwater van een volledig veld opvangen en dan

teruggevoerd naar een waterberging, tanks of kratten voor beregening. Je kunt dan veel winst halen op het gebied van waterverbruik door het op te vangen steeds te hergebruiken. Het water dat valt, vang je op en je zorgt dat dit jaar rond kan worden gebruikt. Natuurlijk kun je dat nooit helemaal sluitend krijgen, tenzij je meer dan 100 kuub aan tanks in de grond legt. Maar je kunt op basis van de historische neerslag wel berekenen hoeveel er kan worden teruggewonnen voor beregening en hoeveel er daarna nog nodig is. Dat is al een heel grote stap verder. Waterschappen zijn ook blij als je een buffer creëert met zo'n volwaterveld en niet alles direct loost op het oppervlaktewater. Dit is voor veel gemeenten ook de reden waarom zij dat soort projecten aanvragen. In 2020 gaat CSC Sport op twee complexen waterberging en waterbeheer toepassen, waarmee deze twee verenigingen volledig selfsupporting worden op het gebied van hun waterbehoefte. Dit zal in de toekomst steeds vaker een wens zijn van opdrachtgevers. Daarnaast kan je verder denken dan het veld alleen te gebruiken voor sport. Zo zijn er initiatieven waarbij de warmte van het veld gebruikt wordt voor het opwekken van energie.'

Matthijs Verhoef, CSC Sport-Greenfields

- Leveren / opbrengen KG Clean
- Reinigen hockeyvelden
- Monitoren velden

Biologisch afbreekbaar
 reinigingsmiddel voor
 milieuvriendelijk
 reinigen

www.kgreiniger.nl info@kgreiniger.nl

*Hockeyvelden *Tennisbanen *Atletiekbanen

Perfectie in
 beregening

- Naaldwijkseweg 378 - 's-Gravenzande
- ☎ 0174-670 230
- ✉ info@vanoostenberegening.nl
- www.vanoostenberegening.nl

Voor sportaccommodaties,
 siertuinen en parken.

CCGrass
 www.ccgrass.com

- 3** Fabrieken
- Meer dan **30** velden in Nederland
- Meer dan **100 FIFA** Goedgekeurde Kunstgras Systemen

TRUSTED BY *The World*

**The World's Largest
 Artificial Grass Manufacturer**

Hall 10.2
 stand B-020/C-021

Fieldturf-Tarkett: een nieuwe term, het non-waterveld

Ook voor Fieldturf-Tarkett zijn semiwatervelden in Nederland eigenlijk op sterven na dood, vertelt directeur Knottnerus. 'Niet doordat de velden niet voldoen, maar doordat het prijsverschil met een waterveld tegenwoordig nihil is. Semiwatervelden waren er voor clubs die een waterveld wilden, maar niet genoeg budget hadden. Maar de prijzen van semiwatervelden

Arjan Knottnerus, Fieldturf-Tarkett

en watervelden zijn nagenoeg gelijk geworden, en dat heeft het product de nek omgedraaid.' Knottnerus denkt ook dat een nieuwe generatie zandvelden kans heeft in de huidige markt. 'Het idee om zandvelden minder zanderig te laten zijn, is voor hockey erg belangrijk. Ik geloof ook wel dat er een markt voor is en blijft. Sportbreed zijn we er bovendien heel erg bij gebaat om meer te kijken naar combigebruik. We moeten kijken naar een kunstgrasveld dat multisport mogelijk maakt, waar je naast hockey ook voetbal op kunt spelen. Zeker gezien de discussie over microplastics op voetbalvelden verwacht ik dat combivelden hun intrede zullen doen. Die systemen zijn al op de markt, maar worden nu nog vooral in Duitsland en Engeland toegepast.'

Ook Fieldturf-Tarkett werkt nog aan de ontwikkeling van een waterveld zonder water. Arjan Knottnerus noemt dit een 'non-waterveld', zoals er in de voetbalsport non-infill-kunstgrasvelden zijn. Hij vertelt: 'De ontwikkeling van nieuwe watervelden moet zich richten op het minimaliseren van het waterverbruik, maar wel met matten die de balsnelheid en loop hebben van een normaal waterveld. Wij zijn zelf op gareengebied met een ontwikkeling bezig die het waterverbruik zal beperken. Met de schokdempende ondergrond, de e-layer, valt mogelijk ook winst te behalen. Maar dit is nog toekomstmuziek; het zijn geen ontwikkelingen die al op de plank liggen.' Knottnerus ziet minder heil in wateropvang- en retentiesystemen. 'Wateropvang is goed, maar op momenten dat je het water echt nodig hebt, is het maar de vraag of je genoeg opgevangen hebt om in de vraag te kunnen voorzien. De ideeën zijn prima, maar ik betwijfel of er genoeg is als je het echt nodig hebt.'

Lano Sports: kijk naar het hele systeem

Ook Lano Sports legt in het buitenland nog veel semiwatervelden aan, vertelt Chris Vandenborre van het bedrijf. 'Wat betreft semiwatervelden is er in Nederland een duidelijke tendens: het is bijna een doodgeboren kind geworden. Dat komt onder andere door de onderhoudsproblematiek die in het achterhoofd meespeelt. Maar internationaal zijn semivelden misschien wel de velden die we het meest aanleggen.' Een revival van zandvelden ziet Vandenborre niet snel gebeuren. 'Enkel in Nederland komen zandvelden nog wat vaker voor. Kijk ik naar België en andere omliggende landen, dan zie ik dat er vooral watervelden en semiwatervelden aangelegd worden.'

Lano Sports heeft al een systeem ontwikkeld dat je droog kunt gebruiken en dat de speeleigenschappen heeft van een semiveld, maar dan zonder de onderhoudsproblemen. Dat veld is FIH National-gekeurd. Vandenborre benadrukt dat de ontwikkeling van een 'droog-waterveld' niet op zichzelf staat: het gaat om het complete systeem. 'Er wordt nu vooral gekeken naar de mat, maar er zijn veel factoren die ook een verschil kunnen maken. Spelers moeten zich ervan bewust worden dat het spel

niet meer hetzelfde zal zijn. Met een droog veld zal het spektakel van tophockey deels verloren gaan. Aan dat verwachtingspatroon wordt gewerkt. En er wordt nagedacht over aangepaste kledij: misschien moeten alle spelers dan wel een legging dragen en lange mouwen hebben. Of we bepaalde elementen van de stick aanpassen, om het contact met het oppervlak gladder te laten verlopen. Het moet dus van verschillende kanten komen en die evolutie heeft tijd nodig. Wij als fabrikanten kunnen niet binnen vier of acht jaar een perfect droog-waterveld realiseren. Ik denk eerder dat we binnen een of twee decennia langzaam naar een compromis zullen werken.'

Vandenborre ziet bij het realiseren van waterbesparing tevens een kans voor wateropvang- en -retentiesystemen. 'Alle kunstgrassportvelden hebben daarvoor veel potentie, dus hockey ook. Door te kiezen voor bijvoorbeeld een Permavoid-systeem in plaats van een klassieke fundering, maak je een waterbuffer onder het speelveld. Wij hebben hier nu een aantal projecten mee lopen, al zijn de systemen nog vrij duur. Maar in de toekomst zie ik daar een fantastische meerwaarde in. Je hebt niet enkel water beschikbaar om hockeyvelden mee te

beregenen, maar ook een gigantische buffercapaciteit om voor andere doeleinden in te zetten. En het helpt om de belasting op je waterafvoersystemen te verminderen. Gemeenten kiezen nu nog vaak voor zo goedkoop mogelijk bouwen, maar ze kunnen er baat bij hebben om in deze andere richting te denken met een nieuwe fundering.'

Chris Vandenborre, Lano Sports

Laat uw hockeyvelden keuren door Kiwa ISA Sport

Wilt u zich verzekeren van een kwalitatief goed, duurzaam en veilig hockeyveld? Neem dan contact met ons op!

Kiwa ISA Sport
026 - 483 46 37
info.isa-sport@kiwa.nl
www.kiwa-isa-sport.nl

Blaast uw kunstgras nieuw leven in!

Silica nova

onderhoud | revitalisatie | demontage

Onderhoud kunstgras

Wij zijn gespecialiseerd in het onderhouden van alle soorten kunstgrasvelden. Van tennisbaan tot hockeyveld en van korfbal- tot voetbalveld.

Revitalisatie kunstgras

Revitalisatie is een goede oplossing als de technische eigenschappen van uw kunstgrasveld zijn afgenomen. Door het veld te revitaliseren kan het weer 3 tot 5 jaar mee.

Demontage kunstgras

Wilt u uw kunstgrasveld verplaatsen of ontdoen van het vulmateriaal (infill)? Bijvoorbeeld voor verplaatsing of recycling. Dan nemen wij dit proces graag voor u uit handen.

T. 0525-621223 | www.silicanova.nl

Aquaco B.V. one stop shop in watertechniek

- Ontwerp
- Engineering
- Realisatie
- Service en onderhoud

www.aquaco.nl

AQUACO
Specialist in H₂O

We make water work

Jean Willems, Domo Sports Grass

Domo Sports Grass: normen zijn hard nodig

Waar semiwaterelden in Nederland wellicht op hun retour zijn, is dat internationaal helemaal niet het geval. Jean Willems van Domo Sports Grass: 'In het Verenigd Koninkrijk, waar veel op school gesport wordt, liggen veel semiwaterelden. Waterelden zijn daar te duur. Ook voor Afrika en Latijns-Amerika geldt dat overstappen naar een semiwaterveld al een grote sprong voorwaarts is. In Nederland, België en Duitsland zien we wel dat de grootste vraag uitgaat naar waterelden. In Nederland is het prijsverschil tussen volwater en semiwater niet zo groot, omdat de velden op lava of zelfs foam gebouwd worden. Internationaal is dat vaker op asfalt of met een e-layer, waardoor het prijsverschil zo 150 tot 200 duizend euro bedraagt. De beste waterelden liggen dan ook niet in Nederland.' Puur zandgevulde velden ziet Willems weinig meer gebouwd worden. 'Twintig jaar geleden was dat de norm, maar die zijn mijns inziens bijna volledig verdwenen. Er wordt vooral semiwater en water gebouwd, waarbij de verhouding verschilt per regio.'

Als het op de nieuwe generatie waterelden aankomt, is Willems kritisch op wereldhockeybond FIH. Volgens Willems hebben de kunst-

'We staan op een kruispunt en weten niet welke richting we uit moeten'

grasfabrikanten duidelijke normen nodig waarbinnen zij kunnen zoeken naar een waterveld dat geen water meer nodig heeft. 'We staan op een kruispunt en weten niet welke richting we uit moeten. Er moeten duidelijke normeringen komen; dan pas kunnen we iets zonder water zoeken. Nu is dat heel moeilijk, want de normen bestaan niet bij FIH of KNHB. Kijk bijvoorbeeld naar de glijdende tackle: op een waterveld kan dat, op semiwater niet. Het probleem is dat er geen normen zijn om de slidingvriendelijkheid

te meten.' Volgens Willems moeten die normen dan vooral worden toegespitst op de mat en niet op de hele constructie. 'Ze moeten een norm opstellen voor de onderbouw en een voor de mat. Momenteel voldoet een mat met 1 mm water en een e-layer al aan de norm voor balbots, want met een shockpad kun je die meting heel erg beïnvloeden. Maar als ik internationals vraag wat ze belangrijk vinden aan een mat, staat balbots onderaan. Wel willen ze veilig kunnen glijden en moet de bal dit ook kunnen doen. Zij willen niet hockeyen op een mat met 1 mm water. Zo kom je niet verder; je houdt jezelf voor de gek en dat moeten we niet doen. Vandaag de dag leggen wij wel waterelden aan, vooral in Duitsland, het VK en België, waarbij het waterverbruik met 70 procent wordt gereduceerd, maar daar hangt een prijskaartje aan dat men in NL nog niet echt wenst te betalen.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33565/hoe-zien-de-hockeyvelden-van-de-toekomst-eruit

De kleur van de vezels heeft invloed op de algengroei
(zelfde waterkunstgrasveld, zelfde tijd).

Een schone kunstgrasmat is de basis

Hoe ontstaan algen in een kunstgrasmat en wat mag je eraan doen?

Waar het de laatste maanden veel ging over onkruidbestrijding met pesticiden op grasvelden, is de aandacht voor middelengebruik op kunstgrasvelden minder. Terwijl het areaal kunstgrasvelden in Nederland aanzienlijk is en middelengebruik op kunstgras door de aanwezigheid van algen, mos en onkruiden veel voorkomt. Reden genoeg om het probleem onder de loep te nemen: hoe ontstaan algen in een kunstgrasmat, en wat kun en mag je eraan doen?

Auteur: Nino Stuivenberg
Foto's: Ernst Bos

Hoe ontstaan algen in een kunstgrasmat? Die vraag legden we voor aan Ernst Bos, specialist in planmatig beheer en auteur van de Handreiking Pesticidenvrij Sportgrasbeheer. Bos: 'Kunstgras is weliswaar een heel ander product dan natuurgras, maar ook hier ontstaat het probleem door doodnormale natuurlijke processen. Algengroei en wat daarop volgt (bacteriën, onkruid) houdt je niet tegen. Dit is niets anders dan het beginstadium van de natuurlijke successie. We denken vaak dat dit alleen plaatsvindt vanaf kaal zand of kale stenen, maar hetzelfde proces voltrekt zich op bijna alle andere substraten. Denk aan geveerd hout, metaal, glas of plastic. Kijk naar de groene aanslag op bestrating en terrassen, maar ook op rubber en allerlei kunststoffen (weinig gewassen auto's, geluidsschermen van acrylaatglas).'

Zichzelf versterkend proces

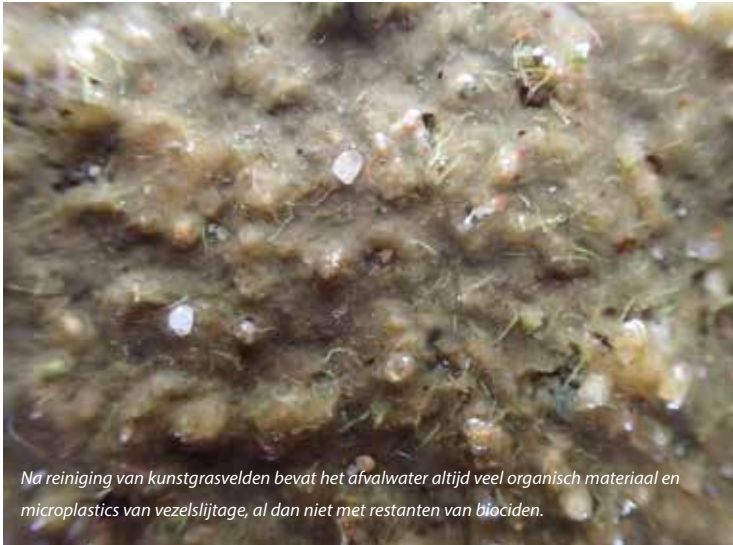
Je houdt dit proces alleen tegen door de ontwikkeling van leven onmogelijk te maken: door de afwezigheid van water, licht of voedingsstoffen, door extreme temperaturen, door de vernietiging van leven met gifstoffen, zuren, logen e.d. of door regelmatige mechanische belasting. In de buitenlucht is het onmogelijk om licht, vocht en voeding uit een kunstgrasveld te weren. Een beetje condensvocht en stof uit de lucht zijn doorgaans voldoende om de groei van algen op gang te brengen. Milde temperaturen en rust zijn gunstig voor algen. Als je er niets aan doet,

versterkt de algengroei zichzelf, omdat er steeds meer vocht en voeding wordt vastgehouden. Op enig moment is er voldoende om bijvoorbeeld mossen of straatgras te laten groeien. Ook dit proces versterkt zichzelf als je er niets aan doet. Je ziet dat het proces op groene kunstgrasvelden met wat langere vezels trager verloopt dan op velden met andere kleuren. Dit komt doordat de groene vezels het productieve deel van het licht-spectrum absorberen, waardoor de fotosynthese langzamer verloopt. Daarom is de algengroei het grootst op witte lijnen.

Op zwarte SBR-rubber-ingestrooide velden loopt de temperatuur zo hoog op, dat algen in de zomer grotendeels verbranden. Velden zonder infill of met alternatieve infillmaterialen warmen minder op, waardoor eerder problemen ontstaan met algengroei. Op nat bespeelde hockeyvelden gaat het proces het snelst. Het water zelf bevordert de algengroei, maar door het langdurig natte oppervlak wordt ook meer stof ingevangen. Met borstelen verwijder je alleen aan het oppervlak een deel van de algen. Vooral bij velden met korte vezels geven diepere mechanische bewerkingen te veel risico op beschadiging van de mat in de naden.

Tijdelijk effect

Als de losgeborstelde algen niet worden afgevoerd – wat zelden gebeurt – wordt het organische materiaal toegevoegd aan de voedingsbodem die al in de mat aanwezig is. Dit

Na reiniging van kunstgrasvelden bevat het afvalwater altijd veel organisch materiaal en microplastics van vezelslijtage, al dan niet met restanten van biociden.

De kleur van de vezels heeft invloed op de algen groei (zelfde waterkunstgrasveld, zelfde tijd).

gebeurt overigens ook bij het gebruik van biociden, waterstofperoxide en huis-tuin-en-keukenmiddelen als keukenzout, schoonmaakazijn en dergelijke. Als koolstof (organisch materiaal) en mineralen niet worden afgevoerd of uitspoelen, vormen ze de voedingsbodem voor een nieuwe generatie algen. Biociden, herbiciden (op kunstgras gebruikt als biocide) en de meeste laagrisico-middelen vormen per definitie een tijdelijke oplossing van het probleem. De combinatie met natte of droge reinigingsmethoden, waarbij het organische materiaal zoveel mogelijk wordt afgevoerd, verlengt de werkingsduur van de reiniging. Het blijft echter tijdelijk, zolang water en stof uit de lucht komen.

Mengelmoes aan middelen

Wat betreft middelen is er in het verleden van alles gebruikt. Allerlei huismiddeltjes: zout, pekkel, chloor, azijnzuur, waterstofperoxide via beregening, diverse herbiciden en middelen op basis van enzymen. Toegelaten zijn in elk geval quaternaire ammoniumverbindingen: Bio-Guard (14112) en Acticide BAC 50 M (14103), beide toegelaten tot 2023. Heet water en hoge druk mogen worden gebruikt als er geen middelen worden toegevoegd. Bij gebruik van deze methoden ontstaat een grote hoeveelheid verontreinigd afvalwater met niet alleen organische stof, zand e.d., maar ook forse hoeveelheden slijpsel van kunstgrasvezels. Dit is in het verleden vaak geloosd op hemelwaterafvoeren en komt vervolgens terecht in het oppervlaktewater, grondwater of riool. Het afvalwater zou moeten worden opgevangen en speciaal afgevoerd.

Grijs gebied

Met een variëteit aan middelen die in de praktijk

gebruikt worden, blijkt het soms onduidelijk welk middel wel en niet is toegestaan. Die situatie is al jaren hetzelfde en al vaak beschreven in dit vakblad. In 2018 trokken BSNC en STOWA in een onderzoeksrapport al de conclusie dat middelen als Algae-Des, waterstofperoxide, zout en Biomix ATM (op basis van enzymen en de werkzame stof DPGME) niet toegelaten zijn voor algenbestrijding. De auteurs van dit rapport roepen op tot meer duidelijkheid in de wetgeving. Twee jaar later is die er nog niet. Het huidige pesticidenverbod, dat sinds 1 april 2020 van kracht is, betreft alleen gewasbeschermingsmiddelen op grasvelden. Wat mag je dan wel gebruiken? Bio-Guard heeft nu een officiële toelating; MO5 van Algavelan breekt de organische voedingsbodem voor algen af en zou vanwege de fysieke werking geen toelating nodig hebben.

De overgang in april leidt soms zelfs tot onduidelijkheid in de sector. Treffend is een voorbeeld uit Amstelveen. De lokale CDA-afdeling daar stelde vragen aan het college over het gebruik van biociden op de plaatselijke hockeyvelden. Het gebruik daarvan zou per 1 april helemaal verboden zijn, aldus het raadslid, doelend op het verbod op gewasbeschermingsmiddelen. In principe klopt dat niet: biociden gebruiken mag nog gewoon, mits het op de juiste manier gebeurt. Of het gebruik van biociden wenselijk is, ondanks de toelating, is een andere vraag. Dit was voor de partij ook reden om aan de bel te trekken: de toegelaten biociden zijn volgens hen niet milieuvriendelijk. CDA Amstelveen pleit ervoor hockeyclubs aan te sporen om duurzaam onderhoud op een andere manier te gaan uitvoeren.

Handhaving

We vroegen Marcel van der Weijden van Rijkswaterstaat hoe het nu precies zit met de wetgeving. Hij legt uit: 'Het verbod dat per 1 april 2020 ingegaan is, betreft gewasbeschermingsmiddelen. Dat zijn middelen om een gewas te beschermen tegen onkruiden. Het verbod gaat niet over biociden op kunstgrasvelden. Bepaalde middelen mag je dus nog gewoon gebruiken, mits het middel formeel is toegelaten bij het Ctgb en gebruikt wordt zoals op het etiket voorgeschreven staat.' Daar zit hem de crux. Omdat het leeuwendeel van de hockeyvelden niet werkt met een gesloten systeem maar wel met drainage, zal het middel toch in het milieu terecht komen – iets wat volgens de gebruiksvorschriften van de twee toegelaten biociden Bio-Guard en Acticide BAC 50 M juist voorkomen moet worden. In zo'n geval mag het waterschap optreden. Van der Weijden: 'Als het middel geloosd wordt op het oppervlaktewater, is ook het waterschap bevoegd om te handhaven.' Die handhaving is belangrijk, want voorlopig komt er volgens Van der Weijden geen nieuwe wetgeving rond biociden op kunstgrasvelden. Achter de schermen werkt de ILT wel aan een project met betrekking tot het juiste gebruik van en informatieverstrekking over biociden. De ILT is hier eind 2019 mee gestart en verwacht later in 2020 de resultaten, zo blijkt uit navraag bij het Kennisnetwerk Biociden.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33503/een-schoone-kunstgrasmat-is-de-basis

Handige klem om sponsorborden op te hangen werkt fantastisch

Green hack: de Sponsorbolt is een innovatieve en makkelijke manier om een concreet praktisch probleem op te lossen

Het is een erkende rotklus: het ophangen van sponsorborden met allerlei hulpmiddelen, zoals schuifprofielen of tie wraps. De Sponsorbolt van uitvinder Ronald Jan Veeneman is een verbluffend simpele, maar ook verbluffend effectieve klem om dit probleem op te lossen. Ook Arjan van Bodegom van Sportbedrijf Rotterdam, die met mij naar dit nieuwe product kijkt, lijkt overtuigd.

Auteur: Hein van Iersel

Ronald Jan Veeneman nam zelf contact op met de redactie van Fieldmanager met de vraag of wij niet wat aandacht wilden geven aan zijn nieuwe vinding, die op dit moment nog alleen wordt toegepast bij het eigen 'kluppie' van Veeneman, Voetbalclub Deventer in Deventer. Nu ontvangen wij als redactie dagelijks tientallen persberichten, maar dit product leek een goede kanshebber om nader kennis mee te maken. En wat is er dan beter dan zo'n product te pitchen bij een potentiële gebruiker? In dit geval is dat Arjan van Bodegom van Sportbedrijf Rotterdam.

Simpel

Als 'simpel' gelijkstaat aan 'geniaal', gooit de Sponsorbolt hoge ogen. De klem bestaat uit een gegalvaniseerd en gezet ijzeren hoekje dat amper vijf centimeter groot is en waar een rvs inbusboutje in getapt is. De truc is dat je de klem in een dubbelstaafmat-hekwerk kunt plaatsen en vervolgens de handen vrij hebt om het sponsorbord aan de bovenkant te bevestigen. Volgens Veeneman is het daardoor mogelijk om in je eentje een sponsorbord te plaatsen. Veeneman en uw redacteur nemen de proef op de som; voor het filmpje tellen we hoeveel tijd je nodig hebt om een klein bordje

op het hek te plaatsen. Dat lukt probleemloos binnen een minuut.

Voor Arjan van Bodegom is dat een eyeopener. Hij is als fieldmanager niet direct betrokken bij het sponsorbeleid van de sportclubs, maar zit wel met de gebakken peren als een club 'zijn' hekwerken beschadigt bij het plaatsen van sponsorborden. Daarnaast moet Van Bodegom ook regelmatig eigen bordjes plaatsen. Op het sportcomplex van Olympia zijn overal borden en bordjes te vinden. Echte sponsorborden natuurlijk, maar ook kleinere bordjes die bijvoorbeeld het rookbeleid van de gemeente verduidelijken. Van Bodegom: 'Wij hebben nu bijvoorbeeld op dit veld schuifprofielen. Het nadeel is dat je eerst alle andere borden eruit moet halen voordat je een bord in het midden kunt verwijderen. Dat kost veel tijd, en een ander nadeel is dat de borden enorm staan te klapperen bij wind. Kortom: ik wil graag een partijtje Sponsorbolts bestellen. Ik moet binnenkort op ieder complex een bordje ophangen. Als ik dat met deze Sponsorbolts doe, gaat dat veel sneller en makkelijker.'

2 min. leestijd

Stap 1: je plaatst de eerste Sponsorbolt op het hekwerk. Deze blijft op eigen kracht staan en kan het bord dragen.

Stap 2: je plaatst het sponsorbord.

Stap 3: je plaatst de bovenste Sponsorbolt en fixeert deze met een inbusbout.

Stap 4: je fixeert de beide inbusbouten met een mooi afgeronde schroef.

Dit product leek een goede kanshebber om nader mee kennis te maken. Wat is er dan beter dan het te pitchen bij een potentiële gebruiker?

Ronald Jan Veeneman

Arjan van Bodegom

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33620/handige-klem-om-sponsorborden-op-te-hangen-werkt-fantastisch

‘De machine doet wat hij belooft’

Velden vijf keer zo snel schoon met AT Surface Master

De geprivatiseerde hockeyvereniging Concordia in Roermond kocht in 2017 een AT Surface Master bij Voets Tractoren en Werktuigen, dealer van onder meer AT Machines. Jan van den Brand, wiens kinderen vroeger hockeyden, is verantwoordelijk voor het dagelijks onderhoud. Hij is fit, maar wordt een dagje ouder, net zoals zijn medevrijwilligers. Daarom is hij blij dat hij met de AT Surface Master een stuk efficiënter kan werken.

Auteur: Karlijn Santi Raats

Van den Brand heeft een hoveniersachtergrond en leidt het driekoppige team van vrijwilligers dat acht uur per week de hockeyvelden van RHC Concordia onderhoudt. Deze velden liggen in het in 1950 aangelegde sportpark Hammerveld, gelegen tussen de rivieren de Roer en de Hambeek. Op dinsdag werken de vrijwilligers drie uur en op donderdag is het onderhoudsteam zo'n vijf uur bezig om het waterveld, het semiwaterveld en het zand-ingestrooid veld klaar te maken voor bespeling. Ze borstelen, vegen en blazen. In de zomer maken ze de velden algenvrij.

Van den Brand vertelt: 'Met de Surface Master reinigen we het oppervlak van de hockeyvelden. Dat is nodig, want sportpark Hammerveld is omringd door bomen, met name platanen. Bladval is hier het hoofdprobleem op de velden. Er valt veel blad in de herfst en ook als het hard waait en als het droog is, laten de bomen hun bladeren vallen,' vertelt Van den Brand. 'We gebruiken de AT Surface Master vooral op het waterveld.'

Werking van de machine

In 2015 schafte RHC Concordia een tweedehands minitrekker aan, tegelijkertijd met de borstelmachine. Achter dit trekkertje hangt Van den Brand de kunstgrasreiniger. Een ronddraaiende vierzijdige borstel, aangedreven door een loopwiel, haalt het vuil uit het oppervlak

De AT Surface Master verwijdert binnen vijftig minuten 90 procent van het blad van het veld

‘Het onderhoud is nu makkelijker, maar ook leuker’

van de mat. Dat vuil belandt via een schudzeef, die door het andere loopwiel wordt aangedreven, in een grote opvangbak. De infill die is opgeborsteld, valt via de schudzeef terug in de mat. Achter de machine hangt een borstel die de infill daarna over de mat egaliseert.’

Efficiëntie

In alle seizoenen gaat Van den Brand wekelijks met de Surface Master de velden op als er teveel blad is gevallen. Hij is de enige die de kunstgrasreinigingsmachine bedient, want hij heeft er de meeste feeling voor. ‘Ik vind het moeilijk om klussen uit handen te geven, want er kan weleens iets fout gaan. Met de borstel rijd je met een vrij hoge snelheid over het veld, zodat hij zijn werk goed doet. Dan wil je niet uit de koers raken. De AT Surface Master moet tijd hebben om het blad op te rapen, dus dan rijd

je langzamer, zo’n 8 tot 10 km per uur. Daarbij is het de uitdaging om zoveel mogelijk vuil op te vegen.’

Stap één in het schoonhouden van de hockeyvelden is borstelen met de borstelmachine. Daarna worden het blad en vuil verwijderd. Vroeger bliezen de vrijwilligers al dat blad van het veld af met bladblazers. Nu halen ze 90 procent van het blad weg met de AT Surface Master. Van den Brand: ‘We gebruiken de bladblazers alleen nog om de laatste bladresten van het veld te blazen, en al het fijne afval dat we met de Surface Master niet weg kunnen vegen, zoals zaden van bomen. Ook de randen van het veld reinigen we met de bladblazers. Maar daarmee zijn we in een half uur klaar.’ Volgens Van den Brand zit de efficiëntie in de werkbreedte van 1,60 m, waardoor bladeren

makkelijker en sneller van het veld te halen zijn. ‘Met de AT Surface Master heb ik binnen vijftig minuten een veld gedaan’, vertelt hij. ‘Vroeger stonden we met kleine rugblazers vijf uur op een veld.’

Meer plezier in het werk

Omdat het onderhoudsteam sinds de komst van de AT Surface Master op dinsdag meer tijd over heeft, is er nu op die dag tijd om het gras te maaien, bij te snoeien, onkruid te verwijderen en reparaties uit te voeren. ‘Ik ben hovenier geweest en een van de andere vrijwilligers komt uit de techniek. De derde vrijwilliger is heel leergierig. We vormen een perfect team.’

RHC Concordia is zuinig op dit team door ze zo goed mogelijk te ondersteunen met machines en materieel. ‘Wij zijn als vrijwilligers tevreden met deze investering’, zegt Van den Brand. ‘De AT Surface Master maakt het onderhoud niet alleen makkelijker, maar ook leuker.’

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33520/de-machine-doet-wat-hij-belooft

De AT Surface Master voor het clubhuis van RHC Concordia

Kunstgrasveld in Pesse met betonplaten met opstaande rand.
Deze rand zorgt ervoor dat de infill op het veld blijft liggen.

‘Rond sportvelden kunnen we het hele plaatje invullen’

Zwaagstra Beton: bij toeval in sportveldenwereld gerold, nu stijgende vraag

Omdat er veel vraag is naar stroeve, strak ogende betonplaten voor voetpaden, evenals naar betonplaten met een opstaande rand, zoals sportveldopsluitbanden, is Zwaagstra Beton sinds een paar jaar actief op de sportveldenmarkt. Het bedrijf is sinds enkele maanden contentpartner van vakblad Fieldmanager. André Veerkamp van Zwaagstra Beton: ‘Het is mooi dat we met onze producten een bijdrage kunnen leveren aan het milieu en het onderhoudsgemak voor sportvelden-eigenaren.’

Auteur: Karlijn Santi Raats

Zwaagstra Beton uit het Drentse Hogeveen is een familiebedrijf. Het heeft vier productiehallen met drie zelfstandige betoncentrales en circa 45 medewerkers. De hoofdactiviteit is het maken van betonplaten voor de GWW- en agrarische sector, het spoornetwerk, zonneparken en sinds 2016 ook de sportveldenwereld. Dat gebeurt in een carrouselfabriek: stalen mallen rollen volautomatisch door de fabriek, waarbij op verschillende stations werkzaamheden worden verricht.

De betonplaten worden per heftruck naar het tasveld gebracht. In twee ploegen maakt Zwaagstra Beton dagelijks zo’n duizend betonplaten. De productie vindt plaats onder auspiciën van Kiwa en de verschillende betonplaten zijn Komo-gecertificeerd. Ook worden er in Hogeveen silo- en keerwanden, lijnafwateringsgoten en betonproducten op maat

gemaakt, eveneens voorzien van Komo-keur. Vanwege de steeds schaarser wordende grondstoffen past Zwaagstra Beton al een paar jaar ecogranulaat toe als gedeeltelijke vervanger van grind.

Eenvoudiger onkruidbeheer bij grote platen

Het voordeel van de grote betonplaten is dat het aantal naden waarin zich onkruid kan nestelen beperkt is. André Veerkamp, medewerker verkoopbuitendienst: ‘Bij een sportvereniging met veel actieve vrijwilligers kun je prima een betontegel van 30 bij 30 cm voor het voetpad kiezen. Maar als de gemeente de onkruidbestrijding uitvoert, zou ik bij zowel kunstgras- als natuurgrasvelden grotere elementen kiezen, zoals betonplaten van 2 bij 2 m. In aanschaf is de betonplaat wellicht wat duurder dan de betontegel, maar bij het verwerken en het onderhoud is hij goedkoper.’

4 min. leestijd

ACHTERGROND

Betonplaten met opstaande rand

'Wij zijn bij toeval in de sportwereld terechtgekomen', vertelt Veerkamp. 'We kregen in 2016 opdracht om voor een aantal kunstgras-sportvelden in de gemeente Deventer vlakke betonplaten te leveren die moesten dienen als grote opsluitbanden. Een jaar later werden we benaderd door de gemeente Den Haag, met de vraag of wij voor een pilot bij twee kunstgras-sportvelden (RKSVD GDA Loosduinen en HC VV

De betonplaat met richtingloze antislip is strak en heeft een kleinere vellingkant

Quick) betonplaten konden leveren met een opstaande rand. De gemeente legde uit dat er uit strategisch oogpunt kurk-infill voor de kunstgrasvelden was gekozen. Dat is een prima keuze, want het is een natuurproduct, maar wel duur en licht van gewicht. Daarom zocht de gemeente Den Haag een oplossing zodat het niet van het veld zou afspoelen bij een flinke regenbui. We hebben vervolgens met een houten mal vijf proefplaten gemaakt en op het tasveld achter elkaar gelegd.'

Er werd eerst een soort test uitgevoerd. Niet zozeer om te zien of de opstaande rand de infill op het veld kon houden, want het was duidelijk dat de rand daarvoor hoog genoeg was. Er moest worden getest of de opstaande rand niet voor onveilige situaties zou zorgen bij het terugkaatsen van de bal. Veerkamp: 'De gemeente Den Haag, die de KNVB ook had uitgenodigd, kwam langs en plaatste een hekwerk achter de betonplaten. Er werd een stuk kunstgras uitgerold en met een leren voetbal werd de opstaande rand getest. De bal mocht niet recht omhoog schieten als hij tegen de opstaande rand aan kwam. Hierdoor zou publiek langs de lijn teveel risico lopen. De conclusie was dat de opstaande rand iets ronder mocht zijn, zodat de bal in theorie nooit recht omhoog zou kunnen schieten.'

Uiteindelijk legde uitvoerder AH Vrij de betonplaten bij de club RKSVD GDA Loosduinen in Den Haag, met in het midden een opstaande rand met afmetingen van 1 m bij 1 m bij 14 cm. Bij HC VV Quick in Den Haag legde Krinkels Wateringen de betonplaten, met afmetingen van 0,5 m bij 1 m bij 14 cm. De betonplaten met opstaande rand zijn inmiddels op veel sportvelden gebruikt. Ze zijn geschikt voor diverse soorten infill.

Maatwerk mogelijk

De ambtelijke samenwerkingsorganisatie van de gemeenten De Wolden en Hoogeveen heeft zeven kunstgrasvelden gerenoveerd. De afgelopen twee jaar leverde Zwaagstra Beton voor dit grote project betonplaten met een 20 cm brede opstaande rand en specifieke plaatafmetingen. In de opstaande randen werden hekwerken vastgezet en ze zorgen ervoor dat de infill op het veld blijft bij een regenbui.

Veerkamp: 'In de betonplaten voor één van die zeven velden hebben we fabrieksmatig ronde sparingen gemaakt voor hekwerkbuizen.

Tasveld Zwaagstra Beton

VOS CAPELLE

Als de basis goed moet zijn

PROJECT

Sportpark De Meeren, veld 2

*Aanleg hockey waterveld
bij HC Zevenbergen*

DRAAGVLAK VOOR SPORT

RICHTINGLOZE ANTISLIP STRUCTUUR

BETONPLATEN

- DIRECT UIT VOORRAAD LEVERBAAR
  - LANGE LEVENSDUUR
  - AFWERKING NAAR KEUZE (MET EXTRA GRIP)
  - EIGEN PRODUCTIE EN TRANSPORT
  - TEVENS MAATPRODUCTIE MOGELIJK
- W.O. BETONPLATEN MET
OPSTAANDE RAND
(VOOR BEHOUD VAN INFILL)

**NU MAILEN
VANDAAG NOG
EEN COMPLETE
OFFERTE!**

info@zwaagstrabeton.nl
www.zwaagstrabeton.nl

Oprachtgever	Gemeente Moerdijk
Contactpersoon opdrachtgever	Hans van Merrienboer
Vorbereiding, advies	Adviesburo R.I.E.T.
Type hockeyveld	waterveld
Type kunstgrasmat	Greenfields TX Pro
Leverancier sporttechnische laag	LMB Sports
Type sporttechnische laag	RST Future*
Type shock pad	Trocellen, cross linked PE Foam

*Recycling Sport Top (RST) is een sporttechnische laag voor sportvelden die door circulaire bouw een duurzame vervanger is voor lava.

WWW.LMB-SPORTS.COM

In de fabriek kunnen op maat gaten voor hekwerken gemaakt worden, nauwkeurig afgestemd op de afmetingen van de staafmat. Hierdoor hoeft er niet meer op locatie geboord te worden.

Bij de verwerking en het onderhoud is een betonplaat goedkoper dan een betontegel

De plaatafmetingen en de ronde gaten waren nauwkeurig afgestemd op de afmetingen van de staafmat. Hierdoor hoefde er niet meer op locatie geboord te worden. Het is onhandig en onnodig om speciaal iemand met een boormachine naar de bouw te laten komen om deze gaten te boren. Wij kunnen eenvoudig maatwerk leveren vanuit de fabriek. Dan is het wel belangrijk dat het adviesbureau de vereniging op tijd bij de planvorming betreft, zodat de hekwerkleverancier niet op het laatste moment van de vereniging hoort dat die de hekken liever iets verderop wil!

Richtingloze antislip

De betonplaat met stroeve structuur, waarmee voetpaden rond sportvelden worden gemaakt, wordt momenteel het meest verkocht. 'De stroeve structuur noemen we "richtingloze

antislip"', legt Veerkamp uit. 'Je kunt namelijk structuur maken in beton door eroverheen te vegen. Dat heeft een gebezemde structuur als effect. Als je de betonplaten vervolgens achter elkaar legt, zie je een bepaald lijnenspel. Zulke platen worden in de agrarische en GWW-sector veel toegepast. Chiquer is een plaat zonder die richtinggevende structuur, maar wél met stroef oppervlak. Daardoor ontstaat er een egalere en rustiger totaalbeeld. Deze betonplaten zijn beschikbaar in de afmetingen 2 m bij x 2 m bij 14 cm, 1,5 m bij 2 m bij 14 cm, en 1 m bij 2 m bij 14 cm. Waar de standaard betonplaat een vellingkant van 15 mm heeft, is de betonplaat met richtingloze antislip een strakker product met een veel kleinere vellingkant. Deze chiquere betonplaat is binnenkort ook beschikbaar met een ronde hoek (een straal van 3,5 m), voor een project van Van Kessel in Ridderkerk.

Richtingloze antislip

De platen dienen letterlijk als hoekstenen rond het veld en geven de borstelmachine meer ruimte om te draaien!

Totaalplaatje

Naast betonplaten voor sportvelden maakt Zwaagstra Beton ook keerwanden voor kantines en clubgebouwen en lijnafwateringsgoten voor parkeerplaatsen. Veerkamp vat samen: 'We kunnen op alle vlakken zorgen voor maatwerk en rond sportvelden het hele plaatje invullen. Bovendien is het mooi dat we met onze producten een bijdrage kunnen leveren aan het milieu en het onderhoudsgemak voor sportveldeigenaren!'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33487/rond-sportvelden-kunnen-we-het-hele-plaatje-invullen

Flinke upgrade voor MHC Almelo

Hockeyclub investeert in inrichting accommodatie en waterveld

Als een van de weinige clubs in de regio beschikte MHC Almelo tot voor kort nog niet over een waterveld. Na een strak financieel beleid had de club in 2019 eindelijk het geld bij elkaar en werd het waterveld in de zomer gereali-seerd. Een jaar na dato kijken de betrokkenen positief terug op het project. 'Het sportpark heeft een kwaliteitsimpuls gekregen.'

Auteur: Nino Stuivenberg

Het nieuwe waterveld was al een tijd een grote wens van MHC Almelo, maar de weg ernaartoe was lang, vertelt voorzitter Remko Gelmers. 'Als club wil je in de huidige tijd op een waterveld spelen; dat geeft de beste hockeybeleving en is de internationale standaard. Kijk om je heen: alle clubs hebben tegenwoordig een waterveld. In onze regio, Twente, zijn er clubs die zelfs al een tweede waterveld hebben, maar wij hadden er nog geen. Dat wilden we heel graag.'

Ruimte om te investeren

De club moest die investering echter zelf ophoesten, waardoor de aanleg van een nieuw veld niet zo eenvoudig geregeld was. Gelmers: 'Financieel was het eerst nog niet haalbaar. Acht jaar geleden hebben we een nieuw clubhuis gebouwd en een nieuwe parkeerplaats aangelegd. Die vrij grote, recente uitgave stond de aanschaf van een waterveld nog even in de weg. Wij hebben ons er eerst op gericht om de club financieel zo gezond mogelijk te maken. Daar ben je wel een paar jaar mee bezig.' Uiteindelijk kwam de club op het punt dat een

oud zandveld (veld 3) na achttien jaar aan vervanging toe was. 'Dan moet je wel iets doen,' zegt Gelmers. 'De rentevaste periode op het clubhuis liep toen ook af, waarbij we een lagere rente konden pakken. Dat gaf ons, samen met het financiële beleid, meer ruimte om naar het veld te gaan kijken. We hebben al een zand- en semiwaterveld, dus de keuze voor een waterveld lag voor de hand. Er moest wel geld op tafel komen. Gelukkig gingen de leden akkoord met een contributieverhoging.'

Met een aantal vertegenwoordigers van het clubbestuur en het bestuur van Stichting 't Hinseveld, de eigenaar van het sportpark, stelde de club zelf een bouwteam samen van zes man. Zij gingen vervolgens watervelden bekijken bij verschillende clubs. 'Maar dan merk je toch dat de kennis ontbreekt,' vervolgt Gelmers. 'Wij zijn niet thuis in die wereld. Dus besloten we om er een professional bij te halen: een adviesbureau. De adviseur heeft grondige kennis en kon ons helpen bij het maken van de plannen.' Daarbij nam de club ook het besluit

MHC Almelo heeft nu een zandveld, een semiwaterveld en een waterveld.

Alle velden zijn tevens voorzien van ledverlichting

om het werk aan te besteden. 'Wij zijn een private club, dus we hoeven eigenlijk geen aanbesteding te doen. Maar we hebben het wel gedaan, omdat we als club zo transparant mogelijk willen zijn ten opzichte van de leden en de markt.'

Langetermijnvisie

Het ingehuurd adviesbureau was GRAS Advies, een onderdeel van DAGnl en net als de club gevestigd in Almelo. Jan Willem Boon begeleidde MHC Almelo bij dit project. Hij vertelt: 'Ik ben met de club in gesprek gegaan over zijn historie en de laatste wijzingen die de accommodatie heeft ondergaan. Daarbij bleek al snel dat alle besturen hier gekozen hebben voor kwaliteit en degelijkheid. Het te renoveren veld was bijna 20 jaar oud, het hekwerk zelfs 35 jaar. In die tijd was dat luxe en duur. Daarin zie je terug dat de club voor kwaliteit gaat en daar word je als adviseur vrolijk van. MHC Almelo is een club die niet op de korte termijn denkt. De mensen bij deze club zijn bezig om echt wat neer te zetten en gaan voor de lange termijn.' Boon ging met het bouwteam van de club in gesprek over het nieuw te bouwen veld. 'We hebben veel overlegd over de looproutes en de veldindeling. Al snel besloten we om veld 3 helemaal te slopen: het hekwerk, de verharding eromheen en de mat, alles moest weg. De onderlaag kon wel behouden blijven. We heb-

ben de lavalaaag en het zandpakket laten beoordelen; beide lagen bleken nog te voldoen aan de huidige NOC*NSF-normen. De lavalaaag hebben we vervolgens in een depot op de parkeerplaats gezet, zodat we het zandpakket konden aanpakken met een nieuw drainagesysteem. Zo doorliepen we het project stap voor stap.'

Kiezen voor kwaliteit

Bij de aanbesteding van het nieuwe waterveld werden meerdere partijen uitgenodigd. Boon legt uit: 'We hebben verschillende mattenleveranciers uitgenodigd. De aanbieders met de beste prijs en het beste plan van aanpak gingen door naar de volgende ronde. In het plan van aanpak mocht iedere inschrijver zich uitleven door een extraatje aan te bieden: wat zouden zij extra kunnen doen op deze accommodatie? Greenfields kwam hier onder de streep als beste uit. Deze partij had de beste prijs en kon de club met zijn mat en zijn planning het meeste bieden.'

CSC Sport-Greenfields kreeg dus de taak om het veld om te bouwen van een zandveld naar een waterveld. Omdat de onderbouw al uit 1985 dateerde, werd de hele ondergrond vernieuwd. 'Wij hebben hier een Greenfields TX Pro+-mat aangelegd op een ET-25', vertelt Matthijs Verhoef van CSC Sport-Greenfields. 'Tijdens het project hebben we meteen ook

een nieuw beregeningssysteem aangebracht. En het veld is wat verschoven vergeleken met de oude situatie, zodat de andere velden op dezelfde lijn liggen na renovatie in de toekomst. De club heeft in alles gekozen voor kwaliteit. Niet alleen de mat en e-layer, maar ook de hele bestrating en de hekwerken. Die zijn net wat dikker en zwaarder uitgevoerd, dus op duurzaamheid gebouwd.'

Meedenken met de club

Zo'n 35 à 40 procent van alle hockeyvelden wordt rechtstreeks door de clubs ingekocht. Dat was ook het geval bij MHC Almelo. Het aanleggen van een nieuw veld voor een vereniging is altijd net iets anders dan voor een gemeente, vertelt Verhoef. 'Bij een gemeente werkt iedereen via dezelfde systematiek en voer je uit wat uitgevraagd wordt, maar bij een vereniging ligt dat anders. Je kunt adviseren en bijsturen op de uitvraag, waardoor de vereniging het geld in andere zaken kan investeren. Het leuke is dat het gewaardeerd wordt dat je meedenkt, dat je met jouw kennis een sportveld beter kan maken. Je hebt vaak te maken met een clubje mensen binnen een vereniging. Zij zijn soms al vijf jaar bezig met zo'n veld, om het geld binnen te halen en het hele proces op te zetten. Tijdens die acht weken van de aanleg ben je echt even een deel van die club. Als het dan slaagt, houd je er een leuke referentie aan over.'

Jos Scholman

Sterk in sport

Werken bij Jos Scholman?
Bekijk de mogelijkheden op
onze website!

Hoofdvesting:
Morsebaan 1, 3439 NA Nieuwegein

Postadres:
Postbus 1458, 3430 BL Nieuwegein

Tel.: 030-6044282
info@josscholman.nl

VOLG ONS OOK OP:

josscholman.nl

Matthijs Verhoef (CSC Sport-Greenfields)

Remko Gelmers, voorzitter van MHC Almelo

Jan Willem Boon (GRAS Advies)

Ook het hek- en bestratingswerk is volledig vernieuwd.

‘Deze club zet iets neer voor de lange termijn’

Totaalplaatje

Niet alleen het veld werd dus aangepakt, maar ook de inrichting – zoals bestrating en hekwerk – én de verlichting. Voorzitter Gelmers: ‘Bij de inrichting gingen we uit van een bepaalde beeldkwaliteit. De inrichting moet niet alleen goed zijn, maar er ook goed uitzien. We hebben nu bijvoorbeeld donker hekwerk en antraciet klinkers als bestrating. Die hele uitstraling brengt de accommodatie naar een veel hoger plan.’ Dat geldt tevens voor de verlichting, die op alle drie de velden vervangen is door club-sponsor Aerolux. ‘Op veld 3 gaf de verlichting onvoldoende licht, dus zijn we naar ledver-

lichting overgestapt. We hebben alle drie de speelvelden in één keer aangepakt. Dat kost wel een flinke mep, maar gelukkig was dat mogelijk door subsidie van het rijk en de gemeente Almelo.’

Het stemt adviseur Boon tevreden dat de club niet alleen in het veld, maar ook in de inrichting geïnvesteerd heeft. ‘Als je niet je hele budget in het veld steekt, houd je geld over om ook de rest van de accommodatie goed aan te pakken. Wij zijn met GRAS Advies ook veel bezig met die inrichting. Hier heeft het goed uitgekapt. Qua uitstraling is het groots geworden, het park

heeft echt een kwaliteitsimpuls gekregen. De club heeft veel geld uitgegeven, maar daarmee ook naar een totaalplaatje toegewerkt.’

Positieve reacties

Met het nieuwe veld 3 heeft de accommodatie van MHC Almelo een flinke upgrade gekregen. Daar zijn de drie geïnterviewden het allemaal over eens. Verhoef: ‘Het veld ligt er super bij. Dit was een mooi project dat we zonder noemenswaardige problemen konden opleveren. En het was een leuk project. Wij doen ook grotere projecten, maar zo’n waterveld is voor deze vereniging in verhouding net zo’n grote investering als meerdere velden voor grote clubs.’ In augustus 2019 werd het nieuwe waterveld opgeleverd, dus de hockeyers van MHC Almelo hebben er inmiddels een seizoen op kunnen spelen. Zij reageerden positief op het veld, stelt Gelmers. ‘Wij horen van spelers dat het een heel fijn veld is. Zelfs volgens de Heren 1, die toch op heel wat velden in de regio spelen, is dit een van de lekkerste velden waarop zij spelen. In onze eisen voor dit veld hebben we voor een bepaalde kwaliteit gekozen. We wilden niet het goedkoopste waterveld, maar een kwalitatief goed veld. Dat is gelukt.’

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33504/flinke-upgrade-voor-mhc-almelo

Mogelijkheden tot circulariteit op hockeyvelden steeds uitgebreider

Steeds meer hockeyclubs gaan over van een lineaire naar een circulaire economie.

Een circulaire economie volgt de 3R-aanpak: reduce, reuse en recycle. Grondstofgebruik wordt geminimaliseerd, hergebruik van producten en onderdelen wordt gemaximaliseerd en grondstoffen worden hoogwaardig hergebruikt.

Er zijn op dit moment verschillende soorten kunstgrasvelden waaruit hockeyverenigingen kunnen kiezen. Tussen deze velden zitten grote verschillen, bijvoorbeeld als het gaat om aanschafkosten en levensduur, maar ze hebben allemaal gemeen dat er na het einde van de levensduur iets met de kunstgrasmat moet gebeuren. Was dit voorheen nog een grijs gebied, met GreenMatter worden oude versleten kunstgrasvelden nu gerecycled en omgevormd tot nieuwe producten voor op en rond het sportveld.

Unieke producteigenschappen

De GreenMatter-producten zijn vervaardigd

uit gerecyclede kunstgrasvezels en zijn glasvezelversterkt en uv-resistent uitgevoerd. De verwachte levensduur van de producten is minimaal 50 jaar en na het einde van de levensduur kunnen de producten 100 procent worden gerecycled. De producten worden op een zorgvuldige wijze ontworpen, zodat metaal en kunststof gescheiden in het systeem worden toegepast. Hierdoor kunnen de materialen eenvoudig worden gescheiden en kunnen alle componenten zonder additionele vervuiling en CO₂-footprint gerecycled worden. Om te garanderen dat de GreenMatter-producten veilig zijn voor mens en natuur, is er naast een REACH-statement en grondstoffenverklaring ook een

Praktisch en transparant bij het vinden van een 100 procent circulaire oplossing voor versleten kunst- grasmatten

GreenMatter hecht grote waarde aan kwalitatief hoogwaardige producten en de invloed hiervan op mens en milieu

ZZS-onderzoek uitgevoerd (ZZS staat voor 'zeer zorgwekkende stoffen'). Door de unieke productie- en zuiveringsmethode kan dit resultaat worden gegarandeerd voor alle producten. Om nog meer zekerheid te bieden, voldoet de productie van GreenMatter-producten aan het ISO 9001-kwaliteitscertificaat, het ISO 14001-milieucertificaat en het ISO45001-certificaat gezond en veilig werken.

De verschillende mogelijkheden

GreenMatter werkt continu aan het verbeteren en doorontwikkelen van zijn producten. GreenMatter hecht grote waarde aan kwalitatief hoogwaardige producten en de invloed hiervan

op mens en milieu. Daarnaast heeft het bedrijf als missie dat alle kunstgrasvezels uit oude kunstgrasvelden worden gerecycled en dat er nieuwe producten uit worden vervaardigd. Hockeyclubs kunnen al uit veel verschillende gerecyclede producten kiezen. De slagplanken (20 cm hoog), borstelmatten, picknicksets, parkbanken, bloembakken, terras- en vlonderplanken en walbeschoeiing bieden voldoende mogelijkheden om iedere kilogram kunstgrasvezels op een gerecyclede wijze terug te laten komen op of rond de sportaccommodatie.

De komende tijd zullen aan dit rijtje nog veel producten worden toegevoegd. Nieuw in het

assortiment zijn de teamtafel en de hockeybalk voor zaalhockey. De teamtafel is ideaal voor de 'derde helft' op de vereniging, de ideale mogelijkheid om een training of wedstrijd met het team gezellig af te sluiten. Naast de gerecyclede kantplank voor veldhockey komt er zeer binnenkort een gerecyclede kunstgrasbalk voor zaalhockey. Deze is, in tegenstelling tot de traditionele balk, vervaardigd uit gerecycled kunstgras.

Met GreenMatter worden opdrachtgevers op een praktische en transparante manier ondersteund bij het vinden van een 100 procent circulaire oplossing voor versleten kunstgrasmatten.

GREENMATTER

www.Greenmatter.nl

GreenMatter is een joint venture tussen
Lankhorst Engineered Products en
W&H Sports

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33505/mogelijkheden-tot-circulariteit-op-hockeyvelden-steeds-uitgebreider

Hockeyvelden van CCGrass blijken groot succes in Nederland

MHC De Mezen, een hockeyclub in Harderwijk die werd opgericht in 1963, is sinds kort de trotse eigenaar van nieuwe CCGrass FastPro HF 13-hockeyvelden. Dit is de nieuwste ontwikkeling in hockeyspeeloppervlakken, getest op basis van de KNHB-normen, van de grootste producent van kunstgras ter wereld.

Net als bij veel andere Nederlandse clubs spelen er op de velden verschillende teams, waaronder de Meisjes A1, dat in de tweede klasse Oost speelt. Onlangs lieten de spelers na een wedstrijd weten: 'We zijn ontzettend blij met onze nieuwe velden van CCGrass. Deze velden zijn van hoogwaardige kwaliteit en heel goed om op te spelen en trainen.'

Nimo Chen, salesmanager bij CCGrass Netherlands, voegt daaraan toe: 'Tussen CCGrass en MHC De Mezen bestaat al lange tijd een intensieve en vruchtbare samenwerking, die geleid heeft tot de installatie van deze velden. Wij zijn altijd bereid om meer hoogwaardige producten en systemen te leveren aan andere clubs in Nederland.'

Voor de velden is het topproduct van CCGrass gebruikt: FastPro HF 13 mm, dat door de FIH gecertificeerd is op wereldniveau. Ze worden gebruikt voor nationale en internationale top-hockeywedstrijden. Het product bestaat uit zacht en duurzaam garen dat getuft is in een stabiele tapijtrug, wat een snelle en consistente balrol geeft, met een droog of een nat oppervlak.

Daarnaast heeft CCGrass twee hockeyvelden aangelegd bij de Oldenzaalse hockeyclub Bully:

een waterveld en een zandgevueld veld, met YELL als belangrijkste product.

Als voorkeursleverancier van de FIH garandeert CCGrass dat al zijn hockeysystemen beantwoorden aan de van toepassing zijnde testcriteria,

Oldenzaal Bully Hockey Club

CCGrass garandeert dat al zijn hockeysystemen voldoen aan de van toepassing zijnde testcriteria

zoals onder meer balrol, balstuit en schokabsorptie. FastPro HF13, het wereldwijde product van CCGrass, is gecertificeerd voor professionele hockeywedstrijden op topniveau, zoals de Olympische Spelen en de Wereldcup.

De beide Nederlandse clubs zijn goed bereikbaar en heten, net als CCGrass, bezoekers welkom om deze velden te komen bezichtigen en meer te weten te komen over het hockeyassortiment van CCGrass.

CCGrass

Hebt u nog vragen?

Neem dan contact op met:

Nimo Chen - Salesmanager CCGrass

M: +86 15895814411

E-mail: nimo_chen@ccgrass.com

www.ccgrass.com

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33498/hockey-velden-van-ccgrass-blijken-groot-succes-in-nederland

Geen kans voor algen en schimmels door speciale applicatie

HTHC heeft primeur: eerste hockeyveld met Pureti

Hoe voorkom je dat algen zich in je waterveld nestelen? Achteraf bestrijden is een optie, maar Domo Sports Grass heeft een oplossing om de vestiging van algen preventief aan te pakken. Domo Sports Grass voegt bij de productie van kunstgrasvelden een speciale applicatie toe: Pureti. Die applicatie werkt niet alleen luchtzuiverend, maar vernietigt ook schimmels, algen en mos.

Auteur: Nino Stuivenberg

Eind 2019 kwam Domo Sports Grass op de Duitse beurs FSB met een belangrijke mededeling. De kunstgrasproducent kondigde aan een samenwerking aan te gaan met Nanoair Solutions. Nanoair is een wereldspeler op het gebied van luchtzuivering. Het bedrijf heeft een speciale applicatie ontwikkeld, Pureti, die een luchtzuiverende werking heeft. Deze applicatie wordt al veel toegepast in het openbaar vervoer en de openbare ruimte, in samenwerking met grote bedrijven als Google, Apple, Tesla en HP. Door de exclusieve samenwerking heeft Domo Sports Grass het recht verkregen om Pureti te gaan toepassen op kunstgrasvelden. Een vierkante meter kunstgras dat behandeld is met Pureti zou daarmee een luchtreinigende werking hebben die vergelijkbaar is met die van één volwassen boom.

Kunstgras optimaal benutten

Een kunstgrasveld dat de lucht zuivert: het klinkt bijna te mooi om waar te zijn. Hoe werkt dat precies? Pureti is een applicatie die Domo Sports Grass al bij de productie in de fabriek op het kunstgras aanbrengt. Eenmaal aangelegd, kan het veld zijn werk doen. Pureti werkt op basis van fotokatalytische nanotechnologie, waarmee, eenmaal geactiveerd door uv- of zonlicht, watermoleculen in de omgevingslucht omgezet worden in radicalen. Deze radicalen zetten op hun beurt luchtverontreinigende

moleculen zoals stikstofoxiden (NOX), zwaveloxiden (SOX) en vluchtige organische stoffen (VOS) om in onschadelijke componenten. Omdat kunstgrasvelden overdag veel zonuren krijgen terwijl ze niet bespeeld worden, zijn ze natuurlijk bij uitstek geschikt voor zo'n secundaire functie. En de applicatie heeft volgens Domo Sports Grass nog een tweede voordeel. Het met Pureti behandelde kunstgras vernietigt namelijk ook schimmels, algen en mos – die veel voorkomen op kunstgrasvelden.

Grote naam

Inmiddels heeft Domo Sports Grass het eerste kunstgras-hockeyveld met deze Pureti-applicatie geïnstalleerd. HTHC, de Harvestehuder Tennis und Hockey-Club, heeft de primeur met een nieuw hockeyveld. HTHC is gevestigd in het Noord-Duitse Hamburg en heeft momenteel meer dan 2.700 leden. Deze zelfstandige club is niet de eerste de beste: de hockeyclub speelt al jaren in de Bundesliga en won in 2014 zelfs de Euro Hockey League. Een van de velden op het sportcomplex van HTHC was deze zomer aan renovatie toe. De club schreef een tender uit waarin de kwaliteit van het veld de belangrijkste eis was. Van de inschrijvers had Domo Sports Grass het beste voorstel. HTHC koos daarbij voor een Domo Fast Play-waterveld, dat dus tevens is voorzien van Pureti-applicatie.

4 min. leestijd

HOCKEY

Domo Fast Play is één van de waterelden van Domo Sports Grass uit het hogere segment. In Hamburg is eerst het oude hockeyveld verwijderd, waarna een E-layer is aangebracht. Daarop komt de Domo Fast Play-mat met Pureti. Ondanks die Pureti-applicatie is deze installatie voor het bedrijf niet anders dan gebruikelijk, legt Tobias Fink uit. Fink is projectmanager bij de Duitse tak van Domo Sports Grass en verantwoordelijk voor het project bij HTHC. 'Voor ons is dit in principe een reguliere veldrenovatie. Op het moment dat het kunstgrasveld uit de fabriek komt, is de voorbereiding met Pureti al gedaan en kunnen wij het installeren. Er zit geen extra werk in.' HTHC gaat het veld behalve voor hockey ook gebruiken voor lacrosse, zowel voor training als competitiewedstrijden.

Mooie kans

Eind april is Domo Sports Grass met de installatie van het veld begonnen. HTHC koos vooral

voor een kunstgrasveld met Pureti vanwege de werking tegen algen en schimmels, vertelt Fink. 'Het is bekend dat er in de hockeysport veel op waterelden gespeeld wordt, en dat deze matten na een paar jaar te maken krijgen met bacteriën, algen en schimmels. Dat kan een probleem opleveren. Pureti is uniek omdat het die bacteriën en algen kan doden. Zo blijft het veld schoon.' Dat het veld ook de lucht zuivert, is daarbij een bonus. Fink: 'De stad Hamburg heeft te maken met stikstof- en milieuproblemen, maar voor de club was dat niet de prioriteit. Het was niet de reden van HTHC om voor Pureti te kiezen, maar wel mooi meegenomen.'

Het nieuwe veld bij HTHC, dat medio mei opgeleverd werd, wordt het eerste ter wereld met Pureti. 'Voor HTHC is dat een leuke ervaring. Zij zijn erg blij met deze kans, zien het voordeel van Pureti en waren bereid om in een goed veld te investeren', vertelt Fink. Ondertussen maakt Domo Sports Grass zich op voor de

volgende levering met Pureti. Twee andere hockeyclubs hebben namelijk al een bestelling geplaatst om Pureti te gebruiken in combinatie met Domo Ultimate Pro, de hockeymat die het waterverbruik tot zeventig procent doet dalen.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33315/geen-kans-voor-algen-en-schimmels-door-speciale-applicatie

'HTHC was bereid om in een goed veld te investeren'

Leidingwater uitgesloten

Alleen regenwater op het waterveld van HC Leerdam

Op het Glaspark in Leerdam wordt een nieuw sportcomplex aangelegd. Hockey Club Leerdam krijgt onder meer een waterveld, waarvoor Aquaco BV de beregeningsinstallatie aanlegde. Met een opslag van acht maal zestien tot achttien kubieke meter water is een aansluiting op de waterleiding niet nodig. De waterkelders worden weggewerkt onder de nieuwe tribunes.

Auteur: Heidi Peters

Zonder water kun je op een waterveld niet hockeyen, dus moest in de nieuwe aanleg van het sportpark van Leerdam een beregeningsinstallatie worden opgenomen. De gemeente Vijfheerenlanden, opdrachtgever van de nieuwbouw, koos voor een beregeningsinstallatie van Aquaco met acht ingebouwde VP3 sectorgestuurde kanonsproeiers en een opslag van acht keer bruto 20 m³ regenwater.

Bij grote buffer minder alternatieven nodig

‘In Nederland zijn al ruim 150 watervelden door ons voorzien van een beregeningsinstallatie’, vertelt Henno den Engelse, adviseur beregeningstechniek bij Aquaco. ‘Water is ons werk. Toch streven wij er in onze projecten naar om zo min mogelijk gebruik te moeten maken van leidingwater. Dat hebben we hier ook gedaan. Er is zelfs helemaal geen aansluiting op het waternet gerealiseerd. Dat is mogelijk, want hoe groter de buffer is, hoe minder alternatieven je nodig hebt. Voor het natmaken van het waterveld heb je ongeveer 3,5 m³ nodig. Met een buffer die uit zo’n 140 kuub kan bestaan, heb je altijd genoeg en dus geen aansluiting op de waterleiding nodig.’ Wanneer het waterniveau in de kelder toch te

laag wordt en er vraag is naar meer water, maakt de installatie gebruik van oppervlaktewater. Dit water gaat door een filter die heel fijne deeltjes uit het water kan halen. Vervolgens zorgt een behandeling met een uv-lamp ervoor dat in het water aanwezige algen kapotgaan. Daarna gaat dit water ook in de waterbuffer.

Die buffer bestaat dus uit acht prefab waterkelders, die Aquaco naar Leerdam liet komen, met elk bruto twintig kubieke meter opslagcapaciteit. Wanneer het regent, wordt het regenwater dat op het veld valt, gedraineerd en gefilterd en in de kelders opgeslagen. ‘We gebruiken geen water dat op de straat valt, want dat kan vervuild zijn’, vertelt Den Engelse. In de kelders zit een pompsysteem met een filter en een uv-lamp, dat het water tussen de acht kelders in beweging houdt. De keuze voor regenwater komt voort uit een duurzame gedachte. De kelders fungeren als waterbuffers, die je aanspreekt wanneer je water nodig hebt.

Waterkeldertribune

De acht waterkelders nemen flink wat ruimte in

Wanneer het waterniveau in de kelder toch te laag wordt, maakt de installatie gebruik van oppervlaktewater

niet altijd nodig is of niet in die mate. Soms gebruiken clubs met semiwatervelden nog meer water dan clubs met watervelden. Dat zou niet zo moeten zijn. Dat is een kwestie van gedrag en opvoeding, maar het is zeker de moeite waard om daar eens op te letten.'

AQUACO
Specialist in H₂O

www.aquaco.nl

beslag. Deze zijn grotendeels ingegraven en vervolgens verborgen in een aarden wal. Op deze wal wordt de tribune gebouwd, zodat de kelders efficiënt zijn weggewerkt.

Het veld is vervolgens uitgerust met acht kanonspoeiers. De VP3-sproeiers die hiervoor zijn gebruikt, werken niet op tijd, maar per sector. De sproeiers zijn ingebouwd, dus ligt de bovenkant op het niveau van het maaiveld. Je vindt ze op de strook aan de binnenkant van het leunhek. De sproeiers worden afzonderlijk aangestuurd. 'Een alternatief is een sproeier op een standpijp, maar dit is esthetisch wat netter', zegt Den

Engelse. 'Met acht sproeiers is het veld na zes minuten speelklaar. Doordat de VP3 sectorgestuurd is, heeft de sproeier een vaste begin- en eindinstelling. Hierdoor krijg je een optimale waterverdeling op het veld. De eerste sproeier begint in sector 1 en wanneer deze klaar is, start de volgende sproeier.'

Meer besparing door ander gedrag

Den Engelse heeft ook nog een advies voor de clubs zelf: 'Je hebt veel invloed op het watergebruik met je sproeigedrag. We zien vaak dat er zonder na te denken voor de wedstrijd en tijdens de pauze wordt gesproeid, terwijl dat

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33514/leidingwater-uitgesloten

Acht VP3-sproeiers zijn esthetisch weggewerkt in de rand.

Oppervlaktewater wordt behandeld met een filter en uv-lamp.

Antea Sport zorgt voor doorbraak in volledig circulaire verwerking van kunstgras-hockeyvelden

Antea Sport is één van de initiatiefnemers van nieuwe recyclingfabriek

De recycling van kunstgras-hockeyvelden zorgde tot voor kort voor de nodige hoofdbrekens. Versleten kunstgrasvelden konden weliswaar worden gerecycled, maar niet volledig circulair. Antea Sport zorgt met Fieldloop voor een doorbraak. Het bedrijf is één van de initiatiefnemers van de nieuwe recyclingfabriek van GBN Artificial Grass Recycling in Amsterdam, die binnenkort geopend wordt. In deze moderne fabriek worden kunstgras-sportvelden volledig circulair gerecycled. Auteur: Dirk-Jan Dalhuisen

Hockeyvelden duurzaam maken

Gosewin Bos, directeur van Antea Sport, steekt zijn enthousiasme over Fieldloop en de nieuwe recyclingfabriek niet onder stoelen of banken. 'Bij Antea Sport staat spelplezier altijd voorop. Tegelijk vinden we het belangrijk om met onze sportvelden bij te dragen aan een duurzaam milieu. Daarom denken we bij Antea Sport heel bewust na over de vraag hoe we met onze sportvelden concreet invulling kunnen geven aan duurzaamheid. De recycling van kunstgrasvelden neemt daarbij een prominente plaats in. Er ontstond bij ons een sterke drive om hier actief mee aan de slag te gaan, en zo is Fieldloop ontstaan.'

Circulaire recycling van kunstgras-hockeyvelden

Fieldloop visualiseert de aanpak van Antea Sport, waarbij kunstgras-sportvelden een volledige levenscyclus doorlopen. Deze cyclus begint bij de productie van een sportveld, waarna de aanleg, het beheer en het onderhoud volgen. Zodra het sportveld aan het eind van zijn levenscyclus vervangen wordt, kunnen componenten

als rubber, vezels en zand weer in de keten worden teruggebracht. Bos: 'We gebruiken ze bijvoorbeeld voor de productie van kunststof slag- of kantplanken langs hockeyvelden. Uiteindelijk is het de bedoeling dat er ook nieuwe kunstgras-filamenten van worden gemaakt.'

Medio 2020 op volle toeren operationeel

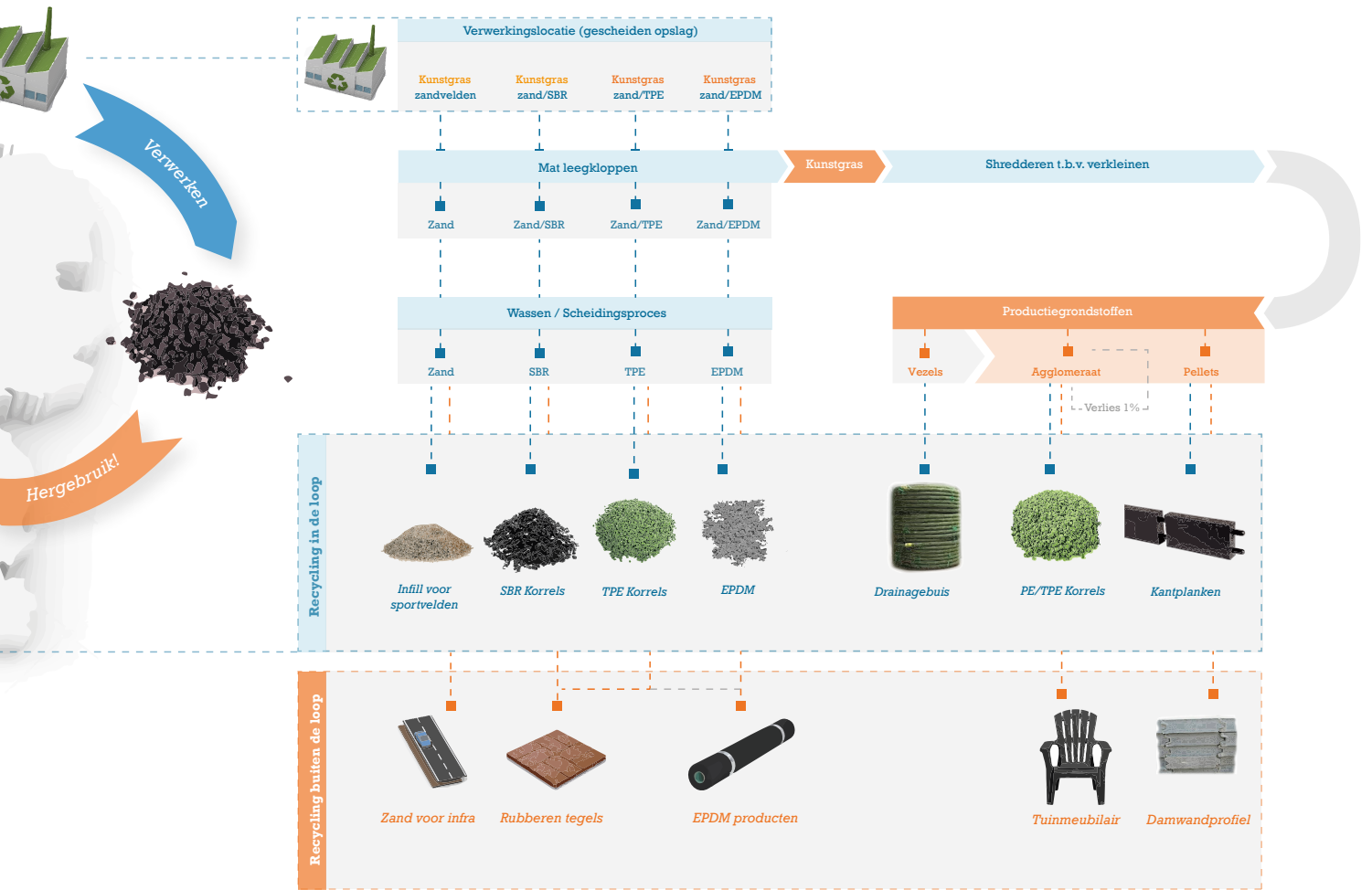
Dit alles vindt plaats in de nieuwe recyclingfabriek van GBN-AGR aan de Santoriniweg in Amsterdam. Hier krijgt het Fieldloop-concept op een professionele, hoogwaardige en efficiënte manier gestalte. De bouw van de recyclingfabriek is in oktober 2019 gestart en de fabriekshallen en het fabrieksterrein zijn inmiddels ingericht. De recycle-installaties zijn uitgebreid getest en zelfs al in productie. Medio 2020 is de complete fabriek op volle toeren operationeel, maar nu al neemt GBN-AGR oude kunstgrasmatten in. Hiervoor heeft GBN-AGR toestemming ontvangen onder de strikte voorwaarde dat de oude kunstgrasmatten op een duurzame en verantwoorde manier worden verwerkt. Een belangrijk vereiste bij de verguningsverlening was ook dat het gehele terrein

van GBN-AGR zou zijn voorzien van vloeistofdichte asfaltvloeren.

Vorbereid op groeiende behoefte aan capaciteit

Directeur Eric van Roekel heeft een duidelijke visie op de ambities van GBN-AGR: 'We zijn als GBN-AGR helemaal klaar voor de steeds grotere behoefte aan recyclingcapaciteit. Bij de opbouw van de fabriek hebben we daarom een bewuste keuze gemaakt voor machines met een ruime overcapaciteit. Er komt een dag waarop we voor de aanleg van sportvelden niet meer grondstof-

fen verwerken dan de grondstoffen die we circulaire terugwinnen. Die dag – *Earth Overshoot Day* – hopen we met elkaar snel te bereiken.’

Branchebreed gedragen

Antea Sport vormt samen met andere kunstgrasleveranciers een alliantie voor de circulaire recycling van kunstgras-sportvelden. De deelnemende partijen leveren de noodzakelijke middelen (zoals kennis, capaciteit, financiën en ervaring) en zorgen gezamenlijk voor de start van een initiatief dat binnen de sector breed moet worden gedragen. Daarvoor staan er voor

'Bij Antea Sport zoeken we iedere dag naar oplossingen die positief bijdragen aan *people, planet én profit*'

positief bijdragen aan *people, planet én profit*. De volledig circulaire recycling van kunstgras-sportvelden is daar een prachtig voorbeeld van, aldus Bos. 'Circulair denken heeft de toekomst. Antea Sport wil daarin een leidende rol spelen door kunstgrasmatten volledig circulaire te verwerken. Transparantie is daarbij van groot belang. Daarom is de volledige materiaalstroom, van input tot output, traceerbaar en volgbaar. Met Fieldloop en onze samenwerking met de gloednieuwe fabriek van GBN-AGR in de *Port of Amsterdam* nemen wij uitdrukkelijk onze verantwoordelijkheid in duurzaam ondernemerschap.'

www.anteagroup.nl

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33521/antea-sport-zorgt-voor-doorbraak-in-volledig-circulaire-verwerking-van-kunstgras-hockeyvelden

Perfect pitches

Vakblad Fieldmanager laat in deze rubriek de meest bijzondere projecten van de afgelopen periode zien

Extra waterveld voor AMHC Westerpark

Op sportpark Spieringhorn in Amsterdam Nieuw-West speelt AMHC Westerpark, een jonge hockeyclub met hoge ambities. De club maakt de laatste jaren een sterke groei door en daardoor ontstond er behoefte aan een extra waterveld. Antea Sport verzorgde de aanleg van het nieuwe hockeyveld.

De komst van een extra waterveld betekende ook dat het sportcomplex moest worden heringedeeld. In overleg met de gemeente Amsterdam werd besloten om één van de bestaande zandvelden zo te herpositioneren dat er ruimte werd gecreëerd voor de bouw van twee watervelden. In eerste instantie is ervoor gekozen om één waterveld te bouwen, met

een optie op een tweede waterveld. Antea Sport ging ermee aan de slag en leverde een fraai visitekaartje af. Het nieuwe waterveld op sportpark Spieringhorn is compleet voorzien van een automatisch beregeningssysteem, hekwerken rondom en nieuwe ledverlichting. De hockeyers van AMHC Westerpark spelen inmiddels met veel plezier op het nieuwe waterveld.

Opdrachtgever: AMHC Westerpark

Aannemer: Antea Sport

De Bredius Gooise Meren

Gemeente Gooise Meren heeft de aanleg van twee nieuwe kunstgras hockeyvelden en een miniveld gegund aan Domo Sports Grass. Domo verzorgt de aanleg van de velden en de verlichting is gegund aan OVI-Enschede. Het project bevat 32 Phillips armaturen, 24 masten van 15 meter en ruim 1,8 km kabel welke OVI-Enschede gaat leveren en installeren. Het verschil tussen conventionele verlichting en ledverlichting is groot. Ter vergelijking: wanneer er gekozen was voor conventionele verlichting zou het energieverbruik 66.000 kWh per jaar zijn, in plaats van de 33.000 kWh per jaar met de nieuwe ledverlichting. Dit scheelt de club ruim €8.250,- per jaar aan energiebesparing.

Opdrachtgever: Domo Sports Grass

Aannemer: OVI-Enschede

Contactpersoon aannemer: Hugo Westhof

Opdrachtgever: HC Rotterdam
Aannemer: Antea Sport

Renovatie twee watervelden HC Rotterdam

HC Rotterdam behoort tot de drie grootste hockeyclubs van Nederland. Niet alleen qua ledenaantallen is de club een grote speler, ook het complex van HC Rotterdam mag er zijn: het sportpark telt zeven hockeyvelden. Van de drie watervelden nam Antea Sport er twee onder handen voor een ingrijpende renovatie. De renovatie van de velden 2 en 3 begon met het verwijderen van de top laag. Zo kon eerst de asfaltaag onder de beide velden worden schoongemaakt. Vervolgens werd in de asfaltaag ruimte gemaakt voor de plaatsing van een klemgoot, die beide velden stabiel op hun plaats houdt. Voordat de klemgoot in het asfalt werd gefreesd, is bovenop de asfaltaag eerst nog een e-layer aangebracht. Deze e-layer is uitgebreid getest op onder meer vlakheid, laagdikte en trekkracht. Nadat de e-layer was goedgekeurd, zijn beide watervelden voorzien van een nieuwe, hoogwaardige top laag die stevig op z'n plek wordt gehouden door de klemgoot.

Verdere bijzonderheden:

De berging is geïntegreerd in de halhuid. Er is nu een soort uitstulping die ervoor zorgt dat de materialen niet op het speelveld staan. In de vloer is een 'trappetje' opgenomen. Door de tegelkleuren aan te passen is dit makkelijk te regelen.

Aanneemsom: +/- € 400.000,-

Opdrachtgever: Gemeente Almere

Architect: OpenCover b.v. in samenwerking met Tentech

Aannemer: OpenCover b.v.

Contactpersoon aannemer: Hank Houtman

Contactgegevens aannemer: 06-52412181, hank@opencover.nl

Airdome Almere

De gemeente Almere had tekort aan zaalcapaciteit. Vooral de hockeyclubs in de gemeente hadden geen plek voor indoorhockey. De gemeente heeft daarvoor deze blaashal gerealiseerd vlakbij het Topsportcentrum Almere. De hal is 30x50m en is 13,5m hoog. Dit is speciaal zo ontworpen om ervoor te zorgen dat de hoogte op de buitenlijnen van het veld 7m is. In deze hal kan daarom ook basketbal en korfbal gespeeld worden.

Ombouw hockeyveld VHV Sjinborn Valkenburg

Aanneemsom: € 431.000,-

Opdrachtgever: Stichting Kunstgras Valkenburg

Contactpersoon opdrachtgever: De heer J. Huijds

Aannemer: TopGrass BV

Contactpersoon aannemer: Twan Sanders

TopGrass gaat in eind juni starten met de ombouw van het hockeyveld van VHV Sjinborn te Valkenburg. Het bestaande zandveld zal vervangen worden door waterveld. Daarvoor zal de onderbouw aangepast gaan worden. Tevens zal er een nieuw beregeningssysteem worden aangebracht en zal de infrastructuur rondom het veld worden aangepast. Aan het einde van de zomer is VHV Sjinborn weer klaar voor de toekomst. Onderdeel van deze opdracht is een onderhoudscontract met een looptijd van 10 jaar.

Watersnelheid op een zandveld ervaren?

Edel Elite LSR voor hockey.

> edelgrass.com

EDELGRASS®

Now let's Play!

2002-015 EG

anteasport

EDELGRASS

 J&SPORTS
AGBLES | GROENHOUT | LANDSCAPING

Onderdeel van Antea Group

Ombouw hockeyveld MHC Almelo

Het werk betrof het ombouwen van een zand ingestrooid kunstgras hockeyveld uit het jaar 1999 naar een waterhockeyveld. Hierbij zijn naast het waterhockeyveld nieuwe pop-up sproeiers aangebracht, nieuwe hekwerken en ballenvangers geplaatst en de gehele verharding rondom het veld is vernieuwd door middel van antracieten tegels en dubbel-dubbelklinkers. Het waterveld bestaat uit een bestaande zandfunderatie, een opgewaardeerde lavafunderatie, een ET-layer en de GreenFields TX Pro + kunstgrasmat. Deze kunstgrasmat is ingeklemd in de Pitch Gripper. Met betrekking tot de beregening zijn er drie extra kelders geplaatst om te kunnen voldoen aan de waterbehoefte op de velden van MHC Almelo. De

verlichting op het sportpark (drie velden) is vernieuwd van traditionele armaturen naar LED armaturen. Door de ruime opzet van het park en de brede looppaden rondom de velden kan men met de huidige corona-richtlijnen van het RIVM goed uit de voeten.

Opdrachtgever: Stichting 't Hinsenveld

Architect: GRAS Advies B.V.

Contactpersoon architect: Jan Willem Boon, Janwillem.boon@grasadvies.nl

Aannemer: C.S.C. Ceelen Sport Constructies B.V.

Contactpersoon aannemer: Rutger Schuijffel, r.schuijffel@cscsport.nl

Ombouw hockeyvelden HCRB

De hockeyvelden van HCRB zullen de komende periode worden omgebouwd naar een nieuw zand- en een waterveld. Newae heeft het project voorbereid en TopGrass is inmiddels begonnen met de werkzaamheden. De huidige velden zijn door de jaren heen wegens de slappe ondergrond op diverse plekken verzakt. Om dit in de toekomst te voorkomen, worden de velden deels opgebouwd met het lichte materiaal lava 4/32. Verder worden de velden voorzien van nieuwe hekwerken en wordt veld 1 voorzien van een nieuwe beregeningsinstallatie.

Aanheemsom: € 580.050,-

Opdrachtgever: Gemeente Bodegraven Reeuwijk

Contactpersoon opdrachtgever: Janneke Rijksen

Aannemer: TopGrass BV

Contactpersoon aannemer: Roy Verhagen

Onderhoud van sportparken en spellocaties

Krinkels is verantwoordelijk voor het onderhoud van de sportparken en spellocaties binnen de gemeente Maastricht. Onze werkzaamheden bestaan uit regulier en dagelijks onderhoud, incidenteel onderhoud en groot onderhoud en renovatie. Het eerste renovatieproject zit eraan te komen. Eén van de hockeyvelden van de Maastrichtse hockeyclub is namelijk aan vervanging toe. De kunststof grasmat en de sporttechnische laag worden verwijderd. Nadat er een nieuwe sporttechnische laag is aangebracht wordt de nieuwe kunststof grasmat, ingestrooid met zand, geplaatst.

Opdrachtgever: Maastricht sport (gemeente Maastricht)

Aannemer: Krinkels

Contactpersoon aannemer: Vestiging Heerlen

Contactgegevens aannemer: info.heerlen@krinkels.nl 045-5227181

HOCKEY

INSTALLATIE & ONDERHOUD

CSC Sport is expert in de realisatie, de renovatie en het onderhoud van uw kunstgras hockeyveld. Afgestemd op de wensen van de opdrachtgever en gebruiker realiseren wij oplossingen die leiden tot verbetering van capaciteit, kwaliteit en gebruiksmogelijkheden van uw sportcomplex.

HOOGWAARDIGE SPORTVLOEREN

Samen met kunstgrasvezel en-componentenproducent TenCate Grass en kunstgrasfabrikant GreenFields leveren we hoogwaardige sportvloeren die op deskundige wijze door ons geïnstalleerd en onderhouden worden. Voor zowel amateur als topsport bieden wij oplossingen die afgestemd worden op de wensen van de klant en eindgebruiker.

TX ELITE

SNEL & STRAK INSPELEN

Het veld is heel snel, je kan elkaar keihard en heel strak inspelen. Daardoor wordt het makkelijker om het combinatiespel te gaan spelen. Ideaal voor het Nederlandse hockey.

Terrance Pieters
Jong Oranje Heren

KOSTENBESPAREND
SAMENWERKEN VAN
START TOT FINISH

ADVIES & ONDERSTEUNING
BIJ HET ONTWERP VAN
UW SPORTVLOER

HOGE KWALITEIT INSTALLATIE
VAN UW SPORTVLOER DOOR
ONS TOEGEWIJDE TEAM

ONDERHOUD
IS ESSENTIEEL VOOR
UW SPORTVLOER

Bezoekadres:

CSC Sport Zeewolde • Marconiweg 31 3899 BR Zeewolde • T: 036 54 89 320
CSC Sport Den Bosch • De Grote Beer 49 5215 MR Den Bosch • T: 073 69 10 816

Online:

info@cscsport.nl
cscsport.nl

Een duurzame sportomgeving begint langs de lijn!

Opdrachtgever: Gemeente De Ronde Venen

Als specialist in sportveld inrichtingsmaterialen vindt SKOR het belangrijk om een bijdrage te leveren aan een duurzame sportomgeving. In opdracht van gemeente De Ronde Venen heeft SKOR eind februari vier hockey dug-outs ontwikkeld en geleverd: twee bij HV Mijdrecht en twee bij HV Abcoude. De dug-outs zijn gemaakt van gerecycled aluminium en voorzien van gerecyclede kunstgras banken. SKOR is constant op zoek naar duurzame alternatieven om producten zo verantwoordelijk mogelijk te produceren. Door het gebruik van gerecyclede kunstgras banken, draagt SKOR bij aan een milieuvriendelijker, duurzamer en circulair product. De vier hockey dug-outs zijn daarnaast voorzien van een tassenplateau, kledinghaken en stickbinnens om de hockeysticks in op te bergen.

Aanneemsom: € 1.933.772,-
Opdrachtgever: Gemeente Amsterdam
Contactpersoon opdrachtgever: Rob Wouters
Aannemer: CSC Sport
Contactpersoon aannemer: Arjan Thoen

Nieuw hockeycomplex op sportpark Sloten

Voor de gemeente Amsterdam is door CSC Sport een nieuw hockeycomplex gerealiseerd op sportpark Sloten te Amsterdam. In totaal zijn er vier nieuwe watervelden aangelegd. HB Adviesbureau heeft de begeleiding gedurende de aanleg op zich genomen. Gestart is in 2018 met de realisatie van eerst drie velden, het laatste veld is begin mei opgeleverd. Door het hergebruik van het regenwater en dit regenwater ondergrond op te slaan heeft het veld een duurzaam karakter gekregen. Ook het gebruik van ledverlichting draagt bij aan het duurzame karakter. Ook met de overige inrichtingselementen is rekening gehouden dat deze een lange levensduur bezitten. Uiteindelijk is het de bedoeling dat deze minimaal dertig jaar meegaan. De vereniging, Xenios, is op dit moment bezig met de realisatie van een nieuw clubhuis en kleedkamers.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33603/perfect-pitches

Na lockdown meteen weer voetballen? Nee, eerst onderhoud!

Breng je veld weer op orde met de juiste bewerkingen

In 2019 keurde Sports Labs in Nederland ruim 150 projecten, waarvan ongeveer de helft bestond uit een keuring voor de gebruiksnorm. Door de coronacrisis ligt het aantal gekeurde velden dit jaar mogelijk wat lager. De KNVB heeft immers besloten om de keuringsplicht voor de gebruiksnorm dit jaar te laten vervallen, waardoor niet alle clubs er gebruik van maken. Toch zorgt de coronacrisis er juist voor dat we extra aandacht moeten besteden aan onze kunstgrasvelden, betoogt Sports Labs. Wie denkt dat we na twee maanden zonder betreding gewoon weer de velden op kunnen, heeft het mis. Het gebrek aan betreding van het veld kan namelijk leiden tot een opeenhoping van vegetatie en verontreiniging en – in sommige gevallen – tot vandalisme. Dit kan betekenen dat er minimaal

een diepe borstelbeurt nodig is en, in het ergste geval, een intensieve reiniging. Het onderhoud kan in eigen beheer uitgevoerd worden of door een gespecialiseerd extern bedrijf, maar één ding is zeker: het veld moet gecontroleerd worden voordat het weer in gebruik genomen wordt. Veel kunstgrasvelden in Nederland worden inmiddels weer gebruikt om op te trainen. Dit is dan ook zeker een aandachtspunt voordat de competitie in september van start gaat en de velden weer intensief bespeeld worden.

Aan de hand van een eenvoudige checklist kun je de meeste potentiële problemen aanpakken.

Voorbeelden van de vragen die je moet beantwoorden, zijn:

Waar kunstgrasvelden normaal gesproken tientallen uren per maand bespeeld worden, liep het aantal spellen tijdens de coronacrisis terug naar nul. Dat gebrek aan spellen kan leiden tot opbouw van organisch materiaal, verontreiniging of zelfs vandalisme aan de kunstgrasmat. Wat kun je doen om de speleigenschappen van je veld weer op orde te krijgen? Sports Labs geeft advies.

Auteur: Nino Stuijvenberg

- Is de infill nog gelijkmatig verdeeld?
- Zijn er dieren actief op het veld, zoals vogels of vossen?
- Ligt de infill diep genoeg in het veld?
- Zijn de doelen nog in goede staat?
- Is er vandalisme gepleegd in de doelgebieden?

Aan de hand van een checklist voor beheerders kun je kijken of het veld aangepakt moet worden en wat daarbij de prioriteit is. Wat moet je nu doen?

Licht borstelen

Borstelen is de belangrijkste onderhoudsbeurt voor de meeste kunstgrasvelden. Kunstgrasvelden moeten regelmatig worden

4 min. leestijd

geborsteld en gedecompecteerd, afhankelijk van het gebruik van het veld. Als er verdichting wordt vastgesteld, kun je overwegen om de infill los te maken en weer op het juiste niveau te brengen. Alle andere kunstgrasvelden moeten minimaal worden geborsteld. Aangezien veel sportparken tijdelijk gesloten waren, heeft het schoonmaken van de velden en het klaarmaken voor bespeling prioriteit.

Vegetatie

Door de lockdown is het aandeel mos, onkruid en algengroei in de mat mogelijk toegenomen. Omdat de lockdown in de lente plaatsvond, zijn veel bloemen en jong blad afgevallen, waardoor de vervuiling in het veld is toegenomen. Handmatig verwijderen van deze vervuiling is waarschijnlijk nodig om het effectief aan te pakken, met onkruidbestrijding op bepaalde lokale plekken. In dit stadium moet je deze aanpak mogelijk een aantal keer herhalen om de vegetatie weer onder controle te krijgen. Zijn de omstandigheden extreem, dan kun je beter een specialist inschakelen.

Diep borstelen

Wellicht heeft het speelveld een diepe borstelbeurt nodig en intensief onderhoud met gespecialiseerde machines. In dit geval raadt Sports Labs aan om het werk te laten uitvoeren door een gespecialiseerd bedrijf.

Bijvullen

Bij velden die al een tijd niet gebruikt zijn, kan lijken alsof ze niet genoeg infill hebben. Een eenvoudige check om de hoeveelheid infill vast te stellen, kun je doen door de vrije poolhoogte te bepalen volgens de aanbevelingen van de

fabrikant. Als je niet weet hoe je dit moet doen, neem dan contact op met een specialist. Sports Labs raadt aan het bijvullen van infill niet te doen zonder hulp van een specialist, omdat verkeerd toegepaste infill ervoor kan zorgen dat de vezel begraven wordt. Ook heeft dit invloed op het spel en het uiterlijk van het veld. De juiste hoeveelheid infill zorgt ervoor dat het veld beschermd is. Bijvullen is een belangrijk onderdeel van het onderhoud.

Het veld moet gecontroleerd worden voordat het weer in gebruik genomen wordt

Reiniging

Het verwijderen van ongewenste verontreiniging door vogels en andere dieren is een prioriteit. Deze vervuiling verhoogt namelijk het risico op infecties als een speler contact heeft met het veld, vooral bij huidandoeningen. Als er eenmaal gereinigd is, wordt aanbevolen om een desinfectiemiddel te gebruiken op het hele veld.

Desinfectie

Na het reinigen en verwijderen van uitwerpselen dient een desinfectiemiddel te worden gebruikt.

ACTUEEL

Als er specifieke zorgen zijn met betrekking tot de overdracht van bepaalde micro-organismen, waaronder *E. coli*, salmonella, listeria, MRSA en de veroorzakers van hepatitis B en C en influenza A, kan een aantal bedrijven een geschikt desinfectiemiddel leveren om dit soort ziekteverwekkers aan te pakken. Indien nodig moet specialistische hulp worden ingeroepen.

Vandalisme

De sportparken zaten weliswaar op slot, maar dit betekent niet dat vandalisme onmogelijk is. De belangrijkste problemen zijn vaak scheuren of brandplekken in de grasmat, schade aan de doelen en schade aan hekwerken. In een uitzonderlijk geval zijn er zelfs voertuigen op het veld geweest. Het is duidelijk dat hier gerepareerd moet worden, puur vanuit veiligheids oogpunt. Alle problemen met het veld moeten worden teruggekoppeld naar de leverancier, omdat er anders gevolgen kunnen zijn voor de garantie.

Garantie

Het is onwaarschijnlijk dat de periode van inactiviteit op het kunstgrasveld resulteert in een ongeldige garantie. Sports Labs heeft bij een aantal fabrikanten navraag gedaan en kreeg als antwoord dat het gebrek aan bespeling niet leidt tot het annuleren van de garantie. Je dient dit echter bij de leverancier te controleren. Ook is het belangrijk om bij de leverancier na te vragen of er desinfectiemiddel op het veld mag worden aangebracht, aangezien sommige chemische middelen de vezels en/of de backing van de kunstgrasmat kunnen beschadigen.

Desinfectie tegen Covid-19

Er zijn desinfectiemiddelen die 100 procent

Ook op natuurgrasvelden doet het bedrijf testwerk.
Op de foto Sjors Fens.

Écht gravel
Het hele jaar speelbaar
Geen voorjaarsonderhoud

WWW.TOPCLAY.NL

TOP CLAY®

hybrid clay court

HOCKEYPARTNER
UW PARTNER IN HOCKEYMATERIALEN

- ✓ Grootste assortiment hockeydoelen, dug-outs en hockeymateriaal
- ✓ Onze producten zijn snel geleverd en van hoge kwaliteit
- ✓ Al meer dan 150 tevreden hockeyclubs in Nederland en België

Voor meer informatie of een vrijblijvende offerte kunt u contact opnemen via: 010-30 20 354 of info@hockeypartner.nl

HOCKEYPARTNER.NL

Het team van Sports Labs is inmiddels flink gegroeid. Op de foto Tom Koopmans, Roy Hubers en Nick Hubers.

'Wij horen vaak dat we erg flexibel zijn'

Sports Labs is de laatste jaren sterk gegroeid. Waar Yannick Peij medio 2013 – toen het bedrijf in deze regio opstartte – Sports Labs nog alleen runde, heeft Sports Labs Nederland inmiddels vijf vaste werknemers in dienst. Zij zijn verspreid door heel Nederland, zodat een keuring op locatie altijd snel uitgevoerd kan worden. Sports Labs is één van de keuringsinstituten die werkzaam zijn op de Nederlandse markt. Naast het uitvoeren van keuringen, bijvoorbeeld voor de gebruiksnorm of nieuwbouw, is het keuringsinstituut ook beschikbaar voor advieswerk. Het van oorsprong Schotse bedrijf heeft sinds twee jaar een vestiging in het kloppend voetbalhart van Nederland: de KNVB Campus in Zeist.

Een keuringsinstituut kan zeker meerwaarde bieden voor zowel grote als kleine opdrachtgevers, betoogt Yannick Peij. 'Wij krijgen bijvoorbeeld vaak de vraag om vooronderzoek te doen. Als een club of gemeente een nieuw veld wil aanleggen, is er na tien jaar vaak geen rapport meer van de huidige situatie. De opdrachtgever wil dan weten wat voor constructie er precies ligt, of er lava gebruikt is, wat voor bestrating er ligt en welk hekwerk er staat. Dan brengen we het hele veld in kaart en kijken we meteen hoeveel werk er nodig is voor renovatie.'

Sports Labs onderscheidt zich op een aantal manieren bij het uitvoeren van keuringen. 'Wij horen vaak dat we erg flexibel zijn', vertelt Peij. 'Nieuwbouw en renovatie van kunstgrasvelden vindt vaak tijdens het hoogseizoen plaats, op een moment dat alles en iedereen druk is. Dan wordt bijvoorbeeld het rubber of het zand op één dag in een veld aangebracht. Wij moeten dan heel vroeg in de ochtend of 's avonds aan het veld staan voor een keuring. Daar doen we niet moeilijk over. Met Zeist hebben we een centrale locatie, maar we zitten verspreid over het hele land. Sinds vorig jaar bijvoorbeeld in Alphen aan den Rijn en ook in Den Bosch, omdat we veel werk doen in het westen en het zuiden van het land. Dat is ook makkelijk voor aannemers. Als zij bellen dat het veld klaar is, kunnen we snel komen om te keuren. We hebben korte lijntjes.' Het tweede sterke punt van het bedrijf is volgens Peij de snelheid waarmee keuringsrapporten worden opgesteld. 'Dat is iets waar we ons op focussen. Het snel opstellen van een keuringsrapport blijft moeilijk, omdat je van veel factoren afhankelijk bent. Wij hebben daarom één vertegenwoordiger aangesteld die verantwoordelijk is voor de rapportafwerking.'

Aan de hand van een checklist kun je de meeste potentiële problemen aanpakken

effectief zijn tegen het coronavirus. Reiniging en desinfectie om deze ziekteverwekkers uit te roeien, wordt aangeraden om het risico te verminderen en het vertrouwen van de spelers weer op te bouwen. Veel clubs werken nu met een alcoholdispenser van Safe and Clean (verder in dit blad ook vermeld). De mogelijkheid om snel en efficiënt de handen te kunnen ontsmetten is een must om mensen weer snel en veilig aan het sporten te krijgen.

Effectiviteit van desinfectie testen

Het is mogelijk om de effectiviteit van reiniging en het desinfectieproces te testen. Neem voor meer informatie contact op met Sports Labs op info@sportslabs.eu.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33546/na-lockdown-meteen-weer-voetballen-nee-eerst-onderhoud

Tom Koopmans en Yannick Peij

BUILDING THE SPORTS FUTURE

AANLEG | ONDERHOUD | LANDSCAPING

Bas v. Oosterhout
aanleg, service en onderhoud in beregeningstechniek

WAT U VAN ONS KUNT VERWACHTEN

Deskundig advies, aanleg en onderhoud van uw beregeningsinstallatie. Wij bieden kwaliteit en betrouwbaarheid wat bij een beregeningssysteem van groot belang is.

Service staat hoog in het vaandel, daarom zijn wij 24 uur per dag, 7 dagen per week bereikbaar om u te woord te staan.

MEER DAN 25 JAAR ERVARING

Wij beschikken over jarenlange ervaring, kennis en goed opgeleide medewerkers. Daarom kunnen wij u op het gebied van beregeningstechniek een ontwerp of advies van uw beregeningsinstallatie op maat verzorgen. Hierbij horen het leveren, installeren, service en het onderhoud aan uw beregeningsinstallatie tot de mogelijkheden. Verder installeren en onderhouden wij ook diverse pompinstallaties.

www.kunstgras.com

J&E SPORTS
WWW.J&ESPORTS.COM

www.basvanoosterhout.nl

H₂Pro®

Een compleet
assortiment met
geavanceerde
technologieën

Grip op watermanagement met de H2Pro wetting agents.

Ons unieke en flexibele assortiment wetting agents en antidauwproducten is ontwikkeld om greenkeepers, fieldmanagers, hoveniers en groenvoorzieners te helpen het watergebruik en de vochtregulatie te optimaliseren.

De H2Pro-range bestaat uit producten in vloeibare, korrel- en tabletvorm die zijn ontwikkeld om aan te sluiten op uw bestaande watermanagementstrategie. Met behulp van gepatenteerde technologie biedt het assortiment preventieve en curatieve producten die geschikt zijn voor natte en droge omstandigheden en het hele jaar door flexibel kunnen worden toegepast.

Neem voor meer informatie contact op met uw adviseur
Erik van Wijhe | Erik.vanWijhe@icl-group.com | +31 (6) 11001961 (NL)
Paul Dupas | Paul.Dupas@icl-group.com | +32 (495) 360207 (BE)

www.icl-sf.nl

ICL

Inkomsten genereren door een slimme inrichting van je hockeyveld

HockeyPartner ondersteunt hockeyclubs in de complete inrichting van de velden

HockeyPartner heeft een groot assortiment aan materialen voor op en rondom hockeyvelden en is leverancier bij vele hockeyclubs in Nederland en België. Het bedrijf staat voor hoge kwaliteit hockeymaterialen, een snelle service en een persoonlijk contact. Ze ondersteunen clubs van A tot Z in de inrichting van uw hockeyveld, met daarbij slimme tips voor het genereren van extra inkomsten.

Auteur: Willemijn van Iersel

Hockeyen voor pro's

U kunt bij HockeyPartner terecht voor diverse materialen voor op en rondom hockeyvelden. Zo heeft u een ruime keuze aan hockeydoelen, dug-outs, maatwerk tribunes en veld-/zaal- en trainingsmateriaal. Zij werken tevens samen met de bekende hockeyers Pirmin Blaak en Tom Boon. Beide hockeyers gebruiken de materialen intensief bij hun hockeyscholen en clinics. De hockeydoelen en dug-outs worden onder andere ingezet bij de Euro Hockey League (EHL), de Europese Kampioenschappen, Olympische Qualifiers en bij vele hoofdklasse clubs.

De doelen van HockeyPartner kenmerken zich door de extra versterkte voorpanden, handige netbevestiging met netstrips, diverse reclame-mogelijkheden en het unieke en herkenbare design. Voor de jeugd en voor trainingsdoelinden hebben zij tevens een mooi assortiment aan jeugd- en minihockeydoelen. De jeugd-doelen zijn robuust en geschikt voor intensief gebruik. De minidoelen zijn erg handig voor trainingen of gebruik in de tuin. Een mooi wit doelnet maakt het doeltje helemaal af. Er is een breed assortiment aan dug-outs. De dug-outs kunnen in elke afmeting worden geleverd en

worden voorzien van een bank van vurenhout, meranti hardhout of een frame met kuipstoelen. Daarnaast zijn de dug-outs te voorzien van vele extra opties zoals reclame, kledinghaken, tassenplank en meer. Ook voor zaalhockeymaterialen, hockeyveldjes, hockeytouw en andere trainingsmaterialen is HockeyPartner graag uw partner.

Financieren

Met de mooie reclame opties die de materialen van HockeyPartner bieden kunt u op gemakkelijke wijze de aanschaf financieren. Neem voor een vrijblijvend advies op maat contact met HockeyPartner op via 010 – 30 20 354 of kijk op de website: www.hockeypartner.nl.

HOCKEYPARTNER
UW PARTNER IN HOCKEYMATERIALEN

www.hockeypartner.nl

'Mijn respect gaat uit naar de collega's die al deze afwegingen maken'

Participeer en denk mee bij de ontwikkeling van kunstgras

De laatste jaren is er veel discussie over kunstgrassportvelden. Ook de komende tijd zal het niet rustig worden aan het front, schrijft Marcel Bouwmeester in deze column.

De vele Zembla-uitzendingen, de zorgplicht, een nieuwe aanlegnorm voor kunstgrasvoetbalvelden, mogelijk Europese beperkingen voor de toepassing van bewust aangebrachte synthetische infill (microplastics), de recyclingproblematiek van vrijgekomen kunstgrasvelden, de Routekaart Verduurzaming Sport, de milieukostenindicator (MKI), de levenscyclusanalyse (LCA), de #Ltotal cost of ownership\$L (TCO), de geschiktheid van non-infill-kunstgras voor alle sporters, de Green Deal, onder andere over de inzet van gewasbeschermingsmiddelen en biociden op kunstgrasvelden, de hoge vraag naar sport en het tekort aan sportoppervlak, het tevreden houden van sportverenigingen, overlast van de eikenprocessierups en Japanse duizendknoop, het vinden van goed personeel, de beschikbaarheid en vakbekwaamheid van een nieuwe generatie fieldmanagers en de steeds stijgende aanlegkosten voor kunstgrasvelden ... Eigenaren van kunstgrassportvelden en sportaccommodaties moeten enorm veel afwegingen maken. Kunstgras is complexe materie aan het worden; veel zaken houden verband met elkaar.

Het ideale kunstgrasveld dat aan alle eisen voldoet, bestaat gewoon nog niet. Sportambtenaren kunnen het nooit goed doen; er is altijd wel

iemand die er iets van vindt. Er zijn veel tegenstrijdige belangen. Mijn respect gaat uit naar de collega's die al deze afwegingen maken. Een bedankje kan er vaak niet af; kritiek hoor je wel, ook al betreft die maar één procent van het totale project. Ik zeg altijd: als je niets hoort, dan doe je het goed. Het vreemde is dat ik daar in mijn privéleven niet mee wegkom.

Ik maak het met dit artikel allemaal niet makkelijker. Beste collega's: het wordt de komende tijd nog niet rustig aan het front. Naast de gevolgen van COVID-19, nu en in de toekomst, maak ik mij zorgen over de mogelijke impact van Europese wetgeving om microplastics te verbieden. De Europese Commissie heeft het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) gevraagd een nieuwe REACH-beperking te ontwikkelen voor het gebruik van opzettelijk toegevoegde microplastics. De Europese Commissie werkt momenteel aan plannen die milieuvervuiling door microplastics aanzienlijk moeten reduceren.

De VSG, enkele sportbonden, BSNC en ESTC hebben schriftelijk aan ECHA laten weten wat de impact is van de voorgenomen beperking. Of dit gaat helpen, is de vraag. Het is op dit moment erg onzeker wat de Europese Commissie gaat beslissen over de toepassing van synthetische infill op sportvelden. Medio september 2020 valt het besluit. Indien dit negatief uitpakt, hebben we als branche een enorm probleem. Nederland kent een uitzonderlijk hoge kunstgrasdichtheid. Daardoor kunnen clubs en gemeenten, ondanks de hoge bevolkingsdruk en de beperkte beschikbare ruimte, sporters laten sporten onder extreme (klimatologische) omstandigheden. Volgens mij anticiperen wij nog te weinig op deze ontwikkeling. Regeren is vooruitkijken. Een praktisch voorbeeld is de ontwikkeling van non-infill-kunstgras (of #Lsand-dressed\$L velden, die daar ook

COLUMN

onder vallen). Deze ontwikkeling staat nagenoeg stil. Het kader van pilots is niet duidelijk en we zijn te afhankelijk van de betreffende sportbond. Daardoor verliezen we mogelijk weer een kostbaar jaar.

Naast bovengenoemde problematiek staat er de komende jaren veel te gebeuren op het gebied van normen, het kwaliteitssysteem van NOC*NSF, de Routekaart Verduurzaming Sport en het verzamelen en analyseren van big data. Vooral het koppelen van big data aan gebruikerservaringen is de toekomst. Dit staat nog los van de toekomstige gevolgen van COVID-19.

Denk mee over de ontwikkeling van een nieuwe generatie sportvelden, nieuwe normen en procesverbeteringen

Mijn reden voor het schrijven van dit artikel is dat ik een oproep wil doen aan iedereen in de kunstgrasbranche. Zoals premier Rutte tijdens de persconferentie over de coronamaatregelen tegen de jongeren zei: ik daag jullie uit. Denk mee over de toekomst van sportaccommodaties, participeer. Denk mee over de ontwikkeling van een nieuwe generatie sportvelden, nieuwe normen en procesverbeteringen. Heeft u goede ideeën, leg deze dan neer bij NOC*NSF of sportaccommodatiemedewerkers van de betreffende sportbond. Ik hoop dat er niet individueel, maar als team serieus naar gekeken zal worden. Leg uw idee ook neer bij de VSG-commissie normering sportaccommodaties. Indien u als technisch gemeenteambtenaar in detail betrokken wilt worden bij de ontwikkeling en verduurzaming van sportaccommodaties en ook kennis wilt nemen en delen, meldt u zich dan aan als lid van de VSG-commissie normering sportaccommodaties.

We merken in deze tijd van corona dat iedereen naar buiten wil om te sporten. Sport verbindt en ontlaadt. Het laat zien hoe belangrijk sport in Nederland is; het bestaan van sportaccommodaties wordt daarmee gerechtvaardigd. Corona heeft nogmaals bevestigd dat sportaccommodaties, inclusief kunstgrasvelden, echt noodzakelijk zijn voor de maatschappij. Het geeft ons een voldaan gevoel dat wij als technisch sportambtenaren daaraan mogen bijdragen.

Op persoonlijke titel,
met vriendelijke groet,

Marcel Bouwmeester

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33295/column-marcel-bouwmeester-participeer-mee-in-ontwikkeling-kunstgras

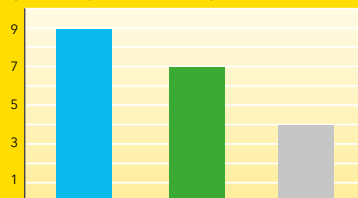
Herstel droogteschade!

RPR: IJzersterk gras in hitte en droogte

Best getest op hitte & droogte!

Hitte- & droogtetolerantie Engels raaigras
(1 = slecht, 10 = uitstekend)

RPR

Nieuwe generatie Engels raaigras

Oude generatie Engels raaigras

Bron: Landlab Research Centre - Italië

BARENBRUG

www.barenbrug.nl/EHBD

MASTERLINE

Graszaadmengsels voor professionals

SV100 met een upgrade!

4-4-2 Master

De snelste manier voor een robuuste grasmat

- 40% Engels raaigras (4turf®)
- 40% Engels raaigras (4turf®)
- 20% Engels raaigras (sportveldtype)

SPORT

4 4 2

Daar zijn ze: de nieuwe verticuteermachines van Schouten

Schouten Rabbit verticuteermachine

Schouten Machines, fabrikant van machines voor de agro- en groentechniek, komt met een nieuwe serie doorontwikkelde driepuntsverticuteermachines: de Rabbit RD-serie. 'Het zijn de machines die we eigenlijk altijd voor ogen hadden', vertelt Frans Bosch van Schouten.

Auteur: Karlijn Klei

De Schouten Rabbit RD-verticuteermachine is leverbaar in twee werkbreedtes: de RD 1545 met een werkbreedte van 150 cm en de RD 2345 met een werkbreedte van 230 centimeter. De RD 1545 weegt 580 kg en werkt tot een diepte van 50 mm met een benodigd trekvermogen van 22 kW (30 pk). De grotere RD 2345 weegt met 610 kg een goede 30 kg meer. Deze werkt tot een diepte van 50 mm en heeft een minimaal trekvermogen nodig van 51 kW (70 pk).

Hufterproof

'De Rabbit RD-serie is het resultaat van de doorontwikkeling van Schouten', vertelt Frans

Bosch van de machinefabrikant. 'Dit is eigenlijk de machine die we altijd voor ogen hadden.' De Rabbit-verticuteermachines onderscheiden zich in onder meer robuustheid en een minimale onderhoudsbehoefte. Dit zie je terug in de afwerking, het frame en de aandrijving. 'Hufterproof' noemt Bosch de machines. 'Ze gaan gewoon lang mee, en dat met minimaal onderhoud. Het onderhoud beperkt zich tot het smeren van de lagers. Er zijn leidingen gemonteerd om dit op een toegankelijke plaats te kunnen doen.'

Hoe maak je een machine die zo weinig onderhoud nodig heeft? Dat ligt volgens Bosch voornamelijk aan de kwaliteit van de onderdelen:

'We hebben voor de Rabbits enkel Europese onderdelen gebruikt. Die zijn zonder meer van hoge kwaliteit.' Bosch verwijst voor deze insteek naar de mentaliteit van de jaren 50: 'Toen werden er producten gemaakt om écht lang mee te gaan.' Alle onderdelen van de RD's zijn onderling uitwisselbaar: 'Van beschermkap tot messen en aandrijving', aldus Bosch.

De Rabbit RD-verticuteermachine is hufterproof

SPECIALIST VOOR KEERWANDEN EN SLAGPLANKEN OP DE SPORTVELDEN

NIEUW!!!

SLAGPLANKEN VERVAARDIGD UIT
GERECYCLED KUNSTGRAS

Duvano

Lichtstraat 32, 5349 CA Oss
0412-690739, info@duvano.eu

www.duvano.eu

“Een integrale aanpak van beheer en
onderhoud draagt bij aan een goede
kwaliteit van uw sportvelden.”

ahvrij
Groen, Grond en Infra

SPORTVELD-IN-1-PAKKET

Met ons sportveld-in-1-pakket bent u vrij van zorgen. Wij voeren het onderhoud en beheer aan uw sportveld uit, verzorgen de communicatie en leveren service aan alle betrokken partijen.

De basis van ons sportveld-in-1-pakket

- Integrale aanpak
- Duurzaam
- Servicegericht
- Vaste jaarprijs
- Volledig risicodragend
- Rendabel

AH Vrij | Stoelmatter 41 | 2292 JM Wateringen
T 0174 712 555 | info@ahvrij.nl | www.ahvrij.nl

Door de draairichting van de messen met de rijrichting mee is er minder vermogen nodig

Met de richting mee

De twee nieuwe verticuteermachines bevatten stervormige hardmetalen messen, elk met een diameter van 450 mm. De dikte van de messen is 3 mm en ze staan op een afstand van 4 cm van elkaar. Door de stand van de messen grijpt het ene mespunt pas aan als het naastgelegen mes uit de grond komt. Hierdoor wordt zelfs een minder goed gewortelde grasmat niet losgetrokken. Aan de voorzijde van de verticu-

teermachines zit de frontrol met een diameter van 140 mm, waarmee de insnijddiepte traploos tot een maximale diepte van 50 mm ingesteld kan worden. Dit wordt aangegeven middels een vaste schaalverdeling aan de zijkant van de Rabbits.

Ook een – bijzondere handige – nieuwe feature van de Rabbit-verticuteermachines is de draairichting van de messen: met de rijrichting

mee. Dit vraagt minder vermogen en heeft dus een positieve invloed op het brandstofverbruik. 'Voor de RD 1545, met een werkbreedte van 150 mm, volstaat een trekker met 30 pk. Met messen tegen de rijrichting in zou je hiervoor zo'n 50 pk nodig hebben', legt Bosch uit.

Nieuwe gemakken

Het frame van de Rabbits is aan beide zijden voorzien van een onderhoudsvrije V-riemoverbrenging met drie V-snaren per zijde. Beide frames zijn uitgevoerd met een driepuntsophanging voor categorie 1- én categorie 2-tractoren. Onder aan het frame zijn stelpoten gemonteerd om de machines na gebruik weg te kunnen zetten zonder de messen te beschadigen. Ook daar is de Rabbit RD-serie uniek in, laat Bosch weten. 'Dankzij de stelpoten hangen de messen vrij.' Hierdoor is de kans op verbuiging minimaal.

'De Rabbit RD is de machine die we altijd voor ogen hadden'

Ten slotte zijn de Rabbit RD's van Schouten uitgerust met een hydraulisch verstelbare spreidklep, waarmee je de spray van het geverticuteerde gras kan sturen. 'Die spray kan zo anderhalve meter de lucht in schieten. Om paden en reclameborden schoon te houden, hebben we de spreidklep, ook wel spreidvleugel genoemd, geïnstalleerd. Die geleidt het materiaal meteen weer naar de grond. Dat scheelt schoonmaken achteraf.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33576/daar-zijn-ze-de-nieuwe-verticuteermachines-van-schouten

IPM gaat verder dan gras en bodem alleen

‘Meer aandacht nodig voor biologische plaagbestrijding’

Bij duurzaam sportveldonderhoud hebben we het vaak over het bestrijden van onkruiden en schimmels zonder pesticiden. De overlast van plagen, zoals engerlingen, emelten en de eikenprocessierups, neemt echter steeds verder toe en is ook onderdeel van het beheer. Het is belangrijk om op plagen te anticiperen, stellen Mark Timmerman (Prograss) en Ad van Bruggen (Biocontrole). ‘Biologische plaagbestrijding is 100 procent onderdeel van IPM; het is belangrijk dat daar meer aandacht voor komt.’

Auteur: Nino Stuivenberg

We spreken af met Mark Timmerman en Ad van Bruggen op de Lochemse Golfclub. Dat we juist deze locatie gekozen hebben voor ons gesprek, is geen toeval. De Lochemse is de thuisbaan van Timmerman – hij zit er al jaren in de baancommissie – en op deze locatie is in het verleden veel getest met biologische bestrijding. Timmerman begint te vertellen: ‘Begin deze eeuw is Prograss in samenwerking met Henk Vlug gestart met de inzet van aaltjes op golfbanen. In die tijd werden nog chemische middelen ingezet tegen engerlingen. Wij introduceerden toen aaltjes als biologische bestrijding van de rozenkever.’

Onderdeel van IPM

Inmiddels zijn we ruim vijftien jaar verder. Per 1 april 2020 geldt het pesticidenverbod met voorlopig nog een aantal uitzonderingen, maar duidelijk is dat sport- en golfclubs over moeten op biologische plaagbestrijding. Daar is echter nog te weinig aandacht voor, merkt Ad van Bruggen van Biocontrole. ‘Het gebruik van chemie wordt alleen maar minder; die weg is inge-

slagen en dat zal niet zo snel teruggedraaid worden. We hebben het allemaal over IPM, maar bijna alleen in verband met onkruid of schimmels. Terwijl de manier waarop wij plagen bestrijden voor 100 procent onder IPM valt: het is een geheel biologische methode. We moeten daar meer aandacht aan geven.’ Timmerman voegt toe: ‘IPM gaat verder dan gras en bodem alleen. Een greenkeeper heeft te maken met zijn hele terrein; daar speelt veel meer dan gras en bodem. En er is een relatie tussen wat je in het ene gebied doet en het andere.’

Gebrek aan kennis

Waarschijnlijk hangt dit gebrek aan aandacht samen met het feit dat de meeste fieldmanagers en greenkeepers vooral verstand hebben van schimmels en onkruiden. Bij plagen is die kennis wat minder, denkt Timmerman. ‘Iedereen roept wel van alles, maar de kennis ontbreekt vaak. Als je puur naar de opleiding tot fieldmanager of greenkeeper kijkt, vraag ik me af hoeveel aandacht er voor plagen is.’ Van Bruggen deelt zijn mening en geeft een

Mark Timmerman (Phgrass) en Ad van Bruggen (Biocontrole)

‘Als je schade ziet, ben je te laat en loop je achter de feiten aan’

voorbeeld uit zijn eigen praktijk. ‘Ik geef veel lezingen en presentaties en stel dan over plaagdieren standaard dezelfde vraag. Engerlingen zijn larven van bladsprietkevers, zoals de rozenkever, meikever en junikever, en eten onder de grond aan wortels. Dat weten de bezoekers wel. Emelten kennen ze ook allemaal. ‘Eten die ook aan wortels?’, vraag ik dan. Veertig tot zestig procent denkt dan van wel, terwijl dat niet zo is. Dat geeft aan dat de kennis nog verbeterd kan worden: niet alleen weten wat er onder de grond speelt, maar ook wat ertegen te doen is.’

Achter de feiten aan

Dit jaar kwamen eind januari al de eerste meldingen binnen van foeragerende vogels op sportvelden, en de aanwezigheid van engerlingen en emelten lijkt toe te nemen. Timmerman: ‘Als je schade ziet, ben je te laat en loop je achter de feiten aan. De emeltenplaaft lijkt wel erger dan eerder. Greenkeepers klagen veel over emeltenschade op greens. Dat zou nog erger zijn geweest als er competitie gespeeld werd.’ Wil je ze op tijd bestrijden, dan moet je daar in het najaar al mee beginnen. Maar juist in die maanden is er geen overlast en dus wordt de aanpak vaak uitgesteld. Timmerman:

‘In september zien we niks op de greens, dus dan is het al gauw: “we kijken het even aan”. Zodra het voorjaar aanbreekt, is het echter weer feest. Door onze zachte winters blijven de emelten actief en vreten het gras aan. Van de engelingen is men zich langzamerhand wel bewust, maar ook daarbij kom je deze denkwijze nog tegen. Daar moet echt een knop om. Bij biologische bestrijding moet je vooruitdenken. In de grond ontwikkelen de larven zich al. Als je wacht tot de engelingen kevers worden en uitvliegen, volgt er weer eiafzet en wordt de plaagdruk alleen maar groter.’

Determineren van de juiste soort is erg belangrijk.

Larve van de rozenkever

Biodiversiteit

Waar de toename van engelingen en emelten vandaan komt, is moeilijk vast te stellen. Volgens Van Bruggen kan biodiversiteit een rol spelen. Door biodiversiteit krijgen we meer ruigtegebieden met hoog gras. Bovendien willen we steeds vaker water vasthouden en bufferen in plaats van afvoeren. Dat zijn locaties waar langpootmuggen zich het lekkerste voelen. Die goede omstandigheden vertalen zich naar onze sportvelden. Van Bruggen: ‘De eitjes worden altijd afgezet in lage vegetatie, want een emelt komt ‘s avonds en ‘s nachts boven de grond en eet aan de jonge aanzet van het gras. Bij lang gras kan dat bijna niet. Dat is één van de redenen dat je ze op golfbanen en sportparken zoveel tegenkomt. Dus we zullen de komende jaren denk ik wel een toename zien.’

 90% minder CO₂-uitstoot
voor meer duurzaamheid

Wie onderhoudt uw terreinen?

Maak kennis met onze smartrobotgrasmaaiers op belrobotics.com

 50% besparing

 Minder werklust

 Perfekte grasmat

 -90% CO₂

Nog krachtiger + Nog duurzamer + Eenvoudig gebruikersinterface + Eenvoudig onderhoud
Besturing, positionering, opvolging via internet en via een APP (iOS & Android)

IPC
GROENE RUIJTE
PRAKTIJKCENTRUM
VOOR VAKMENSEN

KUNSTGRAS
ALTIJD BESPEELBAAR DOOR
JOUW VAKMANSCHAP EN
HET JUISTE ONDERHOUD

Of het nu sneeuwt, regent of de zon schijnt, er kan altijd op kunstgras gespeeld worden. Maar dat kan alleen met het juiste vakmanschap en kennis over goed onderhoud. Tijdens de (praktijk) training Kunstgras leer je alles over de diverse soorten kunstgras, het onderhoud en de opbouw van de velden.

De praktische training draagt bij aan jouw deskundigheid en de duurzaamheid van het speelveld, want alleen met de juiste kennis en vaardigheden over de soorten kunstgras, de verschillende soorten infill en het effectief onderhouden, is het veld optimaal te gebruiken.

START: 15 SEPTEMBER

MEER INFORMATIE OF INSCHRIJVEN?
WWW.IPCGROEN.NL OF NEEM CONTACT OP
MET MARK VAN ESSEN, T 026-3550100

De namen mei- en junikever hebben eigenlijk niets meer met het insect te maken; je komt ze bijna het hele jaar tegen. Dat heeft met klimaat te maken en met het slepen van producten. Als een greenkeeper of sportveldbeheerder bijvoorbeeld plantgoed of graszoden koopt bij een teler elders in Nederland, kunnen er ook achtergebleven eitjes in zitten van kevers die van nature niet voorkomen in zijn omgeving.' Biocontrole begint elk jaar in mei met de eerste monitoringsrondes op natuurgrasvelden op sportparken, waarbij visueel en onder de grond gekeken wordt. Van Bruggen: 'Sportvelden waar ik eitjes of al engerlingen tegenkom, worden vanaf dat moment gemonitord. Uiteindelijk geven we advies over het wel of niet bestrijden en zo ja, het moment van bestrijden. Het doel is om te bestrijden voordat je secundaire schade hebt door roeken, kraaien, dassen, noem maar op. Daarmee ontzorgen we de sportparkbeheerders en zorgen we ervoor dat de velden altijd bespeelbaar zijn.' Het beste moment voor emeltenbestrijding is als het tegen de winter loopt, eind september of begin oktober, mits de bodemtemperatuur nog hoog genoeg is. 'Maar op dat moment heb je geen schade en moet je dus preventief geld uitgeven. Vaak ligt dat ingewikkeld.'

Ontwikkelingen in methoden

Kies je voor bestrijding met aaltjes, dan zijn er verschillende methoden om ze toe te dienen. In

Ekatop heeft een machine ontwikkeld die ook op terreinen met hoogteverschil uit de voeten kan

het verleden was het gebruikelijk om 's avonds te spuiten met een spuitboom. 'Die methode had wat haken en ogen, omdat je met levend materiaal werkt,' legt Timmerman uit. 'Je moet oppassen met zonlicht; daar kunnen aaltjes niet tegen. En de temperatuur en spuitdruk moeten goed zijn.' Daarom werden machines ontwikkeld om de aaltjes direct in de bodem te

injecteren. Een bekend voorbeeld is de Vredodoorzaaimachine, die gebruikt wordt om nematoden in te brengen met veel water. Het voordeel hiervan is dat je ook overdag kunt werken, maar de machine is betrekkelijk groot. Voor fairways op golfbanen, die vaak ondulaties hebben, is dat een probleem. Onder meer Ekatop, het bedrijf van Ed Kleinlugtebeld, heeft daarom een kleinere machine ontwikkeld die ook op dat soort terreinen uit de voeten kan.

Kevers zijn ook te vangen, al valt dat niet mee. Voor rozenkevers bestaan feromoonvallen, die met name op golfbanen geplaatst kunnen worden, maar minder interessant zijn op sportvelden in verband met vandalisme. Meikevers komen op het licht af. Je zou ze daarom met een lichtbron kunnen aantrekken, een lamp met glazen plaat, gecombineerd met een bak water met zeepsop. 'Maar als je dat doet, krijg je ook de kevers die normaal gesproken zouden langsvliegen,' zegt Van Bruggen. 'Dan haal je de ellende naar je toe. Conclusie: kevers zijn lastig en als je ze al vangt, heb je geen garantie dat ze nog geen eieren hebben afgezet,' vult Timmerman aan.

Overlevingstactiek

Heb je het over het afzetten van eitjes, dan is het bruggetje naar die andere bekende plaag gauw gemaakt: de eikenprocessierups. De overlast hiervan was vorig jaar groot. Volgens Van Bruggen is droogte één van de oorzaken daarvan. 'Door droogte zien we dat eiken er al

Vleermuisenkast langs de golfbaan

Hockeyen met een 'watergevoel' voor de prijs van een zandveld? Ontdek het Zandveld 2.0!

Meer weten? Neem contact op via
AnteaSport.nl of bel **+31 (0)570 679 444**

Watergevoel op een zandveld

Hockeyclubs spelen al tientallen jaren op vertrouwde zandvelden. Deze velden zijn ondanks de opkomst van snelle watervelden en mede door lagere kosten in aanleg en onderhoud, nog steeds zeer geliefd voor hockeyclubs om toe te passen en op te spelen.

Om de voordelen van beide te benutten heeft AnteaSport nu het 'Zandveld 2.0' ontwikkeld. Hierbij worden belangrijke speleigenschappen zoals de hoge en stabiele balsnelheid van een modern (semi)waterveld én het kostenvoordeel van een traditioneel zandveld in aanleg en onderhoud, optimaal benut. Weten hoe? Neem dan contact op met Antea Sport.

Voordelen Zandveld 2.0

- * Hoge en stabiele balsnelheid
- * Compact en gelijkmatig oppervlak
- * Speleigenschappen van een (semi)waterveld
- * Zand minder zichtbaar, rustig ogend geheel
- * 'Watergevoel' zonder sproeien

vroeg in het seizoen slecht bijstaan en bruin worden. Van alle rupsen, soms wel meer dan 100 soorten op een gemiddelde eik, gaat een gedeelte dood omdat er dan niets meer te eten is. Maar wat doet de eikenprocessierups anders dan andere rupsen: hij gaat wandelen, de boom uit, op zoek naar een andere eik. Het is zijn tactiek om te overleven. De toename komt volgens hem in ieder geval niet door de temperatuur in de winter. De eipakketjes van de processierups die in juli en augustus afgezet worden in de bomen, zitten daar tot en met maart. Die zijn zo afgeschermd dat temperaturen van +30 tot -30 geen invloed hebben op het uitkomen. 'De boerenuitspraak "het moet eens goed vriezen" gaat in dit geval niet op.'

Nederland vol vogelhuisjes

Over de manieren om rupsen te bestrijden, is al veel gezegd en geschreven. Maatregelen die niet werken, zijn de rupsenval – een zak om de boom – en plastic of dubbelzijdig tape. Hoe moet het dan wel? 'Ik promoot al jaren het ophangen van vleermuizenkasten, om zo meer vleermuizen naar locaties te krijgen waar veel rupsen en dus ook vlinders voorkomen. Vleermuizen eten eikenprocessievlinders en daarnaast ook meikevers. Een mooie combinatie', zegt Van Bruggen. 'En ook mestkasten voor mezen zijn populair. Heel Nederland hangt nu vol met vogelhuisjes. Het initiatief is goed; laten we dat vooropstellen. Maar vogels eten ook alle andere rupsen. Of het nu koolmezen zijn, pimpelmezen, spechten, boomkruipers: ze eten rupsen, soms ook rupsen die op de rode lijst van de Vlinderstichting staan. Daarnaast zijn er de bloemenmengsels; daar komen gaasvliegen en sluipwespen op af. 'Dat zijn natuurlijke vij-

anden van de eikenprocessierups doordat ze eitjes afzetten in alle rupsen. De keuze van een methode is dus niet zwart-wit, maar het werkt allemaal mee aan de biodiversiteit in de openbare ruimte.'

De enige selectieve manier om de eikenprocessierups te monitoren, is met feromoonvallen. Deze moeten dan eind juni, begin juli in de bomen gehangen worden. Een kanttekening is dat je deze vallen officieel niet alleen mag gebruiken ter bestrijding. 'Als je een product wilt inzetten als bestrijdingsmiddel, moet dat via een toelating door het Ctgb. Vallen hebben die niet. Je monitort er dus het aantal vlinders mee, en wat je vangt is meegenomen. Elke val heeft een werking van ongeveer 100 tot 150 meter in diameter. Ze werken relatief goed, stelt Van Bruggen. 'We weten uit tellingen van entomologe Silvia Hellingman dat 50 tot 55 procent van de gevangen mannetjesvlinders nog niet gepaard heeft. Op plekken waar feromoonvallen hangen, is de plaagdruk relatief hetzelfde gebleven, maar eromheen is die wel hoger geworden.'

Feiten en fabels

We sluiten het gesprek af met een aantal concrete adviezen. Hoe kun je als fieldmanager of greenkeeper het best optreden tegen plagen? Stap één is het in kaart brengen van het probleem: wat is de oorzaak? Timmerman: 'Wij kunnen meestal – op basis van foto's of locatiebezoek – al aangeven over welk type engeling we het hebben. Komen we er niet uit, dan sturen we een monster op naar Biocontrolle. Determineren is niet altijd simpel, maar erg belangrijk, want op basis daarvan kies je het

type aaltje of de mix van aaltjes die je gaat inzetten.' Niet alle aaltjes werken op alle engelingen. Is de determinatie eenmaal duidelijk, dan volgt advies over de aanpak: wanneer, waarmee en op welk moment is het mogelijk om te bestrijden? De cycli van kevers is daarbij belangrijk. Soms kun je beter wachten en pas bestrijden als het grootste deel van de eitjes uitgekomen is.

Kortom: biologische plaagbestrijding is complexe materie. 'Je moet heel goed in de gaten hebben wat de levenscyclus is', besluit Timmerman. 'Kijk maar naar de eikenprocessierups, waarover veel fabels de ronde doen. Op het moment van dit interview [eind mei, red.] zijn de eerste nesten van eikenprocessierupsen zichtbaar in de bomen. Dat betekent dat ze ook hun vervelende brandharen hebben, wel 700.000 per rups. Dus wees voorzichtig, want begrijpen we het beestje waar we last van hebben wel van A tot Z? De effectiviteit van biologische bestrijding hangt daarmee samen. Je doet dat niet altijd op een vast tijdstip; door weersinvloeden kan dat verschuiven. Als je eenmaal in de smiezen hebt hoe het allemaal werkt, kun je er veel mee bereiken.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33474/ipm-gaat-verder-dan-gras-en-bodem-alleen

Een emelt

‘Als je uit de sportwereld komt, begrijp je wat er van een veld verlangd wordt’

Tweede carrière voor voetbal-insiders: belijning bij amateur- en profclubs

Wat hebben Ajax, PSV, Feyenoord, FC Twente, NAC, NEC, FC Utrecht, Vitesse, Heerenveen, VVV, Willem II en de KNVB in Zeist gemeen? Dat is hun belijningsverf van Rofraline. Ronald Grotenbreg en Frank Kuster, de eigenaars van Rofraline, komen uit de voetballerij en geven het spel nog steeds kleur, ook nu ze speler en trainer af zijn.

Auteur: Karlijn Santi Raats

‘Rofra’ in Rofraline staat voor Ronald en Frank, Ronald Grotenbreg en Frank Kuster, de eigenaars. Deze twee belijningsmannen spreken de taal van de voetbalwereld: ze hebben beiden gespeeld en zijn ook beiden werkzaam geweest als trainer. Hun bedrijf Rofraline, dat sinds 2008 bestaat, draait op rolletjes, ook al is er dit jaar vanwege corona weinig belijnd. De belijningsspecial komt wat dat betreft in de toekomst. Maar het kan ook een tijd van bezinning zijn, waarin sportveldbeheerders tijd hebben om vakbladen te lezen en zich te verdiepen in machines, methoden, technieken en producten. Hoe toepasselijk: het idee om belijningsverf

te gaan verkopen, kwam bij Grotenbreg en Kuster op in de voetbalkantine. ‘We traden in contact met een Nederlandse belijningsverfproducent en gingen pionieren met hun verf.’ Het duo trok de stoute schoenen aan en toog naar profclub NEC, waar sportveldbeheerder Theo van Benthum hen ontving. Hij was gereserveerd, want NEC wordt voortdurend door leveranciers benaderd. Maar na twee weken proefdraaien met de Rofraline-belijningsverf belde hij Grotenbreg en Kuster terug. ‘De kwaliteit sprong eruit, net als de scherpe prijs. De witheid was goed, evenals de sterke hechting onder diverse omstandigheden: bij betreding,

‘We willen opdrachtgevers en clubs ontzorgen van het begin tot het eind’

natte omstandigheden en verschillende temperaturen. We gaven demo's met onze verf bij amateurclubs in de omgeving. De activiteiten waren toen nog "iets voor erbij". Snel daarna trokken we opnieuw de stoute schoenen aan en bezochten Feyenoord. Remy de Milde bleek geïnteresseerd. Hierna werden de Rofraline-activiteiten pas echt serieus. Steeds meer amateur- en betaaldvoetbalclubs raakten overtuigd van de kwaliteit van onze belijningsverf.

Doorontwikkeling

Enkele jaren later ontwikkelde Rofraline een complete lijn kant-en-klare belijningsverfsoorten, de types Easy en Easy Budget, en de concentraatsoorten Club, Plus en Prof. Hiernaast startte Rofraline met de belijningswagens Easy Basic en Easy Pro, en nog tal van materialen voor op en rond het voetbalveld. 'De belijningswagen Rofraliner Easy Basic is een kwalitatief goede wagen tegen een scherpe prijs, met dezelfde pomp, accu en nozzle als de belijningswagen Rofraliner Easy Pro. De opbouw is wel eenvoudig. De Rofraliner Easy Pro is de Rolls Royce onder de belijningswagens, met verstelbare en meebewegende markeerschijven, banden met stalen velgen, de mogelijkheid om er een extra jerrycan op te plaatsen en een stabiele ligging op het veld.'

Vrij snel na de oprichting, in 2010, specialiseerde Rofraline zich in de laagvolumespuittechniek – Grotenbreg gebruikt de term *low consumption*-spuittechniek –, oorspronkelijk afkomstig uit Engeland. Bij deze spuittechniek wordt innovatieve kant-en-klare belijningsverf verneveld. Het verfverbruik bedraagt 2 tot 3 liter per veld door het gebruik van een speciale nozzle en een krachtige pomp. Rofraline leverde vanaf het begin de benodigde belijningswagen met speciale spuitdop en bleef daarnaast de reguliere concentraatverf-spuitsystemen leveren. Rofraline werkt samen met Gertjan Hilarius van Grasjan Advies en Projectbegeleiding, tevens fieldmanager bij SC Heerenveen, en met Eric van Wijk van De Groene Mat. Zij verkopen Rofraline-belijningsverf. Daarnaast zet Hilarius de gps-robotbelijner Intelligent One in bij opdrachten vanuit zijn adviesbureau, met name bij de eerste keer dat er lijnen worden uitgezet. 'Lokale sportzaken en wat kleinere partijen verkopen onze verf ook, maar Grasjan Advies en Projectbegeleiding en De Groene Mat zijn volwaardige verkooppartners. De rest van de verkoop nemen wij graag zelf op ons, omdat er veel bij komt kijken en wij een persoonlijke

benadering belangrijk vinden. Wij spreken zelf de taal van de voetbalwereld en weten wat clubs nodig hebben. Door onze jarenlange activiteiten als speler en trainer hebben we een groot netwerk in de amateur- en profwereld. We kijken bij een club welke belijningsverf ze gebruiken en vragen wat de behoeften zijn. Op basis daarvan blijkt of ze concentraatverf of kant-en-klare verf nodig hebben en als het gaat om mengverf, in welke verhouding. Rofraline Prof is wellicht wat duurder, maar je kunt ermee mengen in een verhouding van 1 op 10. Je hebt er dus veel minder van nodig. Elke club heeft zijn eigen wensen. Zoals je bij huisverf kunt kiezen tussen Sikkens of een huismerk, kunnen wij ook verschillende kwaliteiten leveren, allemaal tegen concurrerende prijzen.'

Laagvolumespuiten

'We waren één van de eerste partijen die zich hierin specialiseerde. Later pikten ook andere partijen in Nederland dit op', stelt Grotenbreg. 'Deze *low consumption*-spuittechniek sloeg aan en is nog steeds populair. In de amateurwereld zien we dat vrijwilligers schaars worden. De clubbesturen zijn zuinig op deze mensen en willen het hen zo makkelijk mogelijk maken. De *low consumption*-spuittechniek betekent concreet dat de vrijwilligers de jerrycan met kant-en-klare belijningsverf alleen een keer goed hoeven te schudden en vervolgens ongeveer drie velden met een jerrycan kunnen belijnen.' Ook betaaldvoetbalorganisaties, die eveneens veel trainingsvelden te belijnen hebben, werken efficiënter met de *low consumption*-spuittechniek. 'Omdat ze zoveel velden achter elkaar moeten belijnen, vinden ze het prettig dat ze door kunnen werken en onderweg niet bij hoeven te vullen. Daarbij gebruiken veruit de meeste stadions in Nederland Rofraline Easy vanwege de hoge kwaliteit én snelle droging', aldus Grotenbreg.

Volgens Grotenbreg is de hechting van belijningsverf die met de vernevelingspuittechniek is opgebracht beter dan die van concentraatverf, in elk geval zeker niet minder. De verf droogt ook sneller, zegt hij, omdat er veel minder water aan toegevoegd wordt. 'Als je vier of vijf delen water bijmengt, moet dat water allemaal verdampen, opdrogen. Bij deze kant-en-klare verf is dat beduidend minder.' Hij vervolgt: 'De kant-en-klare verf is speciaal ontwikkeld in combinatie met onze belijningswagens en bijbehorende *low consumption*-nozzles. Verf van andere merken is wellicht

Rofraliner Easy Pro

'S WERELDS SNELSTE BELIJNINGSROBOT

› **Eerste belijning:**
ontwerp, verander, kopieer of
verplaatst voetbalvelden in
enkele minuten

› **Gemakkelijk in gebruik:**
zeer gebruiksvriendelijke
bediening

› **Belijnt zelfstandig:**
zodat de belijner tijd heeft
voor andere taken

› **Flexibel:**
compatibel met elke
Expoline-verf

› **Lichtgewicht:**
minder dan 30 kg
zonder batterij

Laat uw velden uitmeten en belijnen door Expo-Line.
Vraag uw offerte aan op info@voetbalmateriaal.com.

Rofraline werkt samen met Gertjan Hilarius van Grasjan Advies en Projectbegeleiding, tevens fieldmanager bij SC Heerenveen, en Eric van Wijk van De Groene Mat. Zij verkopen Rofraline-belijningsverf.

‘De Rofraliner Easy Pro is de Rolls Royce onder de belijningswagens’

Medewerkers van de gemeente Rotterdam zagen in New York anderhalvemeter-cirkels van verf

wel geschikt om met hoge druk te verspuiten, maar kan volgens Grotenbreg niet goed door de nozzles van Rofraline. Er is nog een verschil met het hogedrukspuitsysteem waarmee belijningsverf ook wel wordt opgebracht: ‘Bij de hogedrukspuittechniek wordt de hoeveelheid verbruikte verf weliswaar gehalveerd – uitgaand van gemiddeld 10-15 liter verf per veld –, maar bij de vernevelingsspuitechniek wordt maar 2 tot 3 liter per veld gebruikt. Daarbij zijn de verfsoorten totaal niet met elkaar te vergelijken. Met een jerrycan Rofraline kant-en-klare verf kunnen ongeveer drie velden worden belijnd.’

Anderhalvemeter-cirkels

Medewerkers van de gemeente Rotterdam zagen in New York anderhalvemeter-cirkels van verf. Op 20 mei 2020 rinkelde de telefoon bij Rofraline: of zij dezelfde middag nog verf en belijningswagens konden leveren. ‘Twee uur later stonden we ter plekke met vier belijningswagens en een bus vol jerrycans. Vier groepen van de uitvoerende partij, Den Boer Groenprojecten, trokken hiermee de parken in om anderhalvemeter-cirkels te trekken, zodat parkbezoekers voldoende afstand zouden houden in de strijd tegen corona.’ De vraag naar belijningsverf voor anderhalvemeter-cirkels nam hierna een vlucht. In de gemeente Utrecht brengt aannemer Agterberg anderhalvemeter-cirkels met Rofraline-verf en -belijningswagens aan in parken. Ook beheerders van recreatieparken en -plassen, zoals Uiterwaarde in het rivierengebied, nemen de belijningsverf af.

Service

Rofraline helpt mee waar nodig: ‘We staan letterlijk klaar voor onze klanten. Dat hoort bij een goede service. In Slijk-Ewijk hebben we de uitvoerders op gang geholpen met onze belijningswagens en verf. In Huissen in de gemeente Lingewaard, aan het water, hebben we het werk zelf uitgevoerd.’ In Amsterdam zijn anderhalvemeter-cirkels met een Intelligent

One gemaakt. Volgens Grotenbreg ben je bij het aanbrenge met een belijningswagen echter flexibeler en is de klus handmatig uiteindelijk sneller geklaard.

Een ander onderdeel van de service is het onderhoud. ‘Dat voeren we zelf uit. We adviseren om eenmaal of tweemaal per jaar klein onderhoud door ons te laten doen. Dat betekent vloeistofslangen vervangen, draaiende delen weer goed laten lopen, de accu controleren en eventueel vervangen en kijken of het spuitgedeelte nog goed werkt. We voeren het onderhoud uit bij de club en hebben alles bij ons; dit bespaart veel tijd. Met het onderhoud willen we voorkomen dat men tijdens het belijnen met panne komt te zitten.’ Grotenbreg sluit af: ‘Persoonlijk contact, goede producten en hands-on onderhoud vormen onze totaal-service, zodat opdrachtgevers en clubs geen zorgen hebben.’

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33564/als-je-uit-de-sportwereld-komt-begrijp-je-wat-er-van-een-veld-verlangd-wordt

'Langzaam maar zeker zal de verkoop van de belijningsrobot gaan lopen'

Het loopt nog niet storm, maar belijningsrobots worden steeds gebruiksvriendelijker

Alhoewel de investering voor velen nog te groot is, denkt zowel Arjen Spek van Milati Grass Machines als Raf Bogaerts van Expoline dat robotbelijning de toekomst wordt. Wanneer dit vakbladen vraagt naar de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van belijnen, gaat het dan ook vooral over robots en verf voor robots.

Auteur: Karlijn Santi Raats

Expoline

Expoline uit Tessenderlo levert voetbalmaterialen door heel Europa, ook bij profclubs. Expoline brengt belijningsverf onder hoge druk aan, waardoor er minder van nodig is. De *vanishing spray* die scheidsrechters gebruiken op internationale toernooien, in nationale competities en in de Champions en Europa League om het muurtje bij vrije trappen aan te geven, is ook een product van Expoline. Afwasbare verf verkoopt Expoline ook.

Altijd doorontwikkelen

Al sinds 2002 plaatst Expoline tankunits met een hoogte van 2 m en een diameter van 95

cm bij verenigingen. Ze hebben een inhoud van 540 l met kant-en-klare belijningsverf en worden vier tot vijf keer per jaar opnieuw gevuld. Sinds 2008 verkoopt het bedrijf ook voetbalmaterialen, en in 2012 startte Expoline met een statiegeldsysteem voor de jerrycans met kant-en-klare belijningsverf. Sinds vorig jaar maakt Expoline samen met transportbedrijf FedTrans distributeritten met grote citytrailers met een inhoud van 10.000 liter. Er kunnen zo'n 25 klanten per rit bediend worden; zo brengt het bedrijf het aantal transportbewegingen dus terug. Het laatste nieuws brengt CEO Raf Bogaerts in juni 2020: 'We zijn bezig om een speciale verf te ontwikkelen voor onze belij-

ningsrobot Robot Line Maker, die we samen met Tiny Mobile Robots, *premarking*-specialist voor wegen, hebben ontwikkeld. De Robot Line Maker heeft de innovatieprijs gewonnen op de Paysalia-beurs in Lyon. Deze robot wordt bestuurd met een tablet en gebruikt acht referentiepunten (de vier hoeken van het veld en de doelpalen) om een veld automatisch te kunnen belijnen. De robot berekent met behulp van gps de grootte van het veld en waar de lijnen moeten komen. Binnen een half uur is het veld belijnd; dat scheelt enorm veel tijd. Als je het op de traditionele manier doet, ben je een paar uur kwijt.' Dit najaar komt Bogaerts naar buiten met meer nieuws over de nieuwe robotbelijningsverf.

Robot Line Maker

De robot is 100 procent gps-gestuurd en wordt bediend via een tablet, die in verbinding staat met de robot via bluetooth. Bogaerts: 'Dankzij de nieuwste generatie technologie en algoritmen werken wij met het RTK-netwerk. Dit is een netwerk van basestations die verspreid staan in Nederland, maar ook in andere landen, en zorgen voor extra nauwkeurigheidbepalingen.'

7 min. leestijd

BELIJNEN

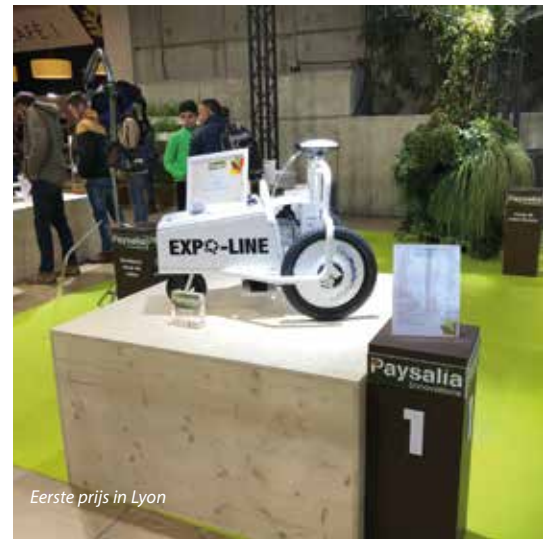
Dus er is geen extra gps-ontvanger nodig voor een betere ontvangst? Kunnen bomen of flatgebouwen voor verstoring zorgen? Bogaerts schudt zijn hoofd. 'Bomen en flatgebouwen kunnen altijd zorgen voor een beperking van de gps-signaalontvangst. Dat geldt voor alle apparatuur die werkt met gps-signalen, of het nu gaat om belijningrobots, machines voor de aanleg van sportvelden, wegebouw enzovoort. Een extra ontvanger heeft geen meerwaarde, omdat ook deze afhankelijk is van de aanwezigheid van een gps-signaal. Samengevat: wanneer er geen gps-signaal is, kan je het ook niet optimaliseren. Wij hebben onze technologie hiervoor verbeterd door het ontwikkelen van nieuwe algoritmen in de software van de robot. Wanneer er minder of onvoldoende gps-bereik is, schakelen wij over op een ander algoritme, waarbij de robot minder afhankelijk is van de gps-signalen. Het resultaat is dat wij dankzij deze doorontwikkeling een veel hogere nauwkeurigheid behalen op plaatsen met een verminderde gps-ontvangst. Een extra gps-ontvanger hebben wij dus niet nodig.' De kostprijs van de Robot Line Maker bedraagt 26.500 euro. Er zijn nu drie Robot Line Makers verkocht in Nederland, aan de gemeenten Utrecht, Rotterdam en Urk. Bogaerts: 'Dankzij de volgende generatie robots zien wij gemeentes in zowel Nederland, België als Frankrijk toch kiezen om te investeren in onze robottechnologie. De Robot Line Maker is namelijk erg gebruiksvriendelijk en eenvoudig. Deze nieuwste generatie is een lichtgewicht, kan overal worden ingezet zonder extra benodigdheden en belijnt vlotjes tot vijftien voetbalvelden met één accu. Door zijn lichte gewicht kunnen gemeenten en aannemers de robot snel trans-

porteren van het ene naar het andere sportpark of naar een andere werkplek.'

Turf Tank One

Eigenaar Arjen Spek trapt af met het assortiment van Milati. Dat omvat Fleet Line Markers-concentraatbelijningsverven en belijningswagens met mengunit, waarmee je zelf de mengverhouding kunt bepalen, en de kant-en-klare COG Aline-belijningsverven, die geleverd worden in jerrycans en na gebruik door Milati worden opgehaald en gerecycled door Fleet Line Markers. Ook de lasergestuurde belijningswagen Fleet Beamrider wordt even voor het voetlicht geplaatst. Volgens Spek loopt die vooral goed bij stadions van BVO's – waar de gps-ontvangst vaak slecht is en laser een oplossing biedt – en bij aannemers die kunstgras belijnen.

Maar al gauw duikt ook bij Spek het onderwerp robotbelijnen op. In de zomer van 2018 presenteerde Milati Grass Machines de Intelligent One, de volledig gps-gestuurde robot die zelfstandig belijnt. De Deense uitvinders van deze belijningsrobot, Andreas Ydesen en Anders Sørensen, wonnen er in 2017 de innovatieprijs mee op de Saltex-beurs. Het bedrijf dat zij oprichtten, Intelligent Marking, is per 2020 overgenomen door de Amerikaanse importeur Turf Tank, die vanaf 2017 de distributeur was in de Verenigde Staten en de Intelligent One

Eerste prijs in Lyon

Levering door Expoline

Binnenkort komt Expoline met een speciale robotbelijningsverf

'Bij onvoldoende gps-bereik schakelen wij over op een ander algoritme'

Raf Bogaerts

Expoline

Opleiding om te kunnen werken met de Robot Line Maker bij de gemeente Cavallon in Frankrijk

De Turf Tank One

Opleiding om te kunnen werken met de Robot Line Maker bij de gemeente Urk

Grasjan Advies en Projectbegeleiding belijnt in Noord-Nederland jaarlijks zo'n dertig velden, Krinkels past de robot toe op de 250 velden die het bedrijf onderhoudt en De Enk Groen & Golf belijnt de trainingsvelden van Vitesse ermee sinds september 2019. Hier en daar wordt de robotbelijner bij Milati geleased; zo heeft de Turf Tank One na de zomerstop van vorig jaar velden uitgezet in de gemeenten Amsterdam, Breda en Zwijndrecht.

Spek heeft een lange adem en gelooft in de Turf Tank One: 'Deze robotinvestering moet gebudgetteerd worden. Ik schat in dat gemeenten in deze onzekere tijd de hand wat op de knip houden. Maar er gaat een tijd komen dat ze hem gaan aanschaffen; daar ben ik zeker van. Ik wil de robot en de belijningsverf liever verkopen dan verhuren. Ik bied leasen wel als service aan, maar wil geen concurrent worden van klanten c.q. aannemers.'

Nauwkeurigheid

'Robotbelijning is al een hele innovatie op zich. De Tank Turf One biedt erg veel mogelijkheden. Je kunt er alle sportvelden mee belijnen die je wilt en hij is tot op 1 cm nauwkeurig. Bij BVO's hangt er veel van af of een bal net wel of net niet de achter-, zij- of doellijn heeft gepasseerd.' Die nauwkeurigheid komt volgens Spek doordat de robot volledig gps-gestuurd is, in tegenstelling tot de ook voorkomende combinatie van gps- en gsm-gestuurd. Hiermee doelt hij op de besturing van de eerste versie van de

Intelligent One. Later stapten de Deense ontwikkelaars over naar volledig gps-gestuurd, met een gps-ontvanger in de buik van de robot en een tweede gps-ontvanger in de vorm van een basisstation in of bij het veld.

Spek vervolgt: 'Als een robot deels gsm-gestuurd is en de telefoniepaal staat 10 km verderop, waardoor het signaal slecht is, belijnt de robot onnauwkeuriger en zal overbelijning nooit zo nauwkeurig zijn als met een 100 procent gps-belijner. De interne gps-ontvanger zit in het midden van de Turf Tank One. Voorheen moest je de robot handmatig, op het gevoel, met dat middelpunt exact boven de cornerpunt plaatsen voor het prikken van de juiste gps-coördinaat. Dat kostte even tijd en op en neer schuiven met de robot. Het programma is nu zodanig bijgesteld dat je de zichtbare spuitmond van de robot daarvoor kunt gebruiken. Het is voor aannemers fijn dat ze nu sneller nauwkeurig kunnen werken. Wanneer er opnieuw wordt belijnd, kun je er zeker van zijn dat er exact over de vorige lijn heen wordt belijnd in plaats van dat de lijn iets opschuift, afhankelijk van hoe de connectie is.'

Verbeteringen

Niet alleen heeft de belijningsrobot een nieuwe naam, hij is volgens Spek ook een stuk gebruiksvriendelijker geworden. Hij wordt geprogrammeerd vanuit een app op een Android-tablet die bij de robot wordt geleverd. Tientallen templates van sportvelden en atletiekbanen kun-

nen geprogrammeerd worden in de robot, die deze vervolgens binnen handmatig ingevoerde gps-coördinaten 'uittekent' op een sportveld. De gps-coördinaten zijn doorgaans de punten van de hoeken van het veld. 'Voor het wisselen van een template waren voorheen veel stappen nodig', vertelt Spek. 'De lay-out van het programmeringsscherm bestond uit een lange lijst met veldtypenamen en veldafmetingen. In die lijst moest je op en neer scrollen op zoek naar het juiste veld. Nu is de weg erheen versimpeld.

Je ziet een overzicht met afbeeldingen van elk sportveldtype, je klikt op de gewenste afbeelding – bijvoorbeeld 'soccer field' – en ziet dan alleen de beschikbare voorbeelden van dat soccer field. Je drukt op het gewenste veld en klaar is Kees. Je kunt het vergelijken met de eindeloze stappen in Windows en de intuïtieve eenvoud van Apple.'

Voorheen moest je voor het uitzetten van de gps-coördinaten steeds opnieuw naar de cornerpunten van het veld rijden. Inmiddels kun je vanachter het bureau deze locaties invoeren en hoef je er niet meer voor naar buiten met de robot.'

Publiekstrekker

De ontwikkeling mag dan langzaam maar gestaag verlopen, de Turf Tank One blijkt in elk geval al een goed uithangbord voor Milati.

Basisstation
Turf Tank One

De Intelligent One was in 2019 *the talk of the town*, in elk geval in de sportveldenwereld. Sportverenigingen vragen ernaar omdat ze erover gelezen of gehoord hebben, snappen dat het kostentechnisch onhaalbaar is, maar krijgen van Milati een prima alternatief geadviseerd in de vorm van een traditionele belijningswagen met verf. 'Daardoor hebben we er aardig wat klanten bij gekregen', aldus Spek.

Social distancing-ringen

Er is verf voor op natuurgras, kunstgras, gravel en beton. In deze coronatijd wordt betonverf gebruikt om symbolen, pijlen en social distancing-ringen te trekken. Spek: 'Ik zag hoe in New York en in parken in Rotterdam en Utrecht anderhalvemeter-cirkels werden geplaatst met veel mankracht en een belijningskar. Ik bedacht dat de Intelligent One daar ook voor toegepast kon worden en regelde hiervoor een aanpassing in de software. Als onderaannemer kon Milati met de Tank Turf One aan de slag op locaties in de gemeenten Zwijndrecht, Amsterdam en Den Haag om coronacirkels te plaatsen. Maar de Turf Tank One heeft ook bewezen kampeerplekken op campings te kunnen belijnen.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33572/langzaam-maar-zeker-zal-de-verkoop-van-de-belijningsrobot-gaan-lopen

Rechtlijnig

Strakke belijning dankzij gps-besturing

Iedere fieldmanager weet hoe tijdrovend het bijhouden van de belijning van een sportveld is en hoe moeilijk het is om kaarsrechte lijnen te trekken. Veel fieldmanagers weten inmiddels dat dit een stuk sneller en beter kan met een gps-lijnmarkeringsrobot. Gertjan en Dilande Hilarius van Grasjan.nl hebben het er maar druk mee. 'Wij maken het werk voor de vrijwilligers veel lichter. Het levert de club op verschillende manieren veel op.'

Auteur: Heidi Peters
Foto's: SC Heerenveen

Gertjan Hilarius houdt zich al jaren bezig met gras. Hij adviseert en neemt de rol van projectmanager op zich voor sportvelden en golfterreinen. 'Ze noemen me vaak Grasjan in plaats van Gertjan.' Toen enkele jaren geleden steeds meer gps-gestuurde maaimachines hun intrede deden op de sportvelden, realiseerde het ondernemersechtpaar zich dat er ook op het gebied van belijning nog veel te winnen viel aan kwaliteit, tijd en moeite. In 2018 kwamen ze in contact met de Nederlandse importeur van de Intelligent One, een uit Denemarken afkomstige gps-gestuurde belijningsrobot. Hiermee begon een periode van testen en uitproberen. 'Het wordt verkocht als plug-and-play', vertelt de inmiddels ervaren Gertjan, 'maar dat is niet zo. Je bent zo een jaar tot anderhalf jaar verder voor je de machine echt goed kent. Na dat jaar hadden we inmiddels zo'n grote klantenkring, dat we hebben geïnvesteerd in een tweede. Steeds meer fieldmanagers door het hele land ervaren hoeveel dit hen oplevert.'

Fikse klus voor vrijwilligers

'Een veld haaks uitzetten is moeilijk. Je bent met drie vrijwilligers drie uur bezig voor één veld, mits er geen gedoe is met het verkeerde touw en dat soort dingen. Het kost vrijwilligers dus veel tijd en ze ervaren het ook als een druk als dit hun wekelijkse of tweewekelijkse taak is. Bovendien zijn de lijnen nooit kaarsrecht. Gps biedt zoveel mogelijkheden: rechte lijnen, haaks uitzetten, het is zo gefikt wanneer wij langskomen. We hebben tarieven vanaf € 90 exclusief btw, inclusief verf, voor het strak en kloppend belijnen van een sportveld of -terrein. Om te beoordelen of dit veel is of niet, moet je ook eens goed kijken naar je kalkverbruik.'

Drie velden met één jerrycan

'Veel sportclubs hebben niet in de gaten hoeveel ze kwijt zijn aan kalk. Bedragen rond de € 100 per week zijn heel gewoon. En dan is er nog de tijd die je kwijt bent, en de niet helemaal rechte belijning. De Intelligent One, onze gps-belijningsrobot, kan drie velden belijnen met een jerrycan van 10 liter. Hij is dus veel zuiniger in het gebruik dan de kalkwagen. Bij

4 min. leestijd

BELIJNEN

veel clubs komen wij langs tijdens de winter- of zomerstop, bij andere clubs vaker; die hebben een abonnement voor een vastgesteld aantal keren per jaar. In de weken dat wij niet komen, is het werk voor de belijners een stuk eenvoudiger en sneller uit te voeren. Ze hoeven alleen maar de door onze robot getrokken rechte lijnen, haakse hoeken en ronde cirkels te volgen en klaar. Zo houden vrijwilligers ook plezier in hun klus. De Intelligent One-lijnmarkeringsrobot onthoudt de coördinaten van het veld, dus wanneer we terugkomen, krijg je exact hetzelfde resultaat.'

De ene kalk is de andere niet

In principe kun je alle soorten verf in de robot doen. 'Maar wij hebben wel onze voorkeur. Een kant- en-klaar product lukt meestal wel, maar bij producten die je zelf moet mengen, luistert het nauw; dan raakt het eerder verstopt. Wat we ook belangrijk vinden, is dat de belijningsverf snel droogt. Goede belijningsverf doet dat. In de hoeken rijdt de robot soms over een net getrokken lijn. Is de verf dan nog nat, dan zou de robot gaan stempelen.'

De Intelligent One wordt nog steeds doorontwikkeld

Intelligent One-belijningsrobot

Artificial Grass Recycling

Van oud kunstgras naar hoogwaardige circulaire grondstoffen.

Per direct opslag mogelijkheden voor kunstgras in Amsterdam.

GBN AGR is de partij in Nederland met de eerste circulaire verwerkingsfaciliteiten voor end-of-life kunstgras.

Wij streven naar 100% duurzame, circulaire verwerking van de kunstgrasmatten!

In het Amsterdamse havengebied verwerken wij uw oude kunstgras circulair tot hoogwaardige, nieuwe grondstoffen.

Interesse in hoogwaardige circulaire grondstoffen? Diverse soorten circulaire infill en Recycle Turf Agglomerate (RTA) zijn per direct beschikbaar voor afname.

www.gbn-agr.nl | 030 296 64 85

Belijningsrobot aan het werk

Veel sportclubs hebben niet in de gaten hoeveel ze kwijt zijn aan kalk

Ieder zijn eigen lijn

De vraag naar de robot stijgt en er is ook een ontwikkeling in het soort oplossingen dat gevraagd wordt. Gertjan: 'We werken inmiddels steeds meer samen met belijningsbedrijven, die ons als partner zien en ons inhuren. Ook veel aannemers die sportveldonderhoud uitvoeren, huren ons in. Zij hebben een bestek en op basis daarvan moeten de lijnen voor de eerste keer worden gezet. Een meetbedrijf laten komen is veel duurder. Wij komen met onze Intelligent One, zetten het veld en de coördinaten uit en de volgende keer heb je exact dezelfde lijnen.'

Hij vervolgt: 'Je kunt deze methode voor allerlei sporten gebruiken. We belijnen ook velden en terreinen voor Amerikaans voetbal, lacrosse (hoofdklasse, heren en dames), honkbal, softbal, rounders, rugby league, rugby union, gaelic football en atletiekbanen. Maar ook permanente

belijning op bijvoorbeeld kunstgrasvelden behoort tot de mogelijkheden. Dit jaar zou in Leeuwarden het WK Ultimate Frisbee worden gehouden en wij waren gevraagd voor de belijning. Nu is dit vanwege de coronacrisis uitgesteld tot volgend jaar, maar het zijn wel projecten die we kunnen aannemen. Overal waar tijdelijk witte lijnen nodig zijn, voor evenementen, parkeerplekken, noem maar op, kunnen wij die aanbrengen. Kaarsrecht. Of niet, want er is ook weleens vraag naar tekeningen en tekst.'

Innovatie en ontwikkeling

De Intelligent One is nog altijd een nieuw product en wordt nog steeds doorontwikkeld. 'Er wordt in Denemarken door de fabrikant naar ons geluisterd', vertelt Dilande. 'Wij kregen de vraag of we met de belijningsrobot ook teksten konden maken. Tijdens de lockdownperiode waren er sportclubs die hun supporters iets

wilden aanbieden; ze deden dat met een tekst op het veld, zoals 'SC Heerenveen laat je nooit alleen'. Die mogelijkheid was er in eerste instantie niet, maar het is leuk om te kunnen meedenken en communiceren over de verdere ontwikkeling van de robot.'

Gertjan heeft een mooi voorbeeld van hoe het fout kan gaan met de belijning van een veld: 'Elke belijner zet zijn ijkpunt op het leunhek. Wanneer je daar staat, zie je verschillende krasjes. Wordt het hek eens verplaatst, dan heb je een probleem. Zo waren we eens een veld aan het belijnen. De robot sloeg vijf meter voor de doelpalen al af. We snapten er niks van, want met gps kun je eigenlijk geen fouten maken. Wat bleek: het veld was al jaren vijf meter te lang! De vrijwilliger die erbij was, moest lachen en zei: 'Geen wonder dat we op dit veld altijd verliezen.' Een strakke belijning maakt een voetbalveld af. Je moet ook mooi maaien, maar een goede lijn maakt het veld pas echt af.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33507/rechtlignig

‘Bij alles wat wij kopen, staan het gemak en de mening van de gebruiker voorop’

MF voor natuurgras, John Deere voor kunst

In 2018 schreef de gemeente Rotterdam een aanbesteding uit voor de aankoop van onderhoudsmachines voor de sportvelden van deze gemeente. Die tender is nu een paar jaar onderweg. Arjan van Bodegom, locatiemanager van het geprivatiseerde Rotterdams Sportbedrijf, daarover: ‘De gebruiker staat bij ons centraal. Ik investeer liever een euro meer in een machine die echt gebruikt wordt dan dat ik op de laatste cent let.’

Auteur: Hein van Iersel

Wat trekkers betreft, is Rotterdam een rode stad. Van oudsher wordt daar meestal geïnvesteerd in Massey Ferguson-tractoren. Volgens Van Bodegom is dat zo gegroeid. Niet verwonderlijk, daarom, dat MF-dealer Joost Klok een belangrijk onderdeel van de aanbesteding van 2018 gegund kreeg: een contract om twee jaar tractoren te leveren aan de gemeente, met daarna een mogelijke verlenging van

twee keer één jaar. Hoewel er dus gewoonlijk MF-tractoren gekocht werden door de gemeente, werd er dit keer een uitzondering gemaakt voor de tractoren die ingezet worden voor het onderhoud van de kunstgrasvelden. Daar werd gekozen voor groen-geel, om precies te zijn de John Deere 4066R. Op de vraag aan Arjan van Bodegom waarom hiervoor gekozen is, heeft hij de precieze technische details niet paraat.

Daar gaat het volgens hem ook niet om. Van Bodegom: ‘Ik zit zelf niet op die machines en mij moet je zoiets dus niet vragen. Waar het mij om gaat, is dat mijn mensen er goed mee kunnen werken. En die hadden een duidelijke voorkeur voor John Deere, ook al zijn die machines misschien wat duurder. Het is overigens niet zo dat we altijd zonder discussie kopen wat onze mensen willen. Het moet wel goed zijn. Maar

3 min. leestijd

De stem van de gebruiker telt zwaarder dan de prijs

de mening van de medewerkers die ermee werken, telt heel zwaar.'

Een van de unieke punten van de John Deere 4066 is de *hitch assist*. Op de wielkappen zit een knop waarmee je vanaf de tractor de machine centimeters terug kunt laten lopen. Volgens Eduard van der Zwam van John Deere-dealer Kraakman is dat een unieke eigenschap, die er vooral voor zorgt dat je veel veiliger en makkelijker kunt werken.

Overigens is de John Deere-tractor niet het enige voorbeeld waarbij Rotterdam en Van Bodegom eerder kiezen voor gebruiksgemak dan voor de laagste prijs. Van Bodegom: 'Het tweede kavel van deze aanbesteding ging om maaimachines. Daar werd een duurdere Roberine-kooimaaier verkozen boven een Ransomes. En dat terwijl de aanbesteding was gewonnen door Pols Zuidland, die logischerwijs liever zijn eigen merken naar voren schuift dan merken van derden. Je moet overigens niet denken dat het bij ons financieel niet op kan. Wij letten echt wel op de kosten.'

Beter werken en kortere lijnen

Sinds ruim anderhalf jaar is het Rotterdams Sportbedrijf geen integraal onderdeel meer van de gemeente. Van Bodegom: 'Het sportbedrijf is geprivatiseerd, met de gemeente als enige eigenaar.' Volgens de manager van de buitensport heeft dat zeker voordelen gehad: 'De lijnen zijn korter geworden en als het gaat om aanbesteden, hebben we veel meer regie dan vroeger. We kunnen heel goed zelf bepalen welke kwaliteit wij eisen, en die komt dan in de tenderdocumenten te staan. Eerder hadden we te maken met inkoopspecialisten van de gemeente. Mijn visie is dat dit toch wat stroperiger werkt. Wij moeten overigens op dezelfde manier aanbesteden als eerst, maar er zijn nu een aantal mensen van het NIC bij ons gedetacheerd, die zorgen dat onze eisen tot goede tenders worden verwerkt.'

Nieuwe 3R- en 4R-serie compacttrekkers van John Deere 3033R

Onderhoud

Wat verder nog veranderd is bij de overgang naar een geprivatiseerd sportbedrijf, is de manier waarop het onderhoud geregeld is. Van Bodegom: 'Ik ben best wel trots op ons machinepark, maar anders dan in het verleden onderhouden we dat niet meer zelf. Op locatie Noord hebben we een monteur van Pols Zuidland die een dag per week het kleine onderhoud aan machines uitvoert. Het groot onderhoud, zoals kleppen stellen, wordt uitbesteed aan de leverancier.'

Nieuwe 3R- en 4R-serie compacttrekkers van John Deere 3045R

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33492/bij-alles-wat-wij-kopen-staan-het-gemak-en-de-mening-van-de-gebruiker-voorop

Gepast omgaan met water zonder velden tekort te doen wordt steeds belangrijker

Vochthuishouding sportvelden op afstand gemonitord door sensoren

In opdracht van Sportservice Ede zijn er sensoren geplaatst in sportvelden in Ede door Van de Haar Groep. Krinkels deed dat in sportvelden in de gemeente Winsum en deze maand in Maastricht.

Het ConnectedGreen-systeem bestaat uit slimme sensoren, een cloud-omgeving en een app voor zowel opdrachtgever als opdrachtnemer. In een logboek kunnen alle genomen maatregelen en uitgevoerde taken worden genoteerd. In een dashboard kunnen beide partijen de status van alle projecten inzien. Als er iets aan de hand is, ontvangen de betrokken partijen bericht via de app.

René Voogt: 'Vooral bij sportvelden zonder ingebouwd beregeningssysteem is het belang-

rijk om de vochthuishouding in de gaten te houden. Bij sommige gemeentecomplexen beregenen sportverenigingen nog met haspels. Het kost veel tijd om die op de juiste plaats te krijgen. Dan is het handig om te weten wanneer je waar moet zijn met die haspel; dat scheelt een hoop onnodige transportbewegingen. Doordat de sensoren vochttekorten signaleren, wordt het gras niet geel, en wanneer er geen vochttekort is, verspil je geen water. De gemeten vochtgegevens zijn inzichtelijk voor zowel sportveldbeheerders als -gebruikers.'

Plaats van de sensoren

Krinkels had al sensoren geïnstalleerd onder het grasveld op het Museumplein in Amsterdam.

Sensorenleverancier ConnectedGreen, bekend van de vochtsensoren bij groenprojecten, bomen, boombakken en dak- en gevelgroen, is sinds vorig jaar met pilots actief in de sportveldenmarkt. Salesmanager René Voogt: 'Een tekort aan vrijwilligers, maar ook aan water, dat is de nieuwe realiteit. Wanneer de speeldruk hoog is, helpen vochtsensoren om efficiënt te beregenen.'

Auteur: Karlijn Santi Raats

4 min. leestijd

er wellicht twee nodig zijn. De sensoren hebben een lengte van 15 cm, wat zou betekenen dat er net onder de wortelzone van het gras gemeten wordt. Daarom worden ze in sportvelden horizontaal toegepast en zitten ze op een diepte van ongeveer 10 cm. Voogt: 'De sensor moet ook weer niet te diep meten; je wilt onge-

Neill Claessen

Krinkel

Ad Boer

Van de Haar Groep

René Voogt

ConnectedGreen

veer bij de wortels meten.' De sensoren worden in de grond gestoken op een goed herkenbare plek die zo representatief mogelijk is. Dat is over het algemeen in of rond de middencirkel. Indien een tweede sensor wordt geplaatst, komt deze vaak in een van de doelgebieden, omdat die intensief bespeeld worden. Claessen laat zien waar hij de sensoren in de mat heeft geplaatst: in dezelfde lijn als de beregeningsstrengen in het veld. Dat is makkelijk voor de oriëntatie van de onderhoudsploeg. 'We blijven altijd uit de buurt van de beregeningsinstallatie tijdens onderhoudswerkzaamheden. Doordat de sensoren in dezelfde lijn zijn gelegd, worden ze niet geraakt en zijn de locaties gemakkelijk in te tekenen op de beregeningstekening.'

Vochtpercentage meten

Ad Boer, uitvoerder bij Van de Haar Groep, heeft drie jaar ervaring met de ConnectedGreen-sensoren. In 2017 kwam een innovatieve medewerker van het bedrijf met informatie over de vochtsensoren. Toen Van de Haar Groep in opdracht van Sportservice Ede voor vier jaar het onderhoud van de sportvelden ging doen, werden de vochtsensoren meteen geïnstalleerd: zes in totaal, verspreid over vier velden. Van de Haar Groep en Sportservice Ede hebben toegang tot de cloud-omgeving van ConnectedGreen om de vochtgegevens via de computer of app te bekijken.

Ook Krinkel deelt de vochtgegevens met de opdrachtgever. Claessen: 'De sportveldbeheerders bij de gemeente Maastricht zijn uiteindelijk verantwoordelijk voor de velden, dus zij moeten over onze schouder mee kunnen kijken. Bovendien is dit een pilot en moeten zij beoordelen of de meetgegevens van de sensoren meerwaarde bieden.'

Eerder had Van de Haar Groep bij sportclub Candia '66 ConnectedGreen-sensoren geplaatst, maar ook weer verwijderd. De clubleden zijn daar frequent op de velden aanwezig en sproeien regelmatig. Boer vertelt: 'De vrijwilligers zelf zijn daar de oren en ogen van de club; monitoring op afstand is bij hen dus niet nodig. Wij bieden de sensoren als extra dienst aan onze opdrachtgever aan en daarna kijken we bij welke verenigingen of sportparken ze meerwaarde hebben.'

Gegevens interpreteren

Het ideale vochtpercentage ligt bij sportvelden tussen 5 en 15 procent. Deze percentages zijn eenvoudig uit te lezen via de app. Zo monitort Boer dagelijks alle velden met sensor. Van de

ACTUEEL

Haar Groep deelt de gemeten vochtgegevens met Sportservice Ede. Die stuurt waar nodig bij door een bericht te sturen naar de vereniging als een veld er volgens de meetgegevens te droog of juist te nat bij ligt.

Bij één veld ziet Boer dat de sensor consequent afwijkende waardes aangeeft: 'Die wijt ik aan een ongeschikte meetplek; we zullen de sensor eens verplaatsen. Dat kan te maken hebben met een storende laag, een onjuiste instelling van het bereik of de waterdruk in het beregeningssysteem.'

Het liefste had Boer gezien dat de sensoren wat korter waren, zodat ze niet zo diep meten. 'Wanneer de sensor tot op 15 cm onder het maaiveld meet, zit deze dichterbij de wortels. Dat zou betekenen dat de sensor specifiek voor sportvelden aangepast zou moeten worden. Wellicht komt dat nog.'

Ingrijpen op juiste moment

Claessen van Krinkel: 'Steeds meer sportverenigingen kampen met vrijwilligerstekorten, dus het is belangrijk om efficiënt te werken. Daarnaast moet er efficiënt met water worden omgegaan. De afgelopen jaren hebben we op veel plaatsen een sproeiverbod gezien. Het gras mag niet te lijden hebben van deze uitdagingen. De sensoren meten de exacte vochtbehoefte van de grasplant, zodat deze in principe niets tekort komt.'

In Maastricht beschikken beide sportparken over een automatisch beregeningssysteem en het beregenen gebeurt door beheerders van de gemeente. Toch denkt Claessen dat de sensoren ook dan meerwaarde hebben. 'Op deze sportcomplexen is de speeldruk vrij hoog. Er wordt door meerdere verenigingen gebruikgemaakt van de velden en ze worden ook verhuurd voor evenementen. De druk om te zorgen voor goede velden die veel betreding aankunnen, is dan ook hoog. Beregening is essentieel voor een sterk veld. De vochtsensor-app kan de beheerders helpen; doordat ze nu op afstand kunnen monitoren, besparen ze tijd en kilometers en verloopt het beregenen efficiënt.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33567/gepast-omgaan-met-water-zonder-velden-tekort-doen-wordt-steeds-belangrijker

O2-velden hebben een groot water- en zuurstofbergend vermogen doordat de toplaag een poreuze, maar draagkrachtige lavasoort bevat.

Buitensportvelden in gemeente Coevorden krijgen kwaliteitsimpuls

‘We kunnen we dit grote project prima aan, want we zijn perfect op elkaar ingespeeld’

Dit jaar wordt de helft van de werkzaamheden aan de dertien O2-velden, een Grassmaster-veld en elf natuurgrasvelden in de gemeente Coevorden voltooid door het trio Plann Ingenieurs uit Meppel, Bouma Sport & Groen uit Tynaarlo en DCM (De Ceuster Meststoffen) uit België. De vijftien geprivatiseerde sportverenigingen in Coevorden zijn opdrachtgever. Ze worden in dit project gesteund door de gemeente Coevorden, die de buitensport naar een hoger niveau wil tillen.

Auteur: Karlijn Santi Raats

De geprivatiseerde buitensportverenigingen in de gemeente Coevorden hebben dit jaar een groot project in de markt gezet: dertien O2-velden, een Grassmaster-veld en elf natuurgrasrenovaties. Geert van Kerkvoorde, bodemkundige bij DCM: ‘Aanvankelijk hadden meerdere clubs in de gemeente Coevorden hun zinnen op kunstgras gezet, maar dat veranderde vanwege de hoge kosten, het niet-duurzame karakter, spelers die liever op echt gras wilden spelen én aantrekkelijke alternatieven. De werkgroep en clubleden namen in 2019 een kijkje bij de O2-velden die aannemer Hofmeijer had aangelegd in Aalten en zagen deze direct zitten.’

Het samenwerkende team van DCM, Plann Ingenieurs en Bouma Sport & Groen voerde vervolgens een quickscan uit. Uit deze aanbevelingen vloeide de opdracht voort. Mark Bijkerk, directeur-eigenaar van Bouma Sport & Groen: ‘Uit deze quickscan bleek onder meer dat O2-velden een prima oplossing zijn voor de bestaande veld- en capaciteitsproblematiek volgens de KNVB-normering. In deze tijd van microplastics en milieuvuiling is het hypocriet om kunstgras aan te leggen als de club geen capaciteitsgebrek heeft. Bij veel clubs in stedelijke gebieden is kunstgras een uitkomst, omdat ze kampen met een krappe capaciteit en niet kunnen uitbreiden. O2-velden zijn een

goede manier om de speelcapaciteit en veldkwaliteit te verhogen.’

Aan de slag

Toen de opdracht binnen was, kon het drietal de uitgebreide veldonderzoeken en de milieukeuring uitvoeren. Plann Ingenieurs onderzocht de bestaande velden en de capaciteit per club. Projectleider Arjen Wallinga: ‘Uit deze onderzoeken bleek welke kwaliteitsimpuls de verschillende clubs nodig hadden. Sommige clubs hadden geen O2-veld nodig, andere hadden er weer twee nodig en voor één club was een Grassmaster-veld geschikt. In elf gevallen volstond renovatie of extra groot onderhoud van bestaande natuurgrasvelden.’

Een van de uitdagingen bij de aanleg is het extreem droge weer, dit jaar. Door de Rijksoverheid en de waterbedrijven werd in juni al aangeraden om zuinig te zijn met water. Bijkerk: ‘Om een goede menging van lava door de toplaag te bewerkstelligen, moet dit plaatsvinden onder aardvochtige omstandigheden, net als de profilering.’ In fase twee van de kwaliteitsimpuls is geld gereserveerd voor de aanleg van nieuwe beregeningssystemen. Enkele clubs hebben momenteel dus nog beregening die niet praktisch werkt. Bovendien ligt de taak van het beregenen bij de clubs zelf. Het aanlegteam moet het werk dus goed afstemmen met

De gemeente Coevorden heeft in 2015/2016 fors bezuinigd. Alle sportclubs werden gelijkgetrokken (sommige stonden al sinds 1998 op eigen benen) en geprivatiseerd. De gemeente verstrekt jaarlijks een exploitatiebijdrage van 250 duizend euro, die wordt verdeeld over de vijftien verenigingen. Momenteel gaat het financieel goed met de gemeente, zodat de sportverenigingen een kwaliteitsimpuls konden krijgen in de vorm van onder andere O2-velden en ledverlichting. Beleidsmedewerker Jaap Scholtens: 'In totaal bedraagt de kwaliteitsimpuls bijna 4 miljoen euro. Daarvan gaat 2,5 miljoen naar de velden en de ledverlichting. Het restant van de beschikbare middelen (circa 1,5 miljoen) wordt ingezet om de toegankelijkheid van de accommodaties voor mensen met een beperking te verbeteren en voor nog nader in te vullen zaken, zoals beregeningsinstallaties en renovatie van kleedkamers.'

'O2-velden bleken een prima oplossing voor de veld- en capaciteitsproblematiek'

Inzet van extra materieel

Frezen

de vrijwilligers. Bijkerk: 'Gelukkig is alles goed gegaan tot nu toe.'

Tot 17 juli wordt er gewerkt aan de helft van de aan te leggen en te renoveren velden, verspreid over veertien verenigingen. Volgend jaar worden de werkzaamheden hervat in maart of april, afhankelijk van de zachtheid van de komende winter. 'Met deze kwaliteitsimpuls kunnen de verenigingen weer jaren vooruit', vertelt beleidsmedewerker Jaap Scholtens van de gemeente Coevorden. 'Het was een goed moment hiervoor. In 2019 is de btw-vrijstelling voor de sport gewijzigd. Dit betekent onder meer dat de btw in de sport sinds 1 januari 2019 niet meer verrekend of teruggevorderd kan worden. Ter compensatie of overbrugging heeft de Rijksoverheid voor gemeenten de Spuk-regeling in het leven geroepen (Specifieke uitkering stimulering sport) en voor de sportverenigingen de subsidieregeling Bosa (Bouw

en onderhoud van sportaccommodaties). Hiermee kan tot en met 2024 een subsidie worden aangevraagd om bijvoorbeeld bij de aanleg van een sportveld het wegvallen van de mogelijkheid om btw terug te vorderen te compenseren. Daarnaast kon er in Coevorden een Bosa-subsidie voor verduurzaming worden aangevraagd. In 2019, het jaar van de aanvraag, bedroeg deze nog 15 procent (vanaf 2020 is dit 10 procent). Als kwaliteitsimpuls heeft de gemeente de kredieten minus deze subsidies aan de clubs verstrekt.'

Snel schakelen

De kracht van het drietal zit hem in het vermogen om snel te schakelen en het samenbrengen van jarenlange cultuurtechnische kennis. Wallinga: 'We zijn perfect op elkaar ingespeeld. Hierdoor konden we dit grote project prima aan. Samenwerken bij de aanleg van één veld kan iedereen, maar 25 velden aanleg-

O2-veld vanuit de lucht

BLIJF IN ACTIE

imants
Digging the future

Verbeter de beluchting en verwijder oppervlaktewater met de Imants Shockwave Revitaliseer zware slijtplekken door de verdichting te verminderen, de beluchting te verbeteren en oppervlaktewater te verwijderen. Bekend als 's werelds snelste, door PTO-aangedreven lineaire beluchter met roterende messen. De ShockWave is ontworpen voor gebruik op golfbanen en sportvelden.

Bel dealer Jean Heybroek op +31 (0)30 63 94 611 of kijk op www.jeanheybroek.com

GROENTECHNIEK
Jean Heybroek

www.jeanheybroek.com

Arjen Wallinga, Plann Ingenieurs

Mark Bijkerk, Bouma Sport & Groen

Als kwaliteitsimpuls verstrekte de gemeente de kredieten minus deze subsidies aan de clubs

gen vraagt om verregaande afstemming. Zo is Plann Ingenieurs direct na het verlenen van de opdracht gestart met de onderzoeken. Bouma Sport & Groen en DCM liepen daar tijdig in mee, waardoor hun offertes bijna tegelijkertijd met de afronding van onze onderzoeken klaar waren. En ons trio kon eerder aan de slag met de aanleg doordat de velden vroegtijdig vrijkwamen als gevolg van de coronacrisis.'

Maatwerk

De verzorging van het veld totdat de grasmat op het O2-veld ligt, wordt door Bouma Sport & Groen standaard in de prijs meegenomen. Het verdere onderhoud is aan de verenigingen. Het O2-concept impliceert eigenlijk dat de partijen na de aanleg bij de O2-velden betrokken blijven, maar de mate van betrokkenheid is een kwestie van maatwerk en verschilt per O2-veld en vaak ook per club. Bij de ene club wordt de aannemer die het O2-veld heeft aangelegd zelfs gevraagd om te komen maaien, bij de andere alleen voor het groot onderhoud. In de gemeente Coevorden bekostigen de clubs het onderhoud vanuit de jaarlijkse bijdrage van de gemeente. Wallinga: 'Budgettair staan de clubs

in Coevorden voor een uitdaging met betrekking tot het onderhoud. Wat ze zelf kunnen doen, zullen ze ook zelf doen. De combinatie Plann Ingenieurs, DCM en Bouma Sport & Groen biedt een tussenoplossing aan. In het najaar gaan wij onderhoudsbijeenkomsten houden voor de verenigingen. Daarbij zal kennisoverdracht op het gebied van onderhoud, onderhoudsplanning, bemesting en dergelijke centraal staan. Ook blijven we als combinatie opereren.'

Bijkerk: 'We blijven nog een hele poos monitoren nadat we hebben ingezaaid. We blijven erbij betrokken. Onderhoud van O2-velden, Grassmaster-velden en natuurgasvelden door een gespecialiseerd bedrijf is wel aan te raden, omdat dit echt een vak is. Hier komt een heleboel praktijkkennis bij kijken: bemesting, lucht, schadeherstel, de juiste manier van omgaan met de grasmat en noem maar op; dat is allemaal van belang om de aanlegkwaliteit in stand te houden. De verenigingen zijn de gebruikers. Wij kunnen de theorie van het veldonderhoud op hen overdragen, maar in de praktijk is onderhoud natuurlijk veel meer.'

O2-velden hebben een groot water- en zuurstofbergend vermogen doordat de toplaag een poreuze, maar draagkrachtige lavasoort bevat. Het O2-concept bestaat uit de aanleg en het onderhoud van O2-velden door leverancier DCM, de adviesbureaus Kybys in Zuid-Nederland en Plann Ingenieurs in Noord-Nederland en een landelijke selectie van cultuurtechnisch gespecialiseerde aannemers. Het eerste O2-veld werd in 2016 in Fijnaart aangelegd door aannemer Bras Fijnaart. In 2017 werd op sportpark Kardinge in Groningen het eerste O2-veld in Noord-Nederland aangelegd door de combinatie DCM, Plann Ingenieurs en Bouma Sport & Groen. Geert van Kerkvoorde, bodemkundig adviseur bij DCM, was bij dat bedrijf betrokken bij de ontwikkeling van Lava Oxygen, het lavaproduct voor O2-velden. 'Het O2-concept verbetert de stabiliteit van het veld en zorgt, samen met de organische meststoffen van DCM, voor goede groeiomstandigheden in de bodem.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33495/buitensportvelden-in-gemeente-coevorden-krijgen-kwaliteitsimpuls

Robert Koster: 'Proflex Elite is de crème de la crème'

Tennisleraar annex ondernemer laat frisse wind waaien door tennishal en vernieuwt drie indoorbanen

 4 min. leestijd

Vijftien jaar lang zocht Koster, tennisleraar uit Delft, naar een tennishal. Via de VNT kwam in januari 2020 het tennispark in Kerkrade op zijn pad. Ondanks de dalende trend op het gebied van tennishallen, kan hij in Kerkrade zijn ambitie helemaal kwijt. Er is in een straal van 10 km geen tennishal te bekennen. Mensen uit de omgeving, evenals de plaatselijke politiek, reageren dan ook enthousiast op het feit dat de hal in Kerkrade nieuw leven wordt ingeblazen. Samen met zijn vrouw en vier kinderen verhuisde Koster begin dit jaar naar de nieuwe locatie. 'In Delft gaf ik buiten les. Dan ben je afhankelijk van de weersomstandigheden', vertelt Koster. 'Ik wilde een combinatie van binnen en buiten, en een plek voor mezelf om les te kunnen geven en om toernooitjes te organiseren. Ik had een complete visie van hoe alles zou moeten worden.'

Opknopbeurt

Inmiddels heeft Koster vijf van de zes gravelbanen buiten opgeknapt, liggen er drie splinter-nieuwe indoortennisbanen en ook de kantine heeft een flinke opknopbeurt gekregen. Hij is er klaar voor: 'We hebben al veel reacties gekregen van mensen uit de omgeving die willen komen tennissen. Er is ruimte genoeg: in totaal hebben we vijf goede gravelbanen, een zesde gravelbaan die in de toekomst zal plaatsmaken voor padel en zes indoortennisbanen. Verder kunnen de mensen heerlijk plaatsnemen op ons terras en er zijn meer dan genoeg parkeerplaatsen.' De zes binnenbanen zijn verdeeld over twee hallen. In de ene hal liggen de drie net-aangelegde Proflex Elite-banen onder een nieuw geïsoleerd dak; in de andere hal liggen nog drie tennisbanen met tapijt onder het oude dak. Als de zaken een vlucht nemen, gaat ook de tweede hal op de schop. In de oude squashruimte is een interactieve Multiball-wand geplaatst, een projectiewand met sensoren. Deze is voor squashers en tennissers geschikt als trainingsmuur, maar kan ook dienen voor andere activiteiten. Er zitten zestien spellen op. 'We willen de vier-, vijf-, zesjarigen die beginnen met tennissen, enthousiasmeren', verklaart Koster. 'We willen lessen gaan geven van een half uur tot hoogstens veertig minuten, waarvan twintig minuten bestaan uit het traditioneel oefenen van de balvaardigheid. De rest van de tijd willen we de kinderen op een andere manier bezig laten zijn met de bal, waardoor ze hun aandacht langer kunnen vasthouden. Hiermee krijg je een heel ander soort trainingsmodule. Kinderen zitten tegenwoordig regelmatig ach-

Tennisleraar en ondernemer Robert Koster heeft fors in zijn tennishal in Kerkrade geïnvesteerd. De gemeente is dolenthousiast. In april dit jaar leverde Ton de Rooij drie Proflex Elite-indoortennisbanen op. Nu de lockdown is opgeheven, kan Tenniscentrum Koster langzaam open.

Auteur: Karlijn Raats

TENNIS

ter de iPad. Ik denk dat het effectief is om een mooie combi te maken van gamen en sport.' Ook wil Koster toernooien gaan opzetten. 'In Delft organiseerde ik elke zaterdag tussen 11 en 13 uur toernooitjes voor leden en niet-leden. Drankje en hapje erbij, de winnaar ontving een klein prijsje. We zijn van plan een Ladies Day te organiseren. Deze contactmomenten zorgen voor klantenbinding en voor nieuwe klanten, die door de tennissers worden meegenomen. Zij maken kennis met ons tenniscentrum, maar ook met de sport. Zo gaan we ervoor zorgen dat mensen ons weer vinden.'

Proflex Elite

Ton de Rooij heeft de drie indoortennisbanen van het merk Proflex Elite gelegd. René van Vliet, technisch directeur bij Ton de Rooij: 'Het is een volledig PU-systeem (PU is een flexibel polyurethaan) dat heel sterk is en makkelijk te reinigen. Proflex Elite is even sterk als zijn voorganger Tennisvloer Pro en heeft dezelfde sporttechnische eigenschappen. Proflex Elite staat als internationale merknaam sterker. De

De coronacrisis gooide roet in het eten; de officiële opening is verzet

Mariska en Robert Koster

Krinkel b.v. is een landelijke organisatie met 10 vestigingen in Nederland. Circa 300 Krinkels medewerkers werken dag in dag uit, door heel Nederland, aan de (water)wegen, het groen, het spoor, de sportvelden, het straatbeeld en de riolering.

Meer informatie? www.krinkels.nl

Krinkels

Groen

Infra

Water

Sport

Beheer, onderhoud en realisatie van de openbare ruimte

Krinkels b.v. | 0165-201031 | www.krinkels.nl | info@krinkels.nl

©Sterkenburg Media

HOFMEIJER

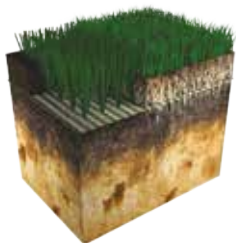
CIVIEL- EN CULTUURTECHNIEK B.V.

+1.0575.50.22.77 | WWW.HOFMEIJERVOORST.NL

Natuurlijk Geweven

Hybride Gras

Xtreme Grass

Volledig recyclebaar

Eenvoudige installatie

Betere stabiliteit en grip

Optimale wortelontwikkeling

Duurzaam en meer speelluren

Uniformiteit en vlakheid

Eenvoudig te herstellen

Normaal onderhoud

HSM

SPORTVELDONDERHOUD

SPECIALIST IN AANLEG & ONDERHOUD VAN KUNST- EN NATUURGRAS

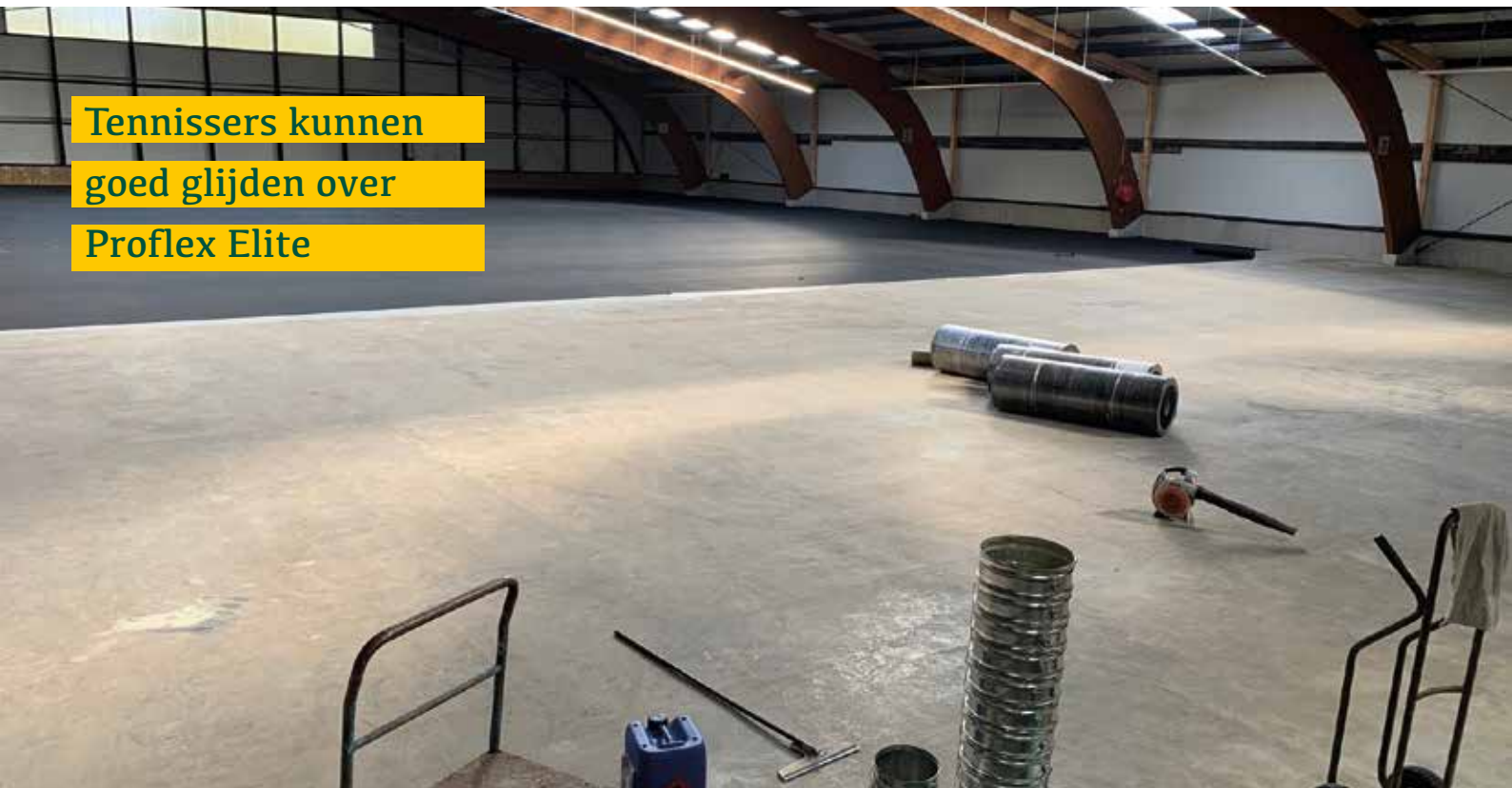
Aanleg
Dagelijks onderhoud
Groot onderhoud
Bemesting
Beregening
Persoonlijk advies

Oudendijk 94, 4285 WL Woudrichem
info@hsm sport.nl

www.hsm sport.nl

Tennissers kunnen goed glijden over Proflex Elite

opbouw is als volgt: op een ondergrond van beton/asfalt komt een laag PU-lijm, waarmee de mat van 5 mm wordt gelijmd. Daarop komt een PU-schaplagaag, om te zorgen dat er probleemloos een gietlaag aangebracht kan worden op de poreuze mat, zonder dat de gietlaag in de mat loopt. Daarop komt in Proflex Elite – in tegenstelling tot Tennisfloor Pro – een PU-gietlaag van 1 mm, en tot slot worden er twee lagen PU-watergedragen topcoating op gespoten. Watergedragen betekent dat het met water te verdunnen is en geen oplosmiddelen bevat. De droogtijd verschilt, afhankelijk van de luchtvochtigheid en de temperatuur. Op een zonnige dag buiten kan een coating in een uur droog zijn; binnen kan dat ook acht uur duren. In totaal hebben we de drie Proflex Elite-banen in acht werkdagen aangelegd. De dagelijkse of wekelijkse reiniging gebeurt droog en eenmaal per jaar nat reinigen is makkelijk te doen, volgens Van Vliet.

De tennissers kunnen goed glijden over Proflex Elite. Van Vliet, geamuseerd, over de mooiste referentieprojecten waarbij Ton de Rooij vaste leverancier is: 'Dat bewijzen het ABN Amro-toernooi, de Davis Cup en de Fed Cup wel. Proflex Elite is te vergelijken met een hardcourtbaan à la Australian Open of US Open. In Proflex Elite zit wel meer demping.' Hoe geschikt is deze demping voor toptennis-

sers? Tennisster Kim Clijsters liet zich er weleens minder enthousiast over uit. Van Vliet knikt: 'Zij heeft zich weleens uitgelaten over Rebound Ace, een ondergrond die in het verleden werd gebruikt op het Australian Open. Die kon, net als de toplaag, zacht worden, waardoor zij niet kon glijden, wat een van haar speelkenmerken is. Toen we drie hardcourtbanen aanlegden bij het Kim Clijsters Centrum, legde ze uit dat ze geen demping nodig heeft in de vloer: "Demping zit in je schoenen." Maar de gemiddelde recreant ervaart de demping van het Proflex Elite-systeem als heel fijn, en er zijn ook proftennissers die de demping waarderen. In Wilrijk is de Vlaamse Tennisbond gevestigd. Daar heeft Ton de Rooij vijf Proflex Elite-indoorbanen gelegd. Deze worden enkel als proftennisondergrond gebruikt. Proflex Elite is eigenlijk het ideale compromis tussen proftennis en recreanten. Ideaal voor Tenniscentrum Koster, want daar komen allerlei soorten tennissers.'

Van Vliet verwijst naar het belang van gepast schoeisel. 'Dat is spelersafhankelijk. Wil jij glijden? Dan moet jouw zool daar geschikt voor zijn. Het is vergelijkbaar met het verwisselen van zomer- en winterbanden, afhankelijk van de ondergrond waar je op rijdt. Maar het is ook wel begrijpelijk dat de meeste tennissers een omni-zool willen om mee te tennissen.'

Geopend!

Koster is behoorlijk in zijn nopjes met de nieuwe indoorbanen. 'Het is de crème de la crème. De kleurstelling is fris en stijlvol. Ik wilde absoluut geen traditionele kleurstelling, blauw met een groene buitenkant. Ik volg Nadal op Facebook en zag daar geregeld blauwe kleurencombinaties voorbijkomen. Ton de Rooij liet banen zien die in donkerblauw met een ijsblauwe rand waren aangelegd in IJsland. Ik was direct verkocht.'

Tenniscentrum Koster is geopend sinds de lockdown is opgeheven. Vanaf 11 mei zijn de buitenbanen geopend en sinds juni ook de horeca. Zodra verdere corona-versoepelingen het toelaten, zal er een open dag worden georganiseerd om toch nog een feestelijk tintje te geven aan het feit dat het tenniscentrum is geopend.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33485/robert-koster-proflex-elite-is-de-cr?me-de-la-cr?me

De Infinicut wordt bij diverse profclubs gebruikt, waaronder Feyenoord, Ajax en FC Utrecht.

Infinicut krijgt steeds meer voet aan de grond

Elektrische kooimaaiër heeft zich bewezen, nu is de cirkelmaaiër aan de beurt

De Infinicut-maaiers van Cub Cadet zien we de laatste jaren in steeds meer voetbalstadions.

De grote clubs zijn enthousiast over deze elektrische machines. Een van de bedrijven achter dit succes is DBS Maaitechniek, dat sinds 2018 samenwerkt met MTD Benelux. Vakblad Fieldmanager spreekt eigenaar Don van Schijndel over de kracht van de Infinicuts en de ambities voor de toekomst.

Auteur: Nino Stuivenberg

Het contact tussen DBS Maaitechniek en MTD Nederland ontstond in 2017 eigenlijk bij toeval. DBS Maaitechniek werkte toen samen met FC Utrecht en voerde daar het onderhoud van de machines uit. Stadion Galgenwaard bereidde zich destijds voor op het EK damesvoetbal, dat plaatsvond in Nederland. Vlak voor het toernooi liep de onderhoudsploeg tegen problemen aan met een van de Cub Cadet Infinicuts. DBS werd ingeschakeld om die op te lossen. Dat was het eerste contact met MTD; MTD is namelijk het moederbedrijf waar het merk Infinicut onder valt. Van Schijndel: 'Door die storing raakten we zijdelings betrokken bij Infinicut in Nederland en ging het balletje rollen. Ik kende de machines natuurlijk al en wist dat het gewoon heel goed spul is. Voorheen was Vinny Tarbox de contactpersoon voor Nederland voor storingen en reparaties. Hij moest dan uit Engeland overkomen om problemen op te lossen, terwijl wij hier met DBS bij de clubs om de hoek zitten. Daarover zijn we in gesprek gegaan.'

Goede referenties

Uiteindelijk kwam het in 2018 tot een formele samenwerking. Van Schijndel: 'Ik wilde graag

servicepartner van MTD worden, maar dan wilde ik er wel alles van weten. In 2018 ben ik samen met een monteur in Engeland op de fabriek van MTD geweest. Voor Engelse begrippen was die erg modern. Zowel de monteur als ik was enthousiast. Ik ben altijd wel in voor iets nieuws. Als bedrijf wil je graag een nicheproduct kunnen aanbieden; gewone grasmaaiers hebben mensen wel gezien. In de Infinicut zag ik dat nicheproduct. De maaiers zijn onderscheidend en echt innovatief.'

DBS Maaitechniek sloot dan ook een overeenkomst met MTD Benelux; DBS werd officieel servicepartner voor Nederland en België. De verkoop van de machines doen MTD Benelux en DBS gezamenlijk in Nederland en België. De verkoop loopt tot nu toe prima. Internationaal heeft alleen al topclub Real Madrid er 25 in zijn bezit. In Nederland maken BVO's als Feyenoord, Ajax, FC Utrecht en Go Ahead Eagles gebruik van Infinicut-kooimaaiers. Van Schijndel: 'Als materiaal zich bewijst bij topclubs, volgen er vanzelf meer clubs. Als er één schaap over de dam is, volgen er meer. Zo werkt het gewoon.'

Elektrisch werkpaard

De Infinicut FX, zoals de kooimaaier van Cub Cadet officieel heet, is er in vier werkbreedtes: 56, 66, 76 en 86 cm. De machine weegt zo'n 110 kg (zonder opvangbak) en heeft een maaihoogte die verstelbaar is tussen 16 en 35 mm. Kenmerkend voor de machines van Infinicut is dat deze volledig elektrisch zijn. Dat scheelt natuurlijk geluidsoverlast, vibraties en brandstofkosten. Het succes is ook te danken aan het feit dat de machines elektrisch zijn, denkt Van Schijndel. 'De Infinicuts zijn volledig elektrisch en dat maakt ze vooruitstrevend. Er worden voortdurend verbeteringen doorgevoerd in de accu en de elektronica. Zo is de nieuwe cirkelmaaier tegenwoordig met de telefoon aan te sturen.' Infinicut speelt hiermee in op de wereldwijde trend dat steeds meer maaiers en machines elektrisch worden. Van Schijndel: 'Wij zien in onze showroom, bij particulieren en hoveniers steeds meer mensen die overstappen naar elektrische maaiers. Voetbalclubs en gemeenten kunnen daarbij niet achterblijven. Ronkende diesel- en benzinemotoren zijn niet meer van deze tijd.'

Accu steeds sterker

Het is een beetje flauw, maar bij een elektrische machine wordt al gauw de vraag gesteld hoe lang het duurt voordat hij stilvalt. Bij Infinicut-maaiers is de werkduur van de accu echter geen probleem, verzekert Van Schijndel. 'Vroeger was de accu altijd de zwakste schakel, maar de lithiumaccu's van vandaag de dag zijn veel verder in hun ontwikkeling. Daar kun je probleemloos mee werken. Bij deze machines

De Infinicut SM34 is de nieuwe cirkelmaaier van Cub Cadet.

gaat de accu minimaal vijf jaar mee, en ook daarna is hij nog gewoon te gebruiken, ook al is de accu zelf niet meer 100 procent.' Als servicepartner heeft DBS daar zelf voordeel van. 'Wij doen de service voor heel Nederland en België, maar dat is makkelijk te doen; er gaat niet vaak iets kapot aan deze machines. Onze klussen zijn vooral het bieden van ondersteuning als er wat opstartproblemen zijn. Verder hebben we er weinig omkijken naar.'

Meer in het vat

Hoewel de kooimaaier van Infinicut de bekendste is van het merk, heeft Cub Cadet meer elektrische machines uitgebracht. Er wordt onder meer getest met een autonome greenmaaier

'Als bedrijf wil je een nicheproduct aanbieden; met de Infinicut is dat gelukt'

voor golfbanen. En eind vorig jaar lanceerde het merk een geheel nieuwe cirkelmaaier, de SM34, waarmee het in 2020 wil uitpakken. Deze cirkelmaaier werd in november al getoond op de Nationale Sport Vakbeurs. De SM34-cirkelmaaier kan volgens Cub Cadet strepen op een veld trekken die normaal alleen met een kooimaaier gerealiseerd kunnen worden. 'Die cirkelmaaier is de echte vernieuwing voor dit seizoen', aldus Van Schijndel, die verwacht dat deze machine minstens zo succesvol zal worden als de elektrische kooimaaier. Real Madrid heeft bijvoorbeeld al 25 exemplaren van deze cirkelmaaier gekocht. 'Van de SM34 verwachten we ook binnenkort de eerste machine in Nederland te leveren.'

De Infinicut FX-elektrische kooimaaier

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33312/infinicut-krijgt-steeds-meer-voet-aan-de-grond

Antea Sport tilt zandveld naar volgende level

‘Wat een lekker veld, zeg! Ik dacht echt even dat het een semiwaterveld was.’ Zichtbaar enthousiast prijst Erik Vogel, bestuurslid hockeyzaken bij de Alkmaarsche Mixed Hockey Club, het gloednieuwe zandveld op ‘zijn’ AMHC. Het afgelopen jaar werd het opgewaardeerde zandveld door Antea Sport aangelegd. Erik, zelf al ruim 30 jaar lid van AMHC, is niet de enige die enthousiast is over het innovatieve hockeyveld. Het nieuwe zandveld, dat afkomstig is van Edel Grass, wordt bij de Noord-Hollandse hockeyclub door iedereen op handen gedragen.

Auteur: Dirk-Jan Dalhuisen

Zandveld van de toekomst

Het plan om het zandveld op te waarderen, werd opgevat na negatieve geluiden over de speelsnelheid op traditionele zandvelden. Gosewin Bos, directeur van Antea Sport, licht toe: ‘Het gebruikelijke zandveld bestaat al ruim drie decennia in ongewijzigde vorm. Wat snelheid betreft legt zo’n zandveld het af tegen een waterveld. Ook het opspringende zand wekt bij veel hockeyers ergernis op. Op een waterveld speelt dat probleem niet, maar vanwege de prijs kan niet iedere hockeyclub zich zo’n veld permitteren. Dat bracht ons op het idee om het traditionele zandveld te upgraden tot het zandveld van de toekomst.’

Brainstorm met KNHB

De plannen voor het moderne zandveld werden concreet na een enerverende brainstormsessie met hockeybond KNHB. In vergelijking met traditionele zandvelden heeft de opgewaardeerde variant een fris, groen oppervlak. Dat heeft het veld te danken aan de grotere diepte waarop het zand tussen het kunstgras verdwijnt. Dit resulteert niet alleen in minder opspringend zand, maar draagt ook bij aan een veel hogere speelsnelheid. En vooral die speelsnelheid zorgt voor lovende geluiden over het nieuwe hockeyveld. ‘Speelplezier staat voor de KNHB altijd voorop. Daarom staan we vierkant

achter deze ontwikkeling van het traditionele zandveld’, aldus Chantal Mies namens de landelijke hockeybond.

Goed alternatief

Dankzij de fijne speeleigenschappen is het snelle zandveld voor veel hockeyclubs een interessant alternatief voor een semiwaterveld.

‘Dankzij de fijne speeleigenschappen is het snelle zandveld voor veel hockeyclubs een interessant alternatief’

Vanaf de aanleg van het nieuwe hockeyveld is het niveau van de speelsnelheid veel hoger dan bij een traditioneel zandveld

Het zandveld is niet alleen prijstechnisch in het voordeel ten opzichte van een semiwaterveld, maar heeft ook geen beregening nodig. En juist die beregening zorgt bij semiwaterelden nog weleens voor onderhoudsperikelen, zoals algvorming. Voor hockeyclubs die hun zandveld willen vervangen, kan de snelle variant daarom een uitstekend alternatief zijn.

De praktijk

De eerste reacties op het nieuwe zandveld zijn enthousiast en bij AMHC zijn de ervaringen unaniem positief. Niet alleen vanwege de veel hogere speelsnelheid, maar ook omdat het snelle zandveld niet eerst hoeft te worden

ingelopen. Al vanaf de aanleg van het nieuwe hockeyveld staat de speelsnelheid op een veel hoger niveau dan op een traditioneel zandveld. 'Onze hockeyers spelen er met bijzonder veel plezier op', zo vat Erik Vogel de ervaringen kort en bondig samen.

Zonnige toekomst

Ook hockeybond KNHB ziet een zonnige toekomst voor het snelle hockeyveld weggelegd. 'Het nieuwe zandveld voegt zó veel toe als het gaat om speelplezier en uitstraling, terwijl de meerprijs nauwelijks hoger is dan de kosten voor een traditioneel zandveld', zo legt Chantal Mies uit. Ze verwacht dan ook dat het snelle

zandveld bij veel hockeyclubs op een enthousiast onthaal mag rekenen.

Ruimschoots binnen budget

Ook Hans Hesselink van Alkmaar Sport NV, namens de gemeente Alkmaar betrokken bij de pilot, is lovend over het snelle hockeyveld. 'Voor de realisatie van het nieuwe zandveld is de gemeente ruimschoots binnen het beschikbare budget gebleven, terwijl het snelle zandveld een enorme vooruitgang is qua speelsnelheid. Het onderhoud vraagt af en toe iets meer aandacht. Op sommige plekken, bijvoorbeeld bij de strafcorner (waar veel wordt getraind), moet soms net een beetje meer zand worden bijgestrooid. Maar als dat kleine beetje extra onderhoud zó veel meer speelplezier oplevert, is het dat meer dan waard!'

www.anteagroup.nl

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33496/antea-sport-tilt-zandveld-naar-het-volgende-level

Een eigen visie op het microplasticsprobleem

SKOR Infill Guard-systeem slaat aan, onder meer in Enschede

Michael Oogink (SKOR), Tonnie Doek (Sportaal), Jeffrey Jonkman (SKOR) en André Evers (Sportaal).

Nauwgezet volgde de hele sportveldensector vorig jaar de situatie rond Sportaal. Het sportbedrijf van de gemeente Enschede bevond zich vanwege milieuvervuiling door infill ineens midden in een storm van media-aandacht. Een half jaar later heeft het sportbedrijf zijn zaken goed op orde: alle kunstgrasvelden worden voorzien van kantopsluiting. 'Het is goed dat er nu duidelijkheid is voor iedereen.'

Auteur: Nino Stuivenberg

Sportaal verwierf in het najaar van 2019 landelijke bekendheid toen het sportbedrijf door de rechter veroordeeld werd vanwege het niet nakomen van de zorgplicht. De rechtszaak veroorzaakte een heuse run op kantopsluiting; gemeenten door het hele land investeerden in kantplanken of vergelijkbare systemen om eenzelfde straf te voorkomen. Ook Sportaal heeft zijn verantwoordelijkheid genomen. Het sportbedrijf, dat het beheer en onderhoud doet van zeventien kunstgrasvoetbalvelden in de gemeente, zette eind 2019 de opdracht uit om alle velden van kantopsluiting te voorzien. Op het moment van schrijven, begin juni, is dat bij op één na alle velden gebeurd.

De bom barst

Het wegspoelen en verwaaien van infill is al langer een bekend probleem in de sector, maar met de veroordeling van Sportaal barstte de bom. 'Aan de ene kant hadden wij pech met de veroordeling, aan de andere kant kwam er ook duidelijkheid voor iedereen.' Aan het woord is Tonnie Doek, teamleider buitensport bij Sportaal. Hij erkent dat microplastics rond kunstgrasvelden een probleem zijn. André Evers, verantwoordelijk voor het technisch onderhoud bij Sportaal, valt hem bij: 'Het maakt niet uit wat het infillmateriaal is, SBR, synthetisch rubber of kurk: je moet het altijd op het veld zien te houden.'

Onder een vergrootglas

En dus begon Sportaal – noodgedwongen – aan de zoektocht naar een oplossing voor dit probleem. Doek vertelt dat Sportaal al voor de veroordeling zocht naar een passende kantopsluiting voor de Enschedese velden. 'Sinds begin 2018 waren we aan het zoeken op de markt naar een passend systeem, maar door de veroordeling haalde de tijd ons in. We werden plotseling door heel Nederland onder een vergrootglas gelegd. Ook door de politiek werden vragen gesteld, of we al begonnen waren met de aanleg van kantplanken.' Uiteindelijk werden in januari van dit jaar de eerste velden van kantopsluiting voorzien. Sportaal neemt ook aanvullende maatregelen om aan de zorgplicht te voldoen. Het bedrijf plaatst looproosters langs de velden en een toekomstig project van Evers is om infill uit te filteren bij de waterafvoer.

De opdracht voor het installeren van de kantopsluiting ging naar SKOR. Doek vertelt: 'SKOR kennen we bij Sportaal al jaren. We hebben een lange relatie met ze en zien SKOR als een betrouwbare partner. We kopen er onze doelen en dug-outs en ook toen we kantplanken nodig hadden, hebben we hen gevraagd om een offerte uit te schrijven. Bij het aanbesteden hebben we meerdere uitvragen gedaan. Bij de kantplanken die aangeboden werden, zagen we dat de ideale oplossing er eigenlijk nog niet was. Maar we moesten toch actie ondernemen.'

6 min. leestijd

Daarom werd besloten om SKOR de opdracht te gunnen om zestien kunstgrasvelden te voorzien van de 'traditionele' kantplank, zoals we die ook uit de hockeysport kennen.

Direct overtuigd

Zover kwam het uiteindelijk niet. Tijdens het project kreeg Sportaal lucht van het feit dat SKOR al geruime tijd bezig was met de ontwikkeling van een nieuw product: Infill Guard. Doek en Evers wilden daar graag alle details van weten. Toen ze de Infill Guard hadden gezien, wilden ze graag overstappen naar dat systeem, omdat het een aantal belangrijke voordelen met zich mee bracht. Doek: 'Wij hebben het systeem gezien en waren direct gecharmeerd van het product. Daarom kozen we ervoor om op een paar velden kantplanken te installeren en op een paar andere Infill Guard.' De gemeente Enschede was daarmee de eerste die officieel voor dit product koos. Hoewel het product helemaal nieuw is, had Sportaal geen twijfels, vertelt Evers: 'Op het moment dat we dit product zagen, zei ik: waarom hebben jullie dit systeem niet eerder bedacht? We zaten al midden in het project, maar we hebben helemaal niet getwijfeld.' Salesmanager Michael Oogink is namens SKOR projectleider bij de klus in de gemeente Enschede. Hij vertelt: 'We hadden opdracht om zestien velden te voorzien van de traditionele kantplank, maar we hebben daar maar zeven velden van uitgeleverd. Op een gegeven moment was de ontwikkeling van Infill Guard zo ver dat we dit systeem konden inzetten. Dat Sportaal zonder twijfel voor dit nieuwe systeem koos, is volgens Jeffrey Jonkman, mede-eigenaar van SKOR, een compliment waard. 'Het vertrouwen in elkaar is er; we hebben een goede relatie met Sportaal. Ik denk dat wij bij SKOR een mooi product hebben bedacht en dat goed en adequaat met elkaar hebben opgepakt. Innovatie doe je samen.'

Probleem als vertrekpunt

De ontwikkeling van Infill Guard is snel gegaan. Het eerste idee voor dit systeem dateert van maart 2019. 'Toen was al duidelijk dat de situatie in de markt niet langer houdbaar zou zijn', vertelt Jonkman. 'Wij wisten dat we daar een systeem voor moesten bedenken. We hebben gekeken: welke problemen spelen er en wat moeten we oplossen? Het vertrekpunt is het probleem: infillmateriaal dat buiten het sportveld komt. Ons doel was om een product te maken dat dit voorkomt. Daarna komen andere aspecten als kosten en duurzaamheid.'

'Dit is wat het werk leuk maakt: innovaties bedenken'

Met Infill Guard kiest SKOR duidelijk voor een andere benadering dan concullega's in de markt. Oogink: 'Wij zijn afgestapt van het idee van de kantplank en helemaal vanaf nul begonnen. De basis was daarbij: wat zijn pijnpunten in het huidige systeem en hoe kunnen wij een circulaire oplossing bieden? Daarna begon het *field research*. Aan diverse adviesbureaus en aannemers hebben we bijvoorbeeld gevraagd wat voor hen de ideale hoogte is voor zo'n systeem; zij hebben daar ervaring mee.' Jonkman voegt toe: 'Wij geloven in innovatie en voorop blijven lopen. Iedereen heeft een eigen visie op de oplossing van dit milieuprobleem en daar hebben wij respect voor. Infill Guard is onze visie hierop.'

Circulaire oplossing

Die eigen filosofie uit zich concreet in een aantal eigenschappen. De eerste is het materiaal dat voor Infill Guard gebruikt wordt: aluminium. Er is bewust niet voor kunststof gekozen. 'Wij leggen duurzaamheid anders uit, aldus Jonkman. 'Het aluminium dat wij gebruiken, is oneindig recyclebaar en wordt oneindig ingezet om weer nieuw aluminium voor ons te maken. Er is geen sprake van degeneratie en het inzetten van gerecycled aluminium kost tot 95 procent minder energie dan van nieuw aluminium. Dat is circulair.'

Wat direct opvalt bij Infill Guard is het rubber profiel dat onderaan het aluminium profiel bevestigd wordt. Een bekend probleem bij het bevestigen van kantopsluiting is ongelijk of verzakt straatwerk. Dat was ook in Enschede het geval, vertelt technische man Evers. 'Bij de aanleg van kantplanken moesten wij al het straatwerk onder het hekwerk aanpassen, want je zit altijd met hoogteverschillen. Bij velden die er al tien jaar liggen, is het straatwerk overal verzakt.' Door het rubber profiel van Infill Guard is het aanpassen van het straatwerk bij de installatie niet nodig. De strip vangt immers het hoogteverschil in het straatwerk op, zodat er geen materiaal onder de plank door kan waaien.

Slimme montage

De montage van Infill Guard wordt door SKOR in eigen beheer gedaan, vrijwel altijd door dezelfde ploeg. Dat is een bewuste keuze, vertelt Jonkman. 'Elk veld is anders, waardoor we dagelijks veel verschillende situaties tegenkomen die veel creativiteit vragen. Hekwerk wordt op zicht gezet en is daardoor nooit helemaal recht. Je moet altijd zorgen dat je de juiste bevestigingsmaterialen hebt. Hoe simpel het ook lijkt, het is een geavanceerd geheel om gemonteerd te krijgen. Met één montageteam kunnen we nu

De gecoate variant van Infill Guard.

De ongecoate versie van Infill Guard.

De Redexim Talon

Onderhoud zonder gif

Het onkruid wordt tussen het gras weggesneden door de draaiende bewegingen, die de verticale pennen van de Redexim Talon maken. Tevens slaan de pennen het blad van woekerende planten stuk.

Redexim

www.Redexim.com
redexim@redexim.com 030 - 693 32 27

Vredo Sport serie uitgevoerd met DDS systeem

Creëer in **1** werkgang de ideale kiemingsomstandigheden voor het graszaad. De prijswinnende Vredo Sportserie* met DDS systeem zorgt voor een driedubbele werking:

- 2** soorten graszaad, Engels Raai en Veldbeemd, op
- 2** verschillende dieptes in
- 2** verschillende doseringen.

Voor een winterharde en volgroeide grasmat met meer speelluren!

Bel nu voor de laatste beschikbare machines

*De 2.2 meter of de nieuwe 2.5 meter werkbreedte Sportserie met 3,5 cm rijafstand kan als 3 punt of getrokken versie geleverd worden.

Vredo Dodewaard BV
+31 (0) 488 411 254
verkoop@vredo.nl
www.vredo.nl

Vredo
The fieldcare company

Redexim OxyShot

Speciaal ontwikkeld voor het beluchten van elk gazon op moeilijk bereikbare plekken. Hiermee verhelpt u eenvoudig de verdichting, verbetert u de afvoer en revitaliseert u de groei.

Tot 500 mm
diep met 8 bar

Gebr. Bonenkamp
www.gebrbonenkamp.nl

IJsselstein
Tinbergenlaan 9
3401 MT IJsselstein
030 - 688 0 999

Tiel
Marconistraat 6
4004 JM Tiel
0344 - 820 344

Infill Guard is eenvoudig aan hekwerk vast te klemmen.

Door het rubberprofiel gaat er geen infill onder de plank door

in één dag een veld monteren. We hebben één ploeg die alleen maar montagewerk van Infill Guard doet, om de kwaliteit zo hoog mogelijk te houden. Zij monteren alleen maar dit systeem, komen dagelijks die uitdagingen tegen en lossen ze weer op.'

Infill Guard wordt bij de montage niet in het bestaande hekwerk geschroefd, maar eraan vastgeklemd. 'Wij hoeven niet in hekwerken te boren

of schroeven', vertelt Jonkman. 'Zo voorkom je dat je de conservering van het hekwerk, de zinklaag of poedercoatl laag aantast. Je kunt Infill Guard gewoon vastklemmen aan het hek; dat is ideaal.' Oogink: 'Stel dat je over tien jaar gaat renoveren, dan kun je ons hele systeem eenvoudig verwijderen en recyclen. Als het vastgeboord zit, wordt het hekwerk daar niet beter van. Bij ons draai je het systeem gewoon los; je kunt het op hoogte stellen en laten zakken.

Michael Oogink (links) en Tonnie Doek (rechts).

Het systeem vanaf de achterkant gezien.

En dan is er nog de optie om Infill Guard in het bestaande reclamebordwerk te integreren. Het systeem is standaard 200 mm hoog en ook in een 80 mm-variant verkrijgbaar. Als het bestaande onderprofiel van de reclameborden weggehaald wordt, past het reclamebord precies in de bovenzijde van Infill Guard. Zo ontstaat een kantopsluiting tot wel 1 meter hoog. Wie hier geen gebruik van maakt en hekwerk heeft zonder reclameborden, kan Infill Guard afdekken met een rubber profiel.

Kick

De introductie van Infill Guard stemt tot tevredenheid bij SKOR. Het Almelse bedrijf heeft al in heel Nederland velden hiermee verkocht: van Heerenveen en Groningen tot Landgraaf en Amsterdam. 'Ja, het slaat heel goed aan', geeft Oogink toe. 'Alleen als gemeenten vasthouden aan gerecycled kunstgras, zijn wij uit beeld, omdat ons systeem van aluminium is. Maar daar hebben we heel bewust voor gekozen.' Jonkman besluit: 'Dit is wat het werk leuk maakt: innovaties bedenken. Wij hebben Infill Guard bedacht, met veel met mensen overlegd en 3D-prints gemaakt. Uiteindelijk hebben we gezegd go, we gaan ervoor. Dan moet het allemaal werken, en dat deed het. Dat is supergaaf.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33473/een-eigenvisie-op-het-microplasticsprobleem

GKB gaat de diepte in

Machinebedrijf brengt eigen diepbeluchter op de markt

Op de markt voor diepbeluchters zijn al jaren een aantal gevestigde namen actief. Wie zich daartussen wil mengen, moet van goeden huize komen. GKB Machines gaat de stap maken. De producent uit Barendrecht brengt een eigen diepbeluchter op de markt: de DTA-serie. Vanaf dit voorjaar zijn de machines leverbaar.

Auteur: Nino Stuivenberg

Wie bekend is met het assortiment van GKB Machines, weet dat het bedrijf voor tal van bewerkingen een gespecialiseerde machine in huis heeft. Maar een diepbeluchter ontbrak vooralsnog. GKB brengt al langer de TopAir op de markt, een top laagbeluchter, maar deze bewerkt niet dieper dan 16 centimeter. Het bedrijf is daarom gestart met de ontwikkeling van een eigen diepbeluchter, vertelt Rudolf Molenaar, *business development manager* bij GKB. 'Dit was eigenlijk nog een gat in ons programma. Van klanten kregen we regelmatig de vraag of we zo'n machine in huis hadden, maar die was er nog niet. Uiteindelijk besloten we om zelf zo'n machine te gaan ontwerpen.' Na een jaar van ontwikkeling is de machine inmiddels klaar en wordt de DTA – *Deep Tine Aerator* – geïntroduceerd.

Vier uitvoeringen

De DTA is er in vier varianten: twee kleinere uitvoeringen (werkbreedte 120 en 160 cm) en twee zware uitvoeringen (210 en 260 cm). Van de kleine uitvoeringen is de werkdiepte mechanisch verstelbaar tussen 25 en 35 cm. Verstellen is eenvoudig en kan gewoon door de diepte op de voorrol met een sleutel aan te passen. De zwaardere modellen zijn uitgevoerd met

hydraulische cilinders op de voorrol. Van deze machines is de werkdiepte traploos verstelbaar en ze prikken tot maximaal 40 centimeter diepte. De DTA wordt standaard met achterrol geleverd. 'Deze is ook verstelbaar, zodat de machine mooi vlak loopt', aldus Molenaar. De achterrol is overigens ook te demonteren, voor gebruikers die de DTA met holle pennen willen gebruiken. De DTA wordt standaard geleverd met vaste pennen, maar optioneel zijn holle, conische of dickere pennen ook leverbaar.

Met de DTA richt GKB zich op sportclubs, golfbanen en aannemers die een diepbeluchter willen aanschaffen. De machine, die via de aftakas aangedreven wordt, is eenvoudig te monteren op de driepuntshef achter een compacttrekker. Molenaar licht toe: 'De DTA120 is licht en kan het best uit de voeten op greens, terwijl de 160-variant het geschiktst is voor sportvelden en algemener werk op golfbanen. De DTA160 verwachten we te zien in de stadions. De 210 en 260 zijn de zwaarste uitvoeringen en het geschiktst voor aannemers. Daarvoor is er in het hele ontwerp rekening mee gehouden dat de machine degelijk moet zijn; zo is hij bijvoorbeeld uitgerust met zwaar plaatmateriaal.'

TECHNISCHE SPECIFICATIES

Type	Werkbreedte	Werkdiepte	Afmetingen (L x B x H)	Gewicht	Vermogen
DTA120	120 cm	25 cm	120 x 130 x 90 cm	500 kg	> 18 pk
DTA160	160 cm	30 cm	100 x 170 x 120 cm	930 kg	> 35 pk
DTA210	210 cm	40 cm	120 x 220 x 140 cm	1400 kg	> 55 pk
DTA260	260 cm	40 cm	160 x 270 x 180 cm	2000 kg	> 65 pk

Barendrechtse degelijkheid

Degelijkheid is ook een van de punten waardoor GKB zich wil onderscheiden van de concurrentie. Iedereen weet dat op de markt voor diepbeluchters een aantal gevestigde namen actief zijn. Een nieuwe machine moet dus echt iets te bieden hebben om marktaandeel te veroveren. Gevraagd waar dat onderscheidend vermogen bij de GKB DTA zit, antwoordt Molenaar: 'Wij onderscheiden ons op het gebied van degelijkheid. Het lagerwerk is bijvoorbeeld zwaarder uitgevoerd dan bij andere diepbeluchters. Juist die lagers zijn belangrijk, want bij een machine als deze draaien die continu rond en zijn ze aan het stampen. Als je dan een slag zwaardere lagers kunt bieden, is dat echt een pre.'

De DTA kan op drie verschillende snelheden beluchten. Intensiever beluchten is mogelijk met een eenvoudige wrikhoekverstelling tot 25 graden. Molenaar schat de werksnelheid van de DTA ergens tussen de 1,5 en 2 kilometer per uur, afhankelijk van de ondergrond. Dat is misschien iets trager dan bestaande machines, maar daar gaat het GKB ook niet om. 'Wij wilden niet per se een snelloper ontwikkelen, maar een machine die op diepte gewoon voldoet aan het concept. Die wilden we graag in ons programma hebben en dat is gelukt.'

Persoonlijke demonstraties

De DTA is inmiddels onderweg naar Nederlandse dealers en naar het buitenland. Molenaar verwacht dat de eerste machines in mei geleverd kunnen worden. 'Er is nu al

'Wij wilden geen snelloper ontwikkelen, maar een machine die op diepte gewoon voldoet aan het concept'

veel interesse in deze machine, dus we verwachtten er dan zeker een aantal te verkopen. Maar zoals dat gaat met een nieuwe machine, willen mensen hem eerst zien werken. De periode voor demo's komt er nu aan.' Normaal gesproken organiseert GKB ieder voorjaar de Greenlivetour: een demotour langs diverse locaties in Nederland, waarbij de nieuwste machines getoond worden. Vanwege de coronacrisis kon de tour dit jaar niet doorgaan. 'Ons idee was om hem daar te presenteren, maar dat kan door de omstandigheden natuurlijk niet', zegt Molenaar. 'Wie interesse heeft in de machine, kan zich daarom het best bij ons melden. Wij zullen dan zorgen voor een gepaste demonstratie, bijvoorbeeld één op één. De machine is vanaf nu verkrijgbaar!'

De kleine uitvoeringen hebben een werkdiepte van 25-30 cm, de grote komt tot 40 cm diep.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33313/gkb-gaat-de-diepte-in

Toro Outcross: geen woorden, maar daden

Het Feyenoord-stadion De Kuip kreeg vorig jaar voor de zesde keer op rij de prijs voor het beste veld van de eredivisie. De schaal, uitgereikt door de Vereniging van Contractspelers (VVCS), is een pluim op de hoed van grasmaester Erwin Beltman. En van zijn machinepark, waaronder de gloednieuwe Toro Outcross.

Auteur: Mischa Bijenhof

‘De Ferrari onder de trekkers’, noemt Erwin Beltman zijn nieuwe Toro Outcross, al haast hij zich erbij te zeggen dat de aanduiding ‘trekker’ het multifunctionele voertuig eigenlijk tekortdoet. Vorig jaar zomer had de fieldmanager van Feyenoord de primeur: hij nam de allereerste Outcross van Nederland in gebruik. Bij vaste leverancier Van den Berg Machines kocht de voetbalclub naast de Outcross ook een Toro Procore, een Toro Reelmaster 5610 en een Imants Fieldtopmaker. Een indrukwekkend machinepark, maar Beltman, in 2019 door dit vakblad nog verkozen tot Fieldmanager of the

Year, doet het niet voor minder. ‘De Kuip wordt ook gebruikt als locatie voor veel grote concerten’, zegt Beltman. ‘Dat gaat moeilijk samen met voetbal, zou je zeggen, en dat is ook zo. Vorig jaar gaf Marco Borsato vijf concerten in De Kuip; een maand later volgde Rammstein. In de tussentijd zijn de stalen afdekplaten blijven liggen. Wat je daarna aantreft, is een nachtmerrie voor elke fieldmanager. Alles is dor en kapot, met allerlei rommel en blikjes in het gras. Het deed me vroeger echt pijn om het gras zo te zien, maar nu niet meer. Die concerten zijn belangrijk voor De Kuip en ik beschouw het als

een uitdaging om er zo snel mogelijk weer een mooi nieuw veld in te leggen.’ Na het concert van de Duitse rockband Rammstein hadden Beltman en zijn team precies 58 uur totdat Feyenoord weer zou trainen. ‘Zo’n strakke deadline had ik nog nooit meegemaakt. Dan staat er wel wat druk op, ja. Maar het is ons gelukt: toen de spelers zondagochtend het veld betraden, zag alles er weer als nieuw uit.’

Multifunctioneel

Begin tegen Beltman niet over kunstgras, waarmee bovenstaand probleem opgelost zou zijn. ‘Vreselijk’, zucht hij. ‘Er zijn buitenlandse spelers die niet naar Nederland willen komen omdat ze dan een aantal wedstrijden op kunstgras moeten spelen. In de rest van Europa wordt nauwelijks op kunstgras gespeeld. Het hoort gewoon niet; het is een heel andere manier van voetballen. Spelers krijgen ook meer blessures van spelen op kunstgras. Ja, de kunstgrasvelden zijn nu veel beter dan die van vroeger, maar voetbal doe je op écht gras.’ Inmiddels heeft Beltman een machinepark tot zijn beschikking om U tegen te zeggen. De laatste aankoop, de Toro Outcross, werd aanbevolen door Hans van der Helm, directeur van Van den Berg Machines. ‘Het mooie van de Outcross is dat je verschillende instellingen kunt voorprogrammeren, zoals het toerental en de rijsnelheid’, zegt Beltman.

‘De Toro Outcross zit zo goed in elkaar; je kunt zien dat er goed over is nagedacht’

2 min. leestijd

MAN & MACHINE

Erwin Beltman - Toro Outcross

'Dat betekent dat je hem kunt gebruiken voor allerlei toepassingen, zoals beluchten, topdresen, bemesten, noem maar op. En omdat je die instellingen kunt opslaan, kan iedereen ermee werken.' Het multifunctionele karakter van de Toro Outcross is van belang voor Beltman, die graag zoveel mogelijk in eigen beheer wil doen. 'Ik heb nu een jongen in mijn team die gespecialiseerd is in het affrezen van de top laag met onze Fieldtopmaker. Die kan daarvoor de Outcross gebruiken en hoeft niet eerst allerlei aanpassingen te doen aan de machine die een dag eerder bijvoorbeeld nog gebruikt is om te beluchten. Een druk op de knop en alle instellingen staan klaar.'

Grastovenaar

Nu de voetbalcompetitie is gestaakt vanwege de coronacrisis, ziet de dagindeling van Beltman er anders uit. Zo wordt het hoofdveld van De Kuip momenteel opnieuw ingezaaid. 'Voor het eerst in mijn carrière ben ik een veld helemaal opnieuw aan het inzaaien. Daar is nu tijd voor. Normaal gebruiken we zoden van 3,8 centimeter dik, die je vervolgens als een malle moet gaan besproeien om ze tot een speelbaar veld te maken. Dat gaat ook prima, maar inzaaien heeft toch wel mijn voorkeur omdat je dan alles in eigen hand hebt. Bij zoden zit er nog weleens wat straatgras in het mengsel; dat wil ik niet. Bij inzaaien weet ik zeker dat ik het beste gras krijg.' De noodgedwongen onderbreking biedt dus ook mogelijkheden. Op trainingscomplex 1908 heeft Beltman met zijn team alvast een grasmat gerenoveerd. Dat zou normaal gesproken pas in de zomerstop gebeuren. Maar er is genoeg werk te doen, dus de 'grastovenaar', zoals Beltman door de fansite Feyenoordinbeeld.nl liefkozend genoemd wordt, zit in de voetballoze periode niet stil. De velden op trainingscomplex Varkenoord – zes in totaal – worden net als het veld van De Kuip afgefreesd

en opnieuw ingezaaid. Nu er in elk geval tot 1 september geen voetbal in competitieverband gespeeld wordt, heeft Beltman genoeg gelegenheid om zijn materiaal te benutten.

Werkpaard

'Zoiets als dit heb ik in mijn carrière nog nooit meegemaakt', zegt Beltman over de lange voetballoze periode. 'Maar dat geldt natuurlijk voor iedereen. Het is een gekke tijd.' Beltman werkt sinds 2013 bij Feyenoord, maar was daarvoor achttien jaar greenkeeper bij de Koninklijke Haagse Golf & Country Club. 'Ik kwam in contact met Feyenoord via Rico Salomons, de stadionmanager van De Kuip. Hij was mijn trainer in de tijd dat ik zelf nog op amateur-niveau voetbalde. Ik had geen ervaring met het onderhouden van voetbalvelden, maar wist natuurlijk wel veel van gras.' De uitstraling van de velden in De Kuip en op het trainingscomplex is voor Beltman een erekwestie. 'Ik wil in mijn vakgebied gewoon de beste zijn' zegt hij. 'En de trainingsvelden zijn voor mij net zo belangrijk als het hoofdveld. Daar werken de voetballers de hele week op. Het is werk dat nooit stopt; gras stopt niet met groeien en de omstandigheden zijn telkens anders. Daarom is het zo belangrijk om goed materiaal tot je beschikking te hebben.' De Toro Outcross is volgens Beltman 'een werkpaard eerste klas.' 'Het ding zit zo goed in elkaar. Ik zou er bij wijze van spreken vol gas mee over het veld kunnen rijden zonder dat de grasmat beschadigt. Dat doe ik natuurlijk niet, maar het zegt wel iets over hoe goed er over die machine is nagedacht.' Een overzicht van de technische specificatie van de Outcross bewijst dat: zo is de machine voorzien van elektronisch aangestuurde vierwieltractie en permanente vierwielbesturing, zodat hij vriendelijk is voor de grasmat. De slimme gewichtsverdeling zorgt ervoor dat de Outcross aan de voorzijde geen

Technische gegevens Toro Outcross

- Motor:** 2000 cc Yanmar viercilinder turbo-dieselmotor 59,8 pk
- Tankinhoud:** 53 liter
- Aandrijving:** hydrostatisch
- Maximumsnelheid:** 33,8 km/uur vooruit, 32,2 km/uur achteruit
- Bodemvrijheid:** 203 mm
- Driepuntshefinrichting categorie 2, hefvermogen: 1.135 kg
- Hefcapaciteit voorlader:** 998 kg, hefhoogte: 272 cm
- Laadcapaciteit:** 453,6 kg (standaardbak) / 2.041 kg (laadbak)
- Afmetingen laadbak:** 132 x 185 x 40,6 cm, volume: 0,99 m³
- Gewicht:** 2.341 - 2.989 kg (afhankelijk van uitvoering)
- Draaicirkel:** 145 cm
- Spoorbreedte:** 146 cm

contragewicht nodig heeft en het totaalgewicht beperkt blijft. De aandrijflijn is hydrostatisch, waardoor de vermogensoverbrenging geleidelijk gaat en er ook bij verandering van rijrichting geen wielspin optreedt.

Er zijn voorkeursinstellingen op te slaan voor zestien verschillende werktuigen en de Outcross is standaard voorzien van een driepunts-trekhaak, waarop ook werktuigen van andere fabrikanten dan Toro te bevestigen zijn.

Transfermarkt

De beschikbaarheid van werktuigen als de Toro Outcross zorgt ervoor dat Erwin Beltman prima op zijn plek zit bij De Kuip. 'Ik kom van oorsprong uit Den Haag, maar hier bij Feyenoord kan ik mijn passie voor sportveldenonderhoud het beste kwijt.' Dat hij met zijn team zes jaar op rij het beste veld van de eredivisie heeft afgeleverd, is natuurlijk niet aan de concurrentie voorbijgegaan. De transfermarkt in het voetbal beperkt zich niet tot spelers en trainers; ook de fieldmanager heeft de belangstelling van andere clubs. 'Ik heb weleens een aanbieding gekregen van een andere club in Nederland, maar ik zit hier goed en blijf voorlopig bij Feyenoord. Natuurlijk heb ik ook ambities, maar als ik ooit vertrek, moet dat wel naar iets groots zijn. Een buitenlandse club als Barcelona of iets dergelijks lijkt me heel mooi. Nu is dat echter niet aan de orde. Ik kan bij Feyenoord mijn werk doen op de manier zoals ik dat wil, met een club die mij steunt. Dat is het mooiste wat er is.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33484/toro-out-cross-geen-woorden-maar-daden

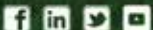

Vraag nu een demonstratie aan!

WE CARE FOR GRASS

Violette, de autonoom gestuurde
onkruidverwijderaar
voor sportvelden en golfbanen

 WWW.MILATI.NL

sportverlichting.com

Helder in zicht

Hulp uit onverwachte hoek

Topgrass helpt collega-bedrijven door personeel in te huren voor bouw kunstgrasvelden

Door de coronacrisis zitten bedrijven in verschillende sectoren volledig zonder werk. Met name de evenementensector is zwaar getroffen. Personeel van deze stilgevallen bedrijven wordt door Topgrass ingezet voor ondersteuning bij de renovatie van kunstgrasvelden. Inmiddels hebben deze 'nieuwe' werknemers hun eerste velden afgehaald.

Auteur: Nino Stuivenberg

Toen de coronacrisis in maart begon, was één ding snel duidelijk: grote evenementen met veel mensen dicht bij elkaar zijn voorlopig niet meer mogelijk. Bij bedrijven in de evenementensector regende het annuleren. Bruiloften, festivals, feesten: alles werd afgelast. Met als gevolg dat deze bedrijven volledig zonder werk kwamen te zitten. Zonde, want veel werkrachten zaten daardoor wekenlang thuis. En dat in een periode waarin de sportveldenmarkt zijn jaarlijkse piek bereikt. Topgrass kwam daardoor op het idee om gebruik te maken van deze extra arbeidskrachten.

Maatschappelijke speler

Het bedrijf uit Sint-Oedenrode wil zich nadrukkelijk profileren als maatschappelijk speler. Al snel zag en voelde Topgrass dat er grote verschillen ontstonden tussen diverse bedrijfstakken ten gevolge van de maatregelen tegen het coronavirus. 'We merkten dat onze sportbouwsector voornamelijk volop doorloopt en gemeenten veel werk op de markt willen zetten. We voelden en zagen echter ook hoe pijnlijk hard de crisis collega-bedrijven treft. We zijn toen met de gemeentes Meierijstad en Helmond rond de tafel gegaan om te kijken hoe we gezamenlijk dit maatschappelijke probleem kunnen

Het personeel kan al goed uit de voeten met de kunstgrasmachines.

Op de dag van ons bezoek is de renovatie van veld 2 net begonnen.

PLANN.ING

adviseurs en ingenieurs

We maken het voor mekaar!

plann-ing.nl

GTJ

Green Technologie Janssen
www.gtjtrading.nl

Stabiele vierpunts aanbouw, zeer kort aan de tractor
Comfortabel zicht en elektrisch proportionele bediening

oplossen of in ieder geval verzachten', vertelt Roy Verhagen van Topgrass.

Verhagen vervolgt: 'Wij wisten dat er werk aan zat te komen in deze gemeenten, en ook dat wij in staat zijn om daar personeel van stilgevallen bedrijven bij in te zetten. Via de ondernemingsraad POM en de businessclub van Helmond Sport kwamen we in contact met Event Facility Group (EFG). Ik kende daar wat jongens en wist dat we hen goed zouden kunnen gebruiken. We namen op dat moment als bedrijf landelijk veel werk aan, dus we wisten dat we veel kunstgrasvelden te bouwen hadden. Met EFG was het snel rond; we wisten wat we aan elkaar hadden. Alles kwam bij elkaar in dezelfde periode. Als het in onze tak van sport slecht gaat, hoop ik dat collega-bedrijven ons ook helpen waar mogelijk.'

Extra werk

Topgrass kon de extra arbeidskrachten goed gebruiken. Het zijn allemaal hardwerkende jongens, die gewend zijn in de buitenlucht te sjouwen en in een team te werken. En zelfs gewend zijn een feestje te bouwen. De sfeer op de projecten is dan ook geweldig, vertelt Verhagen. 'Het is van beide kanten leuk en leerzaam om eens met andere mensen en in een ander bedrijf of een andere bedrijfstak werkzaam te zijn. In de eerste maand hebben we gemiddeld drie tot vier man fulltime aan het werk gehouden, die daardoor niet in de WW kwamen of gebruik hoefden te maken van steunmaatregelen.'

In Meijerijstad bestond de opdracht uit de renovatie van één hockeyveld en vier korfbalvelden. Na Meijerijstad besloot ook de gemeente Helmond om velden door Topgrass

te laten renoveren met personeel van stilgevallen bedrijven. Daar stond de renovatie op de rol van twee kunstgrasvelden uit 2009 bij RKS V Mierlo-Hout. 'In de voorbereiding op dit project had ik contact met Teun Wouters van Topgrass', vertelt Jack Vogels, bij de gemeente Helmond werkzaam als senior projectmanager inrichting en beheer openbare ruimte. 'Hij had het idee om deze mensen voor dit project in te zetten. Wij stonden daarvoor open en toen is de bal gaan rollen. Topgrass kennen wij al langer als betrouwbare partner. Ze zijn bekend met de gemeente Helmond en hebben al eerder kunstgrasvelden aangelegd op sportpark De Braak.'

'Alles kwam bij elkaar in dezelfde periode'

Andere aanbestedingsvorm

Omdat de maatschappelijke functie van deze aanpak wel aansprak, besloot Vogels om voor een enkelvoudige aanbesteding te gaan. Dat moest wel goed beargumenteerd worden. Vogels: 'Bij de gemeente Helmond hebben we bij aanbestedingen het beleid dat er boven een bepaald bedrag meervoudig onderhands aanbesteed moet worden. Met twee kunstgrasvelden zit je boven dat bedrag. Je moet dan kunnen beargumenteren waarom je voor een andere aanbestedingsvorm kiest. Dat gaat via het tenderbord, waarna een jurist en team inkoop ernaar kijken. We konden beargumenteren waarom we enkelvoudig konden aanbesteden, dus kon het werk op deze manier doorgaan.' Zo werd het renoveren van de twee velden bij RKS V Mierlo-Hout gegund aan Topgrass. Zes weken na het eerste contact kon er begonnen worden met de eerste renovatie. 'We konden de opdracht snel verlenen.' In de

aanbesteding zijn een aantal specifieke eisen verwerkt: 'Minimaal 50 procent van de arbeid moet uitgevoerd worden door werknemers van stilgevallen bedrijven', legt Vogels uit. 'Dat hebben we laten vastleggen in het contract en dat wordt ook geregistreerd.'

Win-win

Op de dag dat we RKS V Mierlo-Hout bezoeken, begin juni, zijn de werkzaamheden op veld 2 net begonnen. De renovatie van het hoofdveld volgt later. Op locatie werkt hier personeel van EFG en Verbakel Party & More, bedrijven die zijn stilgevallen door de coronacrisis. Dat

juist Verbakel hier op locatie kan werken, is een mooie combinatie. Dit bedrijf is namelijk hoofdsponsor van RKS V Mierlo-Hout en, net als Topgrass, lid van Heel Helmond Sport. Het stemt eigenaar Erik Verbakel tevreden dat zijn werknemers nu op kunstgrasvelden aan het werk kunnen. 'Het werk is goed te doen. Onze jongens hebben tien tot twaalf weken thuisgezeten, dus die zijn blij dat ze weer aan de slag kunnen.' De samenwerking stemt alle partijen dus tevreden. Verhagen besluit: 'Dit is echt een mooi initiatief, waarbij alle partijen samenwerken aan een win-win.'

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33486/hulp-uit-onverwachte-hoek

Evenementenbedrijven en een kunstgrasaannemer: een unieke combinatie.

De hele projectgroep bij elkaar.

UITSTEKENDE PRESTATIES HET HELE JAAR DOOR MET JOHN DEERE 3R SERIE

Onze 3R-serie trekkers zijn ontworpen voor comfort en zwaar werk.
Maaien en werken met maximale efficiëntie!

Profiteer nu van de krachtige nieuwe dieselmotor met Ethrottle voor
meer gebruiksgemak.

Ga voor meer informatie naar:

<https://www.deere.nl/nl/multifunctionele-compacttrekkers/>

of neem contact op met uw lokale dealer.

JOHN DEERE

NOTHING RUNS LIKE A DEERE

Schijndelse methode met Redexim Turf Tidy bij Franse kampioen Paris Saint Germain FC

De Redexim Turf Tidy is een machine die tegelijkertijd kan verticuteren, maaien en vegen. Hij doet dit heel netjes vanwege de snelle snijbeweging. Het toerental van de rotor is namelijk zeer hoog, wel 2500 omwentelingen per minuut!

Jonathan Calderwood, meervoudig Groundsman of the Year van de Engelse en Franse Premier League/Ligue 1, schafte de Turf Tidy aan het begin van de corona-lock-down onmiddellijk aan voor PSG. Er werd een verticuteerprogramma opgestart waarbij ultrakort geverticuteerd wordt. Hierdoor wordt het vilt verwijderd, de grasmat uitgedund en de resten van slidings worden weggehaald. Uiteindelijk zal een stevige en dichte grasmat het gevolg zijn, waaruit het onkruid zoveel mogelijk is verwijderd.

Calderwood is vooral enthousiast over de nauwkeurige hoogte-instelling van de Turf Tidy, die hij de eerste keer eenvoudig kon instel-

len op slechts 4 mm diepte (zie foto's). Zijn werkwijze komt overeen met de Schijndelse methode, die inhoudt dat er kort geverticuteerd en/of gemaaid wordt, ter verkrijging van een stevige vlakke grasmat met een minimum aan onkruiden.

www.redexim.com

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33497/schijndelse-methode-met-redexim-turf-tidy-bij-franse-kampioen-paris-saint-germain-fc

Verschillende verticuteer- en maaimessen zijn beschikbaar voor de Turf-Tidy

Oplossing recyclingdossier lijkt eindelijk nabij

GBN: 'Paar weken vertraging door corona, maar binnenkort vol in productie'

Recycling staat al jarenlang op de maatschappelijke agenda, maar door het ontbreken van een duidelijk gevoel van urgentie bij opdrachtgevers en aannemers in de sport bleef het aanvankelijk bij goede bedoelingen en beleidsstukken die in de onderste bureaula verdwenen. Die tijd ligt gelukkig achter ons. Hoofredacteur Hein van Iersel gaat op bezoek bij een aantal hoofdrolspelers in dit dossier: William van Diemen en Stefan Hofman van Greenmatter, Stefaan Florquin van Re-Match, Eric van Roekel van GBN en Harry Gubbels van Gubbels Infra en Milieu.

Auteur: Hein van Iersel

Het sportwereldje is een typisch ons-kent-ons wereldje. Het bovenstaande lijstje is daar niet geheel toevallig een uitzondering op. Met uitzondering van William van Diemen van Greenmatter/ W&H Sports bestaat het lijstje stuk voor stuk uit onbekende grootheden in de sportpolder. Voor de verandering is het klaarblijkelijk nodig dat er nieuwe partijen in het spel mee gaan doen. Greenmatter is een joint venture tussen Lankhorst en W&H sports en beschrijft haar missie als volgt: Greenmatter biedt veldeigenaren circulaire oplossingen voor hun oude kunstgrasvelden door middel van een pakket van producten gemaakt van gerecycled kunstgras. of zoals dat in keurige Engelse terminologie heet: *End of Life* kunstgras. Dat kunnen allerlei producten zijn, maar in het algemeen zijn dit producten die Lankhorst al eerder produceerde uit *normaal* kunststof recyclingmateriaal. Hofman en Van Diemen lijken haarfijn te beseffen dat een belangrijk deel van hun marketing power ligt in het *verhaal* rondom hun producten. Een aardig voorbeeld is een primeur die beide heren mij voorschotelten. Een soort corona-vlonder die de gemeente Rotterdam de plaatselijke horeca aanbiedt om hun terrassen op een makkelijke manier te vergroten. Natuurlijk kan zoiets ook met een

gewoon gerecyclede terrasplank gebouwd worden, maar als zo'n vlonder gemaakt wordt van voormalige Rotterdamse kunstgrasvelden heb je een aantrekkelijker verhaal naar de burger. Een veel bekender product van Greenmatter zijn de kantplanken van gerecycled kunstgras. Vooral het afgelopen jaar zijn die massaal toegepast op de Nederlandse velden. Beheerders zijn bang geworden door een rechterlijke uitspraak in Enschede en willen graag iets doen om infill op hun velden te houden. In 2019 werd Sportaal, het sportbedrijf van de gemeente Enschede, veroordeeld omdat het niet genoeg gedaan had om verspreiding van infill tegen te gaan. Recent werd daarnaast bekend dat actiegroep *Kom Van dat Gras af* handhavingsverzoeken heeft gestuurd naar gemeentes om de verspreiding van infill te stoppen. Al dit soort zaken zorgt dat er bij fieldmanagers een grote bereidheid ontstaat om iets met recycling te doen en dit ook zichtbaar te maken naar de burger.

Stefan Hofman benadrukt in dit verband ook het maatschappelijke belang van bedrijven zoals Greenmatter. Recycling is leuk in zijn visie, maar als een recyclingbedrijf een afgeschreven kunstgrasmat in drie hoopjes afval scheidt is

het naar de mening van Hofman nog steeds afval. Pas als voor dat afval een nieuwe bestemming wordt gevonden is de materiaalcirkel in zijn visie rond. Greenmatter ziet deze materialen niet als afval, maar als grondstof voor circulaire producten.

Vertraging door corona

Eric van Roekel is het volledig eens met bovenstaande opmerking van Hofman. In de fabriek van GBN AGR worden circulaire grondstoffen geproduceerd en zodra deze weer worden toegepast is de cirkel rond. Van Roekel leidt mij rond over het spiksplinternieuwe terrein van GBN AGR. Dit bedrijf heeft op een terrein van 30.000 vierkante meter in het zogenaamde circulaire cluster in het Amsterdamse westelijk havengebied een complete installatie ingericht om kunstgrasvelden te verwerken. Op dit moment heeft Van Roekel daar circa 1,5 miljoen vierkante meter kunstgras opgeslagen. Grofweg de jaarproductie van alle complete Nederlandse kunstgrasverleggers.

De oorspronkelijk planning die Van Roekel in persberichten uit 2019 heeft gecommuniceerd is dat dit terrein in de lente van 2020 vol in productie zou zijn. Dat is niet helemaal gelukt en Van Roekel houdt het op een paar weken vertraging, waarbij corona de grootste boosdoener is. Van Roekel: 'Er zijn wat machines die nog na geleverd moeten worden, hiervoor worden nu tijdelijke machines ingezet. Na een periode van

proefdraaien zijn we zijn nu in productie en de eerste circulaire grondstoffen vinden hun weg naar een nieuwe bestemming.

Een deel van het proces voert GBN uit in samenwerking met A. van Zandwijk uit Herwijnen. Dit betreft de reinigingsstap waarbij het zand en infill word gescheiden en gewassen. Door deze stap worden ook de verontreinigingen zoals onder andere zink uit het zand verwijderd waardoor het zand weer onder sportvelden toegepast kan worden.

Andere bewerkingen die GBN in het westelijk havengebied met het kunstgras uithaalt, zijn het uitkloppen, shredderen en zeven van de mat en het verwerken tot zogenaamd agglomeraat. Dit agglomeraat is dan weer de grondstof voor tal van nieuwe producten waar bedrijven als Lankhorst en Duvano mee kunnen werken.

Nu de installatie in Amsterdam draait betekent overigens niet dat de ontwikkelingen bij GBN AGR zullen stoppen. Van Roekel: 'Wij zijn bezig met proeven om de kunstgrasvelden nog verder te scheiden. Als we dat in het recyclingproces kunnen integreren kunnen we de oud kunstgrasmat in meer fracties uit elkaar halen en kunnen we dus de circulaire grondstoffen hoogwaardiger toepassen en meer opbrengsten krijgen voor de verschillende materialen.'

Complex vergunningstraject

Hert eerste bedrijf dat serieus werk heeft gemaakt van recycling van kunstgras is zonder twijfel het Deense bedrijf Re-Match. Re-Match kondigde vorig jaar aan dat het serieuze plannen heeft om een serie nieuwe verwerkingsbedrijven te bouwen te beginnen in Nederland. Die ambitie wordt echter geblokkeerd door een complex vergunningentraject, dat weer getriggerd werd door zaken als PAS, PFAS en later nog corona. Ceo Stefaan Florquin erkent dat deze achtereenvolgende crisissen de nodige staken in zijn wiel hebben gestoken. 'Als we uitgaan van het ergste scenario hoop en verwacht ik dat we in het eerste kwartaal van 2021 kunnen starten met de bouw van een nieuwe fabriek in Nederland. In de tussentijd is slaat Re-Match oude matten tijdelijk op. Nieuw is daarbij de methode dat iedere opgerolde mat apart verpakt wordt in een plastic sleeve die aan beide zijden is dichtgemaakt. Volgens Stefaan Florquin is het grote voordeel hiervan dat de iedere mat honderd procent traceerbaar is en dat er geen materiaal in het milieu terecht komt tijdens transport. Ondanks dat het vergunningentraject Re-Match behoorlijk tegenzit is het bedrijf wel volop aan het innemen. Grootste deel van deze matten wordt dus tijdelijk opgeslagen, maar een gedeelte wordt naar Denemarken vervoerd om daar te worden verwerkt. Een voorbeeld daarvan is de mat van Ado Den Haag die recent werd ingenomen via AH Vrij. Behalve dat het Re-Match in Nederland wat tegenzit op gebied van vergunningen claimt het bedrijf dat het verder is in het verwerken van de matten als de concurrentie. Waar andere verwerkers hun matten tot een relatief laagwaardig agglomeraat te verwerken zou Re-Match in staat de matten veel nauwkeurig te scheiden en daarmee meer waarde kan toevoegen.

'Pas als voor dat afval een nieuwe bestemming wordt gevonden, is de materiaalcirkel rond'

Eric van Roekel

Harrie Gubbels, Gubbels Infra en Milieu

domo

SPORTS GRASS

A POWERFUL EXPERIENCE

BEZOEK ONS

Nationale Sport Vakbeurs On Tour
16 september - Zwolle - Stand 3.32

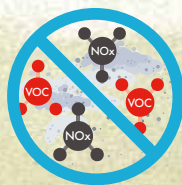
DOMO® FAST PLAY PURETi

**TOPWATERVELD VOOR PROFESSIONEEL SPEL
IN EEN GEZONDE OMGEVING**

POWERED BY
pureti
TECHGRASS

Hoge slijtvastheid

Luchtzuiverend

Geen algen & mos
Geen bacterievorming

ONTDEK MEER OP

DOMOSPORTSGRASS
.COM

Greenmatter vlnr Stefan Hofman, William van Diemen

Stefaan Florquin

Gubbels Infra en Milieu wil doorgaan met het verwerken van kunstgras, ook als de kunstgrasberg in Dongen is geslonken

Nieuwe partijen

GBN is niet het enige bedrijf dat *en of life* kunstgras verwerkt in Nederland. In mei werd bekend dat Topgrass en Gubbels Infra en Milieu de opdracht hebben gekregen voor het opruimen en recyclen van de kunstgrasberg en gebouwen van Tuff in Dongen. In een interview met vakblad Stad + Groen meldt DGA Harry Gubbels van het gelijknamige bedrijf dat ze door willen gaan met de recycling van kunstgras. Ook nadat de Dongense kunstgrasberg is verwerkt. Gubbels doet dit niet alleen. Harry Gubbels: 'Er zijn in Nederland enkele gespecialiseerde bedrijven die in staat zijn de

Corona-vlinder - Greenmatter

infill te reinigen. Onder andere Van Zandwijk uit Herwijnen en Kurstjens uit Hedel hebben deze installaties. GBN werkt met Van Zandwijk en wij met Kurstjens. Beide bedrijven hebben mobiele grondreinigingsinstallaties. Beide bedrijven werken aldus Gubbels met hetzelfde natte reinigings procedé. Dat betekent dat infill met behulp van water zodanig gereinigt wordt dat er schoon zand en schoon rubber overblijft. Een alternatief is zogenaamde droge reiniging. Dan wordt dezelfde infill door middel van droog zeven gescheiden in zand en rubber(of andere toeslagstoffen). Volgens Gubbels kun je met dit procedé het infill prima scheiden in

zand en bijvoorbeeld SBR rubber, maar een eventuele zinkverontreiniging wordt hiermee niet uit het zand gehaald.

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33621/oplossing-recyclingdossier-lijkt-eindelijk-nabij

In korte tijd zou de mening van de goegemeente over gewasbescherming radicaal veranderen en zou biologische landbouw geen geitenwollenhobby meer zijn, maar mainstream

Zwarte Piet

Net op Radio 1 een hele discussie beluisterd over gewasbescherming. Een van de deskundigen gebruikte het voor mij nieuwe woord 'paradigmashift' of 'paradigmaverschuiving'. De beste omschrijving is misschien: een aardverschuiving in het denken. Concreet ging het over gewasbescherming; de geïnterviewde was van mening dat we op het punt staan van een totale aardverschuiving in het denken over gewasbescherming. In korte tijd zou de mening van de goegemeente over gewasbescherming radicaal veranderen en zou biologische landbouw geen geitenwollenhobby meer zijn, maar mainstream. Zulke aardverschuivingen vinden nu meer plaats. Als minister-president Rutte publiekelijk zegt dat hij anders is gaan denken over Zwarte Piet, dan is er sprake van een paradigmashift.

Ook onze manier van denken over recycling heeft een aardverschuiving doorgemaakt. Inmiddels vinden we het normaal dat bij de aanleg van

een kunstgrasveld serieus wordt nagedacht over de verwerking van oude matten, en daarna over de productie van nieuwe producten uit de gerecycleerde materialen. Dat is pure winst. Nog maar twee of drie jaar geleden vond de complete sector het heel normaal dat er matten illegaal werden gedumpt.

Is alles nu dan perfect? Nee, natuurlijk niet. Die spiksplinternieuwe markt moet zich nog settelen en de verschillende partijen zijn druk bezig om hun plekje in de zon te vinden en te zorgen dat de concurrentie zoveel mogelijk schaduw meepakt. Is dat erg? Nee, natuurlijk niet. Dat hoort gewoon bij het ontstaan van een nieuwe markt. Voor ons als vakpers is dat weleens ingewikkeld, omdat in dat proces de tegenstander soms zwart wordt gemaakt terwijl het handiger zou zijn om van de eigen kracht uit te gaan. Uiteindelijk is het goede nieuws dat het glas echt halfvol is en dat we als industrie stappen hebben gezet om dit vervelende recyclingdossier te sluiten.

Met vriendelijk groet,
Hein van Iersel (hein@nwst.nl)
Hoofdredacteur

Nog maar twee of drie jaar geleden vond de complete sector het heel normaal dat er matten illegaal werden gedumpt

Be social

Scan of ga naar:

www.fieldmanager.nl/article/33617/zwarte-piet

De partners van

Fieldmanager

HET HELE JAAR SPORTEN OP NATUURGRAS

ONDER ALLE WEERSOMSTANDIGHEDEN
EEN PERFECTE GRASMAT

WINNAR
INNOVATIEPRIJS
SPORTACCOMMODATIES

2020

SCAN
DE QR-CODE
OM DE WERKING
VAN DRAINTALENT
TE BEKIJKEN!

ONTWATERT
bij hevige regen

BEWATERT
bij droogte

BELUCHT
voor sterke wortels

BEMEST
voor optimale voeding

Uw sportveld in blijvende topconditie houden?

Ga naar [draintalent.com](https://www.draintalent.com)

 DRAINTALENT

Er gaat niets boven echt gras. Wel eronder.